

RİSALE-İ NUR
KÜLLİYATINDAN

Haccın Hikmetleri

✧ { BEDİÜZZAMAN SAİD NURSİ } ✧

 NESİL

RİSALE-İ NUR KÜLLİYATINDAN

HACCIN HİKMETLERİ

Bediüzzaman Said Nursî

Sanayi Cad. Bilge Sk. No: 2
Yenibosna-Bahçelievler / İstanbul
Tel: (0212) 551 32 25 pbx ■ Fax: (0212) 551 26 59

www.nesil.com.tr
www.nesilyayinlari.com
www.erisale.com
www.risaleinur.com.tr
www.bediuzzaman.net
www.sozbasimyayin.com
e-posta: iletisim@sozbasimyayin.com

© Bu Eserin Yayın Hakkı
Nesil Basım Yayın
Gıda Tic. ve San. A.Ş.'ye aittir.

ISBN: 978-975-269-987-8

Baskı: Nesil Matbaacılık
Beymer San. Sit. 2. Cad. No: 23
Yakuplu-Beylikdüzü / İstanbul
Tel: (0212) 876 38 68

İstanbul – Temmuz 2011

İÇİNDEKİLER

On Altıncı Söz'den	7
Meyve Risalesi, Sekizinci Mesele'den.....	12
Zühre, Dokuzuncu Nota'dan	18
Na'büdü Nüktesi.....	22
Sünûhat'tan.....	33
Mekke ve Peygamber Efendimiz (a.s.m.)	37
Hac parası.....	56
Risale-i Nur kutsal topraklarda	61
Hacca dair parçalar	84
Kutsal topraklardan gelen hediyeler	86
Mekke'ye dair parçalar	94
Dünyanın yuvarlaklığı ve Kâbe	99

6 ■ Haccın Hikmetleri

Fil sûresinden günümüze yansıyanlar	104
El-Hüccetü'z-Zehrâ, Birinci Makam'dan	113
Yirmi İkinci Söz, İkinci Makam'dan	179
Yirmi Üçüncü Söz, Birinci Mebhas'tan	187
Otuz Üçüncü Söz, On Birinci Pencere	194
Yirminci Mektup'tan	197
İndeksler	235
Risale-i Nur Külliyyatının Şeması	225

(Sözler, On Altıncı Söz'den)

DÖRDÜNCÜ ŞUA

... Ey tenbel nefsim! Bir nevi mirac hükmünde olan namazın hakikati, sabık temsilde bir nefer mahz-ı lütuf olarak huzur-u şahaneye kabulü gibi, mahz-ı rahmet olarak Zât-ı Celîl-i Zülcemâl ve Mâbûd-u Cemîl-i Zülcelâlin huzuruna kabulündür. *Allahu ekber* deyip, mânen ve hayalen veya niyeten iki cihandan geçip, kayd-ı maddiyattan tecerrüd edip, bir mertebe-i külliye-i

Allahu ekber: Allah en büyüktür
hakikat: gerçek, doğru
huzur-u şahane: padişahın huzuru
kayd-ı maddiyat: maddi kayıt, bağ
Mâbûd-u Cemîl-i Zülcelâl: sonsuz haşmet ve güzellik sahibi, kendisine ibadet edilen

Allah
mahz-ı lütuf: ikram ve iyiliğin tâ kendisi
mahz-ı rahmet: rahmetin tâ kendisi
mânen: mânevî olarak
mirac: yükseliş, Allah'ın huzuruna çıkma

nefer: asker, er
nefis: insanı daima kötülüğe, yasak zevk ve isteklere teşvik eden güç
nevi: çeşit, tür
sabık: önceki
tecerrüd: sıyrılma
Zât-ı Celîl-i Zülcemâl: sonsuz güzellik ve haşmet sahibi Zât, Allah

ubûdiyete veya küllînin bir gölgesine veya bir suretine çıkıp, bir nevi huzura müşerref olup, **إِيَّاكَ نَعْبُدُ**¹ hitabına—herkesin kabiliyeti nisbetinde—bir mazhariyet-i azîmedir. Adeta, harekât-ı salâtiyede tekrarla *Allahu ekber*, *Allahu ekber* demekle kat’-ı meratip ve terakkiyat-ı mâneviyeye ve cüz’iyattan devâir-i külliyeeye çıkmasına bir işarettir ve marifetimiz haricindeki kemâlât-ı kibriyâsının mücmel bir ünvanıdır. Güya her bir *Allahu ekber* bir basamak-ı miraciyeeyi kat’ına işarettir. İşte, şu hakikat-i salâttan mâ-

¹ “Yalnız Sana ibadet ederiz.” Fâtiha Sûresi, 1:5.

Allahu ekber: Allah en büyüktür
basamak-ı miraciye: mirac basamağı
cüz’iyat: küçüklik ve ferdî şeyler
devâir-i külliye: geniş ve kapsamlı daireler
hakikat-i salât: namazın hakikati
harekât-ı salâtiye: namazın hareket-

leri
kat’: aşma, yükselme
kat’-ı meratip: mertebeleri aşma
kemâlât-ı kibriya: Cenab-ı Allah’ın büyüklüğünün mü-kemmelliği
küllî: büyük, kapsamlı
mazhariyet-i azîme: büyük maz-

hariyet, nailiyet
mertebe-i külliye-i ubûdiyet: Allah’a kulluğun büyük ve kapsamlı mertebesi
mücmel: kısa, öz
müşerref olma: şereflenme
nisbet: oran
terakkiyat-ı mâneviye: mânevî ilerleme, yükselme

nen veya niyeten veya tasavvuren veya hayalen bir gölgesine, bir şuaına mazhariyet dahi büyük bir saadettir.

İşte, hacda pek kesretli *Allahu ekber* denilmesi şu sırdandır. Çünkü, hacc-ı şerif, bil'asale herkes için bir mertebe-i külliyyede bir ubûdiyettir. Nasıl ki bir nefer, bayram gibi bir yevm-i mahsusta, ferik dairesinde, bir ferik gibi padişahın bayramına gider ve lütfuna mazhar olur. Öyle de, bir hacı, ne kadar âmi de olsa, kat'-ı meratip etmiş bir velî gibi, umum aktâr-ı arzın Rabb-i Azîmi ünvanıyla Rabbine müteveccihdir, bir ubû-

aktâr-ı arz: dünyanın dört bir yanı

Allahu ekber: Allah en büyüktür

âmi: cahil

bil'asale: bizzat

ferik: general

hacc-ı şerif: şerefli hac ibadeti

kat'-ı meratip etmek: mertebeleri aşmak, mânen yükselmek

kesretli: çoklukla

lütuf: iyilik, ikram, bağış

mânen: mânevî olarak

mazhar olma/mazhariyet: erişme, nail olma

mertebe-i külliye: geniş ve kapsamlı mertebe

müteveccih: yönelmiş

nefer: asker, er

Rab/Rabb-i Azîm: her bir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu

şeyleri veren, onları terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulunduran yüce Allah

saadet: mutluluk

şua: ışık, parıltı

tasavvuren: hayal ederek, düşünerek

ubûdiyet: kulluk

umum: bütün

velî: Allah dostu

yevm-i mahsus: özel gün

diyet-i külliye ile müşerreftir. Elbette, hac miftahıyla açılan meratib-i külliye-i Rububiyet ve dürbünüyle nazarına görünen âfâk-ı azamet-i Ulûhiyet ve şeâiriyle kalbine ve hayaline gittikçe genişlenen devâir-i ubûdiyet ve meratib-i kibriyâ ve ufk-u tecelliyatın verdiği hararet, hayret ve dehşet ve heybet-i Rububiyet *Allahu ekber, Allahu ekber* ile teskin edilebilir. Ve onunla, o meratib-i münkeşife-i meşhude veya mutasavvere ilân edilebilir.

Hacdan sonra, şu mânâ-yı ulvî ve küllî

âfâk-ı azamet-i

Ulûhiyet: Cenab-ı Allah'ın ilâhlığının büyüklüğünün ufukları

Allahu ekber: Allah en büyüktür

devâir-i ubûdiyet: kulluk daireleri

heybet-i Rububiyet: Allah'ın rububiyetinin heybeti

mânâ-yı ulvî ve

külli: yüce ve kapsamlı mânâ

meratib-i kibriyâ: Cenab-ı Allah'ın büyüklüğünün

mertebeleri

meratib-i münkeşife-i meşhude: bizzat görerek açığa çıkmış mertebeler

mertebe-i külliye: geniş ve kapsamlı mertebe

miftah: anahtar

mutasavvere: hayalen, tasavvur ederek

müşerref: şeref-
lenmiş

nazar: bakış, dikkat

rububiyet: Allah'ın

her bir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulundurması

şeâir: işaretler

teskin: yatıştırma, sakinleştirme

ubûdiyet-i külliye: büyük, kapsamlı ve umumî kulluk

ufk-u tecelliyat: tecellilerin, yansımaların ufkı

muhtelif derecelerde, bayram namazında, yağmur namazında, husuf, küsuf namazında, cemaatle kılınan namazda bulunur. İşte, şeâir-i İslâmiyenin, velev sünnet kabilinden dahi olsa ehemmiyeti şu sırdandır.

* * *

cemaat: topluluk
husuf: ay tutulması
kabil: gibi
küsuf: güneş tutulması

muhtelif: çeşitli
sünnet: Peygamberimizin söz, fiil ve hareketlerine dayanan yüce prensipler

şeâir-i İslâmiye: İslâma sembol olmuş işaretler, iş ve ibadetler
velev: hatta

(*Meyve Risalesi, Sekizinci Mesele'den*)

Bu makam yazıldığı zaman Kurban Bayramı geldi.

Allahu ekber, Allahu ekber, Allahu ekber'lerle nev-i beşerin beşten birisine, üç yüz milyon insanlara birden *Allahu ekber* dedirmesi; koca küre-i arz, büyüklüğü nisbetinde o *Allahu ekber* kelime-i kudsiyesini semâvâtteki seyyarat arkadaşlarına işittiriyor gibi, yirmi binden ziyade hacıların Arafat'ta ve iydde beraber birden *Allahu ekber* demeleri, Resul-i Ekrem Aleyhissalâ-tü Vesselâmın bin üç yüz sene evvel âl ve

âl: soy, aile

Aleyhissalâtü Ves-selâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

Allahu ekber: Allah en büyüktür

Arafat: Mekke'nin 25 km güney doğusunda bulunan

ve hacıların arefe günü toplanıp vakfe yaptıkları yerin adı

iyd: bayram

kelime-i kudsiye: kutsal söz

küre-i arz: yerküre, dünya

nev-i beşer: insanlar, insanlık

nisbetinde: ölçüsünde

Resul-i Ekrem:

Allah'ın en şerefli ve değerli elçisi olan Hz. Muhammed (a.s.m.)

semavat: gökler

seyyarat: gezegenler, gök cisimleri

sahabeleriyle söylediği ve emrettiği *Allahu ekber* kelâmının bir nevi aks-i sadâsı olarak, rububiyet-i İlâhiyenin Rabbü'l-Arz ve Rabbü'l-Âlemîn azamet-i ünvanıyla küllî tecellisine karşı geniş ve küllî bir ubûdiyetle bir mukabeledir diye tahayyül ve his ve kanaat ettim.

Sonra, acaba bu kelâm-ı kudsînin bizim meselemizle dahi münasebeti var mı diye tahattur ettim. Birden hatıra geldi ki:

Başta bu kelâm olarak sâir bâkiyat-ı salihat ünvanını taşıyan *Lâ ilâhe illâllah, ve'l-*

aks-i sadâ: yankı

Allahu ekber: Allah en büyüktür

azamet-i ünvan: ünvanın büyüklüğü

bâkiyât-ı sâlihât: ebedî âlemde se-vap olarak bâki kalan kutsal söz-ler, dine uygun iyi ve yararlı işler

kelâm: ifade, söz

kelâm-ı kudsî: kut-sal kelâm, söz

küllî: büyük, kap-samlı, geniş tür

Lâ ilâhe illâllah:

Allah'tan başka ilâh yoktur

mukabele: karşılık

nevi: tür

Rabbü'l-Âlemîn: âlemlerin Rabbi olan Allah

Rabbü'l-Arz: dün-yanın Rabbi olan Allah

rububiyet-i İlâhi-ye: Allah'ın her bir

varlığa yaratılış gayelerine ulaş-maları için muh-taç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye edip ida-

resi ve egemen-liği altında bulun-durması

sahâbe: Hz. Pey-gamber'i (a.s.m.)

dünya gözüyle gören ve onun yolundan giden Müslümanlar

sair: diğer, başka

tahattur etmek: hatırlamak

tahayyül: hayal etme

tecellî: yansıma, görünme

ubûdiyet: Allah'a kulluk

hamdü lillâh ve Sübhanallah gibi şêairden çok kelâmlar cüz'î ve küllî, meselemizi ihtar ve tahakkukuna işaret ederler.

Meselâ; Allahu ekber'in bir vech-i mânâsı Cenâb-ı Hakkın kudreti ve ilmi herşeyin fevkinde büyüktür; hiçbir şey daire-i ilminden çıkamaz, tasarruf-u kudretinden kaçamaz ve kurtulamaz. Ve korktuğumuz en büyük şeylerden daha büyüktür. Demek haşri getirmekten ve bizi ademden kurtarmaktan ve saadet-i ebediyeyi vermekten daha büyüktür. Her acip ve tavr-ı aklın haricindeki

acip: acaip, tuhaf
adem: hiçlik, yokluk
Allahu ekber: Allah en büyüktür
Cenâb-ı Hak: Hakkın ta kendisi olan sonsuz şeref ve yücelik sahibi Allah
cüz'î: ferdî, az, küçük
daire-i ilim: ilim dairesi
fevkinde: üstünde
haşr: insanların öldükten sonra âhîrette diriltip muhakeme için Allah'ın huzurunda

toplanması
ihtar: hatırlatma, uyarı
kelâm: ifade, söz
kudret: Allah'ın bütün varlığı kuşatan güç ve iktidarı
küllî: büyük, kapsamlı, geniş tür
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk
Sübânallah: Allah her türlü eksiklikten sonsuz derecede yücedir
şêair: işaretler, İslâm sembol olmuş iş ve ibadetler

tahakkuk: gerçekleşme
tasarruf-u kudret: Allah'ın sonsuz kudretinin tasarrufu
tavr-ı akl: akıl ölçüsü, çizgisi
ve'lhamdü lillâh: ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet Allah'a mahsustur
vech-i mânâ: mânâ ve anlamlarının bir yönü

herşeyden daha büyüktür ki,

مَا خَلَقَكُمْ وَلَا بَعَثَكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ¹ âyeti-
nin sarahat-i kat'iyesiyle, nev'i beşerin haş-
ri ve neşri, bir tek nefsin icadı kadar o kud-
rete kolay gelir. Bu mânâ itibarıyledir ki,
darb-ı mesel hükmünde büyük musibetle-
re ve büyük maksatlara karşı, herkes “Al-
lah büyüktür, Allah büyüktür” der, kendine
tesellî ve kuvvet ve nokta-i istinat yapar.

Evet, nasıl ki Dokuzuncu Sözde, bu keli-
me iki arkadaşıyla bütün ibâdâtın fihristesi
olan namazın çekirdekleri ve hülâsaları ve
içinde ve tesbihatında tekrar ile namazın mâ-

¹ “Sizin yaratılmanız da, diriltilmeniz de, sadece tek bir kişi-
nin yaratılıp diriltilmesi gibidir.” Lokman Sûresi, 31:28.

darb-ı mesel: meş-
hur söz, atasözü
fihriste: içindeki-
ler, içerik
haşir ve neşir: öl-
dükten sonra âhi-
rette diriltilerek mu-
hakeme için Al-
lah'ın huzurunda
toplanma ve tekrar
dağılıp yayılma
hülâsa: kısaca,

özet
ibâdât: ibadetler
icad: var etme, vü-
cuda getirme
kudret: Allah'ın bü-
tün varlığı kuşatan
güç ve iktidarı
musibet: belâ,
dert, felâket
nefs: can, hayat,
kişinin kendisi
nev'i beşer: insan

türü, insanlık
nokta-i istinad:
dayanak noktası
sarahat-i kat'ie:
tam bir açıklıkla
mânâ ifade et-
mesi
tesbihat: tesbih-
ler; Allah'ı her tür-
lü kusurdan yüce
tutarak şanına lâ-
yık ifadelerle anma

nâsını takviye için *Sübhânallah, Elhamdülillâh, Allahu ekber* üç muazzam hakikatlere ve insanın kâinatta gördüğü medar-ı hayret, medar-ı şükran ve medar-ı azamet ve kibriyâ, acip ve güzel ve büyük, pek çok fevkalâde şeylerden aldığı hayret ve lezzet ve heybetten neş'et eden suallerine pek kuvvetli cevap verdiği gibi, On Altıncı Sözün âhîrinde izah edilen şu: Nasıl bir nefer, bayramda bir müşîr ile beraber huzur-u padişaha girer; sair vakitte, zabitinin makamıyla onu tanır. Aynen öyle de, her adam hacda bir derece velîler gibi Cenâb-ı Hakki

acip: hayret verici, şaşırtıcı

âhîr: son

Allahu ekber: Allah en büyüktür

Cenâb-ı Hak: Hakkın ta kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah

Elhamdülillâh: ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet Allah'a mahsustur

fevkalâde: olağa-

nüstü

huzur-u padişah: padişahın huzuru

izah: açıklama

kâinat: evren, yaratılan herşey

makam: konum, rütbe, derece

medar-ı hayret: hayret sebebi

medar-ı şükran: teşekkür sebebi

medar-ı azamet ve kibriya: haşmet, yücelik ve

büyüklük sebebi, kaynağı

muazzam: azametli, çok büyük

müşîr: mareşal

nefer: asker, er

neş'et etmek: çıkmak, yetişmek

sair: diğer, başka

Sübhânallah: Allah her türlü eksiklikten sonsuz derecede yücedir

veli: Allah dostu

zabit: subay

Rabbû'l-Arz ve *Rabbû'l-Âlemîn* ünvanı ile tanımaya başlar. Ve o kibriya mertebeleri kalbine açıldıkça, ruhunu istilâ eden mükerrer ve hararetli hayret suallerine yine *Allahu ekber* tekrarıyla umumuna cevap verdiği misillü, On Üçüncü Lemanın âhirinde izahı bulunan ki, şeytanların en ehemmiyetli desiselerini köküyle kesip cevap-ı kat'î veren yine *Allahu ekber* olduğu gibi, bizim âhiret hakkındaki suâlimize de kısa fakat kuvvetli cevap verdiği misillü, *Elhamdû lillâh* cümlesi dahi haşrı ihtar edip ister. Bize der: “Mânâm âhiretsiz olmaz. Çünkü, ezel-den ebede kadar her kimden ve her kime

âhir: son

âhiret: öteki dünya

Allahu ekber: Allah en büyüktür

cevab-ı kat'î: şüphesiz bırakmayacak kesin cevap

desise: hile, aldatma

ebed: sonu olmayan, sonsuzluk

Elhamdû lillâh: ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve min-

net Allah'a mahsustur

ezel: başlangıcı olmayan, sonsuzluk

haşr: yeniden diriliş; insanların öldükten sonra âhirette diriltilip muhakeme için Allah'ın huzurunda toplanması

ihtar etmek: hatırlatmak

istilâ etmek: kuşatmak

izah: açıklama

kibriyâ: yücelik, büyüklük

lem'a: parıltı

misillü: gibi

mükerrer: tekrar tekrar, defalarca

Rabbû'l-Arz: dünyanın Rabbi olan Allah

Rabbû'l-Âlemîn: bütün âlemlerin Rabbi olan Allah

umum: bütün

karşı bütün hamd ve şükür ona mahsustur, ifade ettiğimden, bütün nimetlerin başı ve nimetleri hakikî nimet yapan ve bütün zîşuuru ademin hadsiz musibetlerinden kurtaran, yalnız saadet-i ebediye olabilir ve benim o küllî mânâma mukabele eder.”

* * *

(*Mesnevî-i Nuriye, Zühre, Dokuzuncu Nota'dan*)

... Eğer namazların arkasında, hususan bayram namazlarında, bir anda *Allahu ekber* diyen yüzer milyon insanların sesleri, âlem-i gaybda ittihad ettikleri gibi, âlem-i şehadette dahi birbiriyle ittihad edip içtima

adem: hiçlik, yokluk

âlem-i gayb: görünmeyen âlem

âlem-i şehadet: görünen âlem

Allahu ekber: Allah en büyüktür

hadsiz: sayısız, sınırsız

hakikî: gerçek

hamd: övgü ve şükür

hususan: özellikle

içtima: toplantı

ittihad ettirme: birleştirme

küllî: büyük, kapsamlı

mukabele etmek:

karşılık vermek

musibet: belâ, dert, felâket

nimet: iyilik, ihsan

saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk

zîşuur: şuur sahibi, bilinçli

etse, küre-i arz tamamıyla büyük bir insan olup, azametine nisbeten büyük bir sadâ ile söylediği *Allahu ekber*'e müsavi geldiğinden, o muvahhidînin ittihadıyla bir anda *Allahu ekber* demeleri, küre-i arzın büyük bir *Allahu ekber*'i hükmüne geçiyor. Adeta bayram namazlarında âlem-i İslâmın zikir ve tesbihiyle zemin zelzele-i kübrâya mazhar olup, aktâr-u etrafıyla *Allahu ekber* deyip, kıblesi olan Kâbe-i Mükerreremenin samimî kalbiyle niyet edip, Mekke ağzıyla, Arefe diliyle *Allahu ekber* diyerek, o tek kelime, etraf-ı arzdaki umum mü'minlerin mağaramisal ağızlarındaki havada temes-

aktâr-u etraf: çevre ve etraf; çevre ve civar bölgeler

âlem-i İslâm: İslâm dünyası

Allahu ekber: Allah en büyüktür

arz: yeryüzü

azamet: büyüklük

ittihad: birleşme, birlik

Kâbe-i Mükerrereme: şanı yüce Kâbe

kible: namaza baş-

larken yönelinen taraf; Kâbe'nin bulunduğu Mekke şehri

küre-i arz: yerküre

mağaramisal: mağara gibi

mazhar olma: erişme

muvahhidîn: Allah'ın varlığına ve birliğine inananlar

mü'min: Allah'a inanan

müsavi: eşit, denk

nisbet: oran, kıyas

sadâ: ses

tesbih: Allah'ı her türlü kusurdan yüce tutarak şanına lâyık ifadelerle anma

umum: bütün

zelzele-i kübrâ: büyük deprem, kıyamet

zemin: yeryüzü

zikir: Allah'ı anma

sül ediyor. Bir tek *Allahu ekber* kelimesinin aks-i sadâsıyla hadsiz *Allahu ekber* vuku bulduğu gibi, o makbul zikir ve tekbir, semâvâtı dahi cınlatıp berzah âlemlerine de temevvüç ederek sadâ veriyor.

İşte, bu arzı böyle kendine sâcid¹ ve âbid ve ibâdına mescid² ve mahlûklarına beşik³ ve kendine müsebbih⁴ ve mükebbir eden

¹ bk. Ra'd Sûresi, 13:15; Nahl Sûresi, 16:49; Hac Sûresi, 22:18.

² bk. *Buhârî*, Salât 56; *Tirmizî*, Salât 119; *Ebû Dâvûd*, Salât 24; *ibni Mâce*, Mesâcid 4.

³ bk. Bakara Sûresi, 2:22; Tâhâ Sûresi, 20:53; Zuhurf Sûresi 43:10; Nebe Sûresi, 78:6.

⁴ bk. Fatiha Sûresi, 1:2; En'am Sûresi, 6:1; İsrâ Sûresi, 17:44; Kehf Sûresi, 18:1; Cum'a Sûresi, 62:1.

âbid: ibadet eden, kul

aks-i sadâ: sesin yankılanması

Allahu ekber: Allah en büyüktür

berzah âlemi: öldükten sonra ruhların gittiği, dünya ile âhiret arasındaki âlem

ibâd: kullar

mahlûklar: varlıklar

makbul: kabul edilen

mükebbir: tekbir getiren, "Allahu ekber" diyen

müsebbih: tesbih eden; Allah'ı, yüce şanına lâyık ifadelerle anan

sâcid: secde eden

sadâ: ses

semâvât: gökler

tekbir: "Allah en büyüktür" mânâ-

sına gelen "Allahu Ekber" ifadesini söylemek

temessül etmek: belirlemek, görünmek

temevvüç etmek: dalgalanmak, çalkalanmak

vuku bulmak: gerçekleşmek, meydana gelmek

zikir: Allah'ı anma

Zât-ı Zülcelâle, yerin zerrâtı adedince hamd ve tesbih ve tekbir edip ve mevcudatı adedince hamd ediyoruz ki, bize bu nevi ubudiyeti ders veren Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmina ümmet eylemiş.

* * *

Aleyhissalâtü Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun
hamd: övgü ve şükür
mevcudat: varlıklar
nevi: çeşit, tür
Resul-i Ekrem: Allah'ın en şerefli

ve değerli elçisi olan Hz. Muhammed (a.s.m.)
tekbir: "Allah en büyüktür" mânâsına gelen "Allahu Ekber" ifadesini söylemek
tesbih: Allah'ı her türlü kusurdan yüce tutarak şanına lâyık ifadelerle

anma
ubudiyet: kulluk
ümmet: Hz. Peygamberlere inanıp onun yolundan giden mü'minler
Zât-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi Allah
zerrât: atomlar

(Sikke-i Tasdîk-ı Gaybî'den)

(نَعْبُدُ¹) Na'büdü Nüktesi

Bu mânâyı tenvir için, kendi başımdan geçmiş nurlu bir hali ve hakikatli bir hayali söylüyorum. Şöyle ki:

Bir vakit ²إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ² deki nun-u mütekellim-i maalgayri düşündüm ve mütekellim-i vahde sıygısından نَعْبُدُ sıygısına intikalin sebebini kalbim aradı. Birden, namazdaki cemaatin fazileti ve sırrı, o nun'-dan inkişaf etti.

¹ “Kulluk ederiz.” Fâtiha Sûresi, 1:5.

² “Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım isteriz.” Fâtiha Sûresi, 1:5.

hakikat: gerçek
inkişaf etmek: açığa çıkmak
intikal: geçiş, geçme
mütekellim-i vahde: birinci tekil şahıs, “ben”
nun: Arap alfabesinin 25. harfi

nun-u mütekellim-i maalgayr: birinci çoğul şahıs, “biz”
nükte: ince ve derin mânâ
sıyga: gr. Fiillerde belirli bir zamanla konuşanın, dinleyeninin ve konuşulanın teklik

veya çokluk olarak belirtilmiş biçimi
tenvir: aydınlatma
vüs'at: genişlik
zaman-ı hazır: şimdiki zaman
zîruh: ruh sahibi
zîşuur: şuur sahibi, bilinçli

Gördüm ki, namaz kıldığım o Bayezid Camiindeki cemaatle iştirakimi ve her biri benim bir nevi şefaathim hükmüne ve kıraatimde izhar ettiğim hükümlere ve dâvâlara birer şahit ve birer müeyyid gördüm. Nâkıs ubûdiyetimi, o cemaatin büyük ve kesretli ibâdâtı içinde dergâh-ı İlâhiyeye takdime cesaret geldi.

Birden, bir perde daha inkişaf etti. Yani, İstanbul'un bütün mescidleri ittisal peydâ etti. O şehir, o Bayezid Camii hükmüne geçti. Birden, onların dualarına ve tasdiklerine mânen bir nevi mazhariyet hissettim.

Onda dahi, rû-yi zemin mescidinde, Kâbe-i Mükەرreme etrafında dairevî saflar için-

dairevî: daire gibi, yuvarlak

dergâh-ı İlâhiye: Allah'ın yüce katı, makamı

ibâdât: ibadetler

inkişaf etmek: açığa çıkmak

iştirak: katılma

ittisal peydâ etme: birleşme, bitişme

izhar etmek: ortaya çıkarmak, gös-

termek

Kâbe-i Mükەرreme: Müslümanların kiblesi olan kutsal yapı

kesret: çokluk

kıraat: okuma

mânen: mânevî yönden

mazhariyet: erişme, nail olma

müeyyid: destek-

leyici

nâkıs: eksik, noksan

nevi: tür, çeşit

rû-yi zemin: yer-yüzü

takdim: sunma

tasdik etmek: doğrulamak, onaylamak

ubûdiyet: kulluk, ibadet

de kendimi gördüm. ¹ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ dedim, benim bu kadar şefaathçilerim var, benim namazda söylediğim her bir sözü ay-nen söylüyorlar, tasdik ediyorlar.

Madem hayalen bu perde açıldı, Kâbe-i Mükerreme mihrap hükmüne geçti. Ben bu fırsattan istifade ederek, o safları işhad edip, tahiyatta getirdiğim

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ²

olan imanın tercümanını mübarek Hacerü'l-Esvede tevdi edip emanet bırakıyorum derken, birden bir vaziyet daha açıldı. Gör-

¹ “Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, âlemlerin rabbi olan Allah’a mahsustur.” Fâtihâ Sûresi, 1:2.

² Şehadet ederim ki, Allah’tan başka hiçbir ilâh yoktur. Yine şehâdet ederim ki, Hz. Muhammed (a.s.m.) Allah’ın Resûlüdür.

Hacerü'l-Esved:

Kabe’nin doğu köşesinde olup, yerden bir buçuk metre yükseklikte bulunan semavî, kutsal siyah taş

işhad etmek: şahid göstermek

Kâbe-i Mükerre-

me: Müslümanların kiblesi olan kutsal yapı

mihrap: imamın cemaate namaz kıldırıldığı yer

mübarek: bereketli, hayırlı

tahiyat: selamlar ve dualar; namaz-

da her oturuşta okunan tahiyat duası

tasdik etmek: doğrulamak, onaylamak

tevdi etmek: bırakmak, emanet etmek

düm ki, dahil olduğum cemaat üç daireye ayrıldı.

Birinci daire: Rû-yi zeminde mü'minler ve muvahhidindeki cemaat-i uzmâ.

İkinci daire: Baktım, umum mevcudat, bir salât-ı kübrâda, bir tesbihât-ı uzmâda, her taife kendine mahsus salâvat ve tesbihatıyla meşgul bir cemaat içindeyim. “Ve-zâif-i eşya” tabir edilen hidemât-ı meşhude, onların ubûdiyetlerinin ünvanlarıdır. O halde *Allahu ekber* deyip hayretten başımı eğdim, nefsim baktım:

Allahu ekber: Allah en büyüktür
cemaat-i uzmâ: büyük cemaat, topluluk

hidemât-ı meşhude: görülen hizmetler

mevcudat: varlıklar

muvahhid: Cenâb-ı Allah'ın varlığına ve birliğine inanan

mü'min: Allah'a ve Allah'tan gelen herşeye inanan; iman eden

nefis: kişinin ken-

disi, insanı daima kötülüğe, yasak zevk ve isteklere teşvik eden duygu

rû-yi zemin: yer-yüzü

salât-ı kübrâ: en büyük namaz, dua ve niyaz

salâvat: Peygamberimize (a.s.m.) edilen rahmet ve esenlik duaları

taife: grup, topluluk

tesbihat: tesbihler Allah'ı her türlü

kusurdan yüce tutarak şanına layık ifadelerle anma

tesbihât-ı uzmâ: büyük, azim tesbihât bütün varlıkların Allah'ı her türlü kusurdan yüce tutarak şanına layık ifadelerle anmaları

ubûdiyet: kulluk, ibadet

umum: bütün, genel olarak

vezâif-i eşya: eşyanın vazifeleri

Üçüncü bir daire içinde, hayret-engiz, zâhiren ve keyfiyeten küçük, hakikaten ve vazifeten ve kemiyeten büyük, bir küçük âlemi gördüm ki, zerrât-ı vücudiyemden tâ havâss-ı zâhiriye kadar, taife taife vazife-i ubûdiyetle ve şükrâniye ile meşgul bir cemaat gördüm. Bu dairede, kalbimdeki lâtife-i Rabbâniyem, ¹ **إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ** o cemaat namına diyor. Nasıl, evvelki iki cemaatte de lisanım o iki cemaat-i uzmâyı niyet ederek demişti.

Elhasıl, ² **نَعْبُدُ** nun'u şu üç cemaate işa-

¹ "Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım isteriz." Fâtiha Sûresi, 1:5.

² "Kulluk ederiz." Fâtiha Sûresi, 1:5.

âlem: dünya
cemaat-i uzmâ:
 büyük cemaat,
 topluluk
elhasıl: kısaca,
 özetle
hakikat: gerçek
havâss-ı zahiriye:
 zahirî duyular,
 beş duyu organı
hayret-engiz: hay-

ret verici
kemiyeten: sayıca,
 nicelik itibarıyla
keyfiyeten: nitelik
 ve özellik bakımın-
 dan
lâtife-i Rabbaniye:
 İlâhî hakikatleri
 hisseden ve mâ-
 nevî zevkleri alan
 his, duygu

lisan: dil
vazife-i ubûdiyet
ve şükrâniye:
 kulluk ve şükür
 vazifesi
vazifeten: görevli
 olarak
zâhiren: görünür-
 de
zerrât-ı vücudiye:
 vücudun hücreleri

ret ediyor. İşte bu halette iken, birden Kur'ân-ı Hakîmin tercümanı ve mübelliği olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmin—Medine-i Münevvere denilen mânevî minberinde—şahsiyet-i mâneviyesi haşmetiyle temessül ederek,

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمْ ¹ hitabını, mânen herkes gibi ben de işitip, o üç cemaatte herkes benim gibi ² إِيَّاكَ نَعْبُدُ ile mukabele ediyor tahayyül ettim. ³ إِذَا ثَبَتَ الشَّيْءُ ثَبَتَ بِلَوَازِمِهِ kaidesince, şöyle bir hakikat fikre göründü ki:

¹ “Ey insanlar, Rabbinize kulluk edin.” Bakara Sûresi, 2:21.

² “Ancak Sana kulluk ederiz.” Fâtiha Sûresi, 1:5.

³ Birşey sabit olduğunda, bütün levazımatıyla (ona lâzım olan şeylerle) birlikte sabit olur.

Aleyhissalâtü Ves-selâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

hakikat: gerçek

halet: durum, hal

haşmet: büyüklük, heybet, görkem

kaide: kural, prensip

Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûre-

sinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân

mânen: mânevî yönden

minber: câmide hutbe okunan yer

mukabele etmek:

karşılık vermek

mübelliğ: tebliğ edici, bildirici

Resul-i Ekrem: Al-

lah'ın en şerefli ve değerli elçisi olan Hz. Muhammed (a.s.m.)

şahsiyet-i mânevîye: mânevî şahsiyet, kişilik

tahayyül etmek:

hayal etmek

temessül etmek: belirlemek, görünmek

Madem bütün âlemlerin Rabbi, insanları muhatap ittihaz edip umum mevcudatla konuşur; ve şu Resul-i Ekrem Aleyhissalâ-tü Vesselâm, o hitab-ı izzeti, nev-i beşere, belki umum zîruha ve zîşuura tebliğ ediyor. Elbette, bütün mâzi ve müstakbel, zaman-ı hazır hükmüne geçti; bütün nev-i beşer bir mecliste, safları muhtelif bir cemaat şeklinde olarak, o hitap, o suretle onlara ediliyor.

O vakit, her bir âyât-ı Kur'âniye, gayet haşmetli ve vüs'atli bir makamdan, gayet kesretli ve muhtelif ve ehemmiyetli muha-

âlem: dünya
Aleyhissalâtü Ves-selâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun
âyât-ı Kur'âniye: Kur'an'ın âyetleri
haşmetli: heybetli, görkemli
hitâb-ı izzet: izzetli ve şerefli hitap, ilâhî kelâm
ittihaz etmek: edinmek, kabul etmek
mâzi: geçmiş za-

man
mevcudat: varlıklar
muhatap: kendisine karşı konuşulan
muhtelif: çeşitli
müstakbel: gelecek zaman
nev-i beşer: insanlar, insanlık türü
Rab: her bir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri veren, on-

ları terbiye edip idaresi ve hâkimiyeti altında bulunduran Allah
Resul-i Ekrem: Allah'ın en şerefli ve değerli elçisi olan Hz. Muhammed (a.s.m.)
suret: biçim, görünüş
tebliğ etmek: bildirmek, ulaştırmak
umum: bütün, genel

tabından, nihayetsiz azamet ve celâl sahibi Mütekellim-i Ezelîden ve makam-ı mahbûbiyet-i uzmâ sahibi tercüman-ı âlişanından aldığı bir kuvvet-i ulviyet, cezâlet ve belâğat içinde, parlak, hem pek parlak bir nur-u i'câzı içinde gördüm. O vakit, değil umum Kur'ân, ya bir sûre, veyahut bir âyet, belki her bir kelimesi birer mu'cize hükmüne geçti. 1 *اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَىٰ نُوْرِ الْاِيْمَانِ وَالْقُرْآنِ* 1 dedim; o

ayn-ı hakikat olan hayalden, 2 *نَعْبُدُ* *nun'*una girdiğim gibi çıktım ve anladım ki, Kur'ân'ın

1 İman ve Kur'ân nurundan dolayı Allah'a hamd olsun.

2 "Kulluk ederiz." Fâtiha Sûresi, 1:5.

ayn-ı hakikat: hakikatin, gerçeğin ta kendisi
azamet: büyüklük, yücelik
belâğat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde ve halin ve makamın icabına göre söylenmesi
celâl: büyüklük, azamet, haşmet
cezâlet: akıcı ve güçlü ifade, güzel

anlatım
kuvvet-i ulviyet: ulvî, yüce, ilâhî kuvvet
makâm-ı mahbûbiyet-i uzmâ: en büyük ve en muazzam sevgi makamı
muhatap: kendisine karşı konuşulan
Mütekellim-i Eze-

lî: ezeli kelâm sıfatına sahip olan ve konuşması, hiçbir varlığın konuşmasına benzemeyen Allah
nihayetsiz: sonsuz
nur-u i'câz: mu'cizelik nuru
tercümân-ı âlişan: şanlı tercüman
umum: bütün, genel

değil âyetleri, kelimeleri, belki *nun-u* نَعْبُدُ gibi bazı harfleri dahi mühim hakikatlerin nurlu anahtarlarıdır.

Kalb ve hayal, o *nun-u* نَعْبُدُ 'den çıktıktan sonra, akıl karşlarına çıktı, dedi: “Ben de hisse isterim. Sizin gibi uçamam. Ayaklarım delildir, hüccettir. Ayn-ı نَعْبُدُ ve نَسْتَعِينُ¹ 'de, Mâbud ve Müsteân olan Hâlık giden yolu göstermek lâzımdır ki, sizinle gelebileyim.”

O vakit kalbe şöyle geldi ki:

De o mütehayyir akla: Bak, kâinattaki bütün mevcudata: Zîhayat olsun, câmid olsun, kemâl-i itaat ve intizamla vazife suretinde ubûdiyetleri var. Bir kısmı, şuursuz,

¹ “Yardım dileriz.” Fâtiha Sûresi, 1:5.

câmid: cansız
hakikat: gerçek
Hâlık: yaratıcı, her-
 şeyi yaratan Allah
hüccet: kanıt, delil
intizam: düzen, ter-
 tip
kâinat: evren, ya-
 ratılan herşey
kemâl-i itaat: tam

ve mükemmel bir
 itaat
Mâbud: kendisine
 ibadet edilen Allah
mevcudat: varlıklar
Müsteân: kendi-
 sinden yardım is-
 tenen, yardım bek-
 lenen Allah
mütehayyir: hay-

rete düşmüş
nun: Arap alfabe-
 sinin 25. harfi
suret: şekil, biçim
şuursuz: bilinçsiz,
 akılsız
ubûdiyet: kulluk,
 ibadet
zîhayat: hayat sa-
 hibi, canlı

hissiz oldukları halde, gayet şuurkârâne, intizamperverâne ve ubûdiyetkârâne vazife görüyorlar. Demek bir Mâbud-u Bilhak ve bir Âmir-i Mutlak vardır ki, bunları ibadete sevk edip istihdam ediyor.

Hem bak, bütün mevcudata, hususan zî-hayat olanlara: Her birinin gayet kesretli ve gayet mütenevvi ihtiyacı var ve vücut ve bekâsına lâzım pek kesretli, muhtelif matlupları var; en küçüğüne elleri ulaşamaz, kudretleri yetişmez. Halbuki o hadsiz matlupları, ummadığı yerden, vakt-i münasip-te, muntazaman onların ellerine veriliyor ve bilmüşahede görünüyor.

Âmir-i Mutlak: kesin emir sahibi olan, mutlak emredici Allah
bekâ: devamlılık ve kalıcılık
bilmüşahede: görürölerek; gözle, gözlemle
hadsiz: sınırsız
hususan: özellikle
ihtiyacat: ihtiyaçlar
intizamperverâne: düzenliliği sevene

yakışır bir şekilde
istihdam etmek: çalıştırmak
kesretli: çoklukla
kudret: güç, iktidar
Mâbûd-u Bilhak: hakkıyla ibadete layık olan Allah
matlup/matlap: istek, istenilen
mevcudat: varlıklar
muhtelif: çeşitli

muntazaman: düzenli olarak
mütenevvi: çeşitli
şuurkârâne: şuurlu ve bilinçli bir şekilde
ubûdiyetkârâne: kulluğa yakışır tarzda
vakt-i münasip: uygun zamanda
vücut: varlık
zîhayat: hayat sahibi, canlı

İşte, şu mevcudatın bu hadsiz fakr ve ihtiyacatı ve bu fevkalâde iânât-ı gaybiye ve imdâdât-ı Rahmâniye bilbedâhe gösterir ki, bir Ganiyy-i Mutlak ve Kerîm-i Mutlak ve Kadîr-i Mutlak olan bir hâmi ve râzıkları vardır ki, herşey ve her zîhayat Ondan istiâne eder, medet bekliyor, mânen

إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ¹ der.

O vakit akıl, “Âmennâ ve saddaknâ” dedi.

* * *

¹ “Ancak senden yardım isteriz.” Fâtiha Sûresi, 1:5.

âmennâ ve saddaknâ: inanıyor ve tasdik ediyoruz
bilbedâhe: açık bir şekilde
fakr: fakirlik, muhtaçlık
fevkalâde: olağanüstü
Ganiyy-i Mutlak: sınırsız zenginliğe sahip olan Allah
hadsiz: sınırsız
hâmi: himaye eden,

koruyan
iânât-ı gaybiye: gaybî yardımlar
ihtiyacat: ihtiyaçlar
imdâdât-ı Rahmâniye: sonsuz rahmet sahibi olan Allah'ın yardımları
istiâne etmek: yardım dilemek
Kadîr-i Mutlak: herşeye gücü yeten, sınırsız güç

ve kuvvet sahibi Allah
Kerîm-i Mutlak: lütuf ve cömertliği sınırsız olan Allah
mânen: mânevî yönden
medet: yardım
mevcudat: varlıklar
râzık: rızık veren
zîhayat: hayat sahibi, canlı

(Sünûhat'tan)

Rüyanın zeyli

Rüya hacda sükût etti. Çünkü, haccın ve ondaki hikmetin ihmali, musibeti değil, gazap ve kahrı celb etti. Cezası da keffâretü'z-zünub değil, kessâretü'z-zünub oldu. Haccın bahusus taarüfle tevhid-i efkârı, teavünle teşrik-i mesaiyi tazammun eden içindeki siyaset-i âliye-i İslâmiye ve maslahat-ı vâsia-i içtimaiyenin ihmalidir ki, düşmana milyonlarla İslâmı, İslâm aleyhinde istihdam zemin ihzar etti.

bahusus: özellikle

celb etme: çekme

gazap ve kahr: öfke ve galebe

hikmet: sır, gaye, fayda

ihzar etme: hazırlama

istihdam: çalıştırma, hizmet ettirme

keffâretü'z-zünub: günahların kefareti; günahların bağışlanması için ödenen bedel ve-

ya yapılan amel

maslahat-ı vâsia-i

içtimaiye: geniş toplumsal yarar,

geniş sosyal fayda

musibet: belâ, dert, felâket

siyaset-i âliye-i İslâmiye: büyük İslâmî siyaset

sükût etme: susma

taarüf: karşılıklı tanışma, birbirini

tanıma

tazammun etme:

içine alma, kapsama

teavün: yardım-laşma

teşrik-i mesai: birlikte çalışma, işbirliği

tevhid-i efkâr: düşüncelerin bir noktada toplanması, düşünce birliği

zemin: yer

İşte Hint, düşman zannederek, hâlbuki pederini öldürmüş, başında oturmuş bağı-
rıyor.

İşte Tatar, Kafkas, öldürülmesine yardım ettiği şahıs, bîçare valideleri olduğunu, “ba’-
de harabi’l-Basra” anlıyor. Ayak ucunda ağlıyorlar.

İşte Arap, yanlışlıkla kahraman kardeşini öldürüp, hayretinden ağlamayı da bilmiyor.

İşte Afrika, biraderini tanımayarak öldür-
dü, şimdi vâveylâ ediyor.

İşte âlem-i İslâm, bayraktar oğlunu gaf-
letle bilmeyerek öldürmesine yardım etti,
valide gibi saçlarını çekip âh ü fîzar ediyor.

Milyonlarla ehl-i İslâm, hayr-ı mahz olan
sefer-i hacca şedd-i rahl etmek yerine, şerr-i

âh ü fîzar etme:

ah edip ağlama

âlem-i İslâm: İs-
lâm dünyası

**ba’de harabi’l-Bas-
ra:** “Basra yıkıl-
dıktan sonra” mâ-
nâsında olan ve
bir iş için çok geç
kalındığını ifade
eden bir deyim
bayraktar: bayrağı

taşıyan

bîçare: çaresiz

birader: erkek kar-
deş

ehl-i İslâm: Müs-
lûmanlar, İslâm
toplumu

gaflet: dalgınlık,
dikkatsizlik

**hayretinden ağla-
ma:** şaşkınlığın
tesiriyle ağlama

hayr-ı mahz: her

yönüyle hayır olan

peder: baba

sefer-i hac: hac
yolculuğu

şedd-i rahl etmek:
yola koyulmak,
yola çıkmak

valide: anne

vâveylâ etme: çığ-
lık atarak, feryat
ederek ağlama

mahz olan düşman bayrağı altında dünyada uzun seyahatlar ettirildi. *Fa'tebirû!*

* * *

(*Tarihçe-i Hayat, Emirdağ Hayatı'ndan*)

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Evvelâ: Umum Nurcuların mübarek bayramlarını ve haccü'l-ekberde bulunan Nur şakirtleriyle ve hacdaki Nur taraftarlarının bayramlarını tebrik içinde ve çok zamandan beri esaret altında kalmış ve istiklâliyetini kaybetmiş Hindistan, Arabistan gibi âlem-i İslâmın büyük memleketleri birer devlet-i İslâmiye şeklinde Hind'de yüz milyon bir devlet-i İslâmiye, Cava'da elli mil-

âlem-i İslâm: İslâm dünyası

aziz: çok değerli, izzetli, saygın

Cava: Endonezya'ya bağlı bir ada şehri

devlet-i İslâmiye: İslâm devleti

esaret: esirlik, tut-saklık

Fa'tebirû: "Bunlardan ibret alın" mâ-nâsına gelen bir ifade

haccü'l-ekber:

arefesi Cuma'ya rastlayan hac

istiklâliyet: bağımsızlık, yabancı bir hükümete bağlı olmayış

seyahat: yolculuk
sıddık: çok doğru ve bağlı

şakirt: öğrenci, talebe

şerr-i mahz: bütün yönleriyle kötü ve şer

umum: bütün, genel

yondan ziyade bir devlet-i İslâmiye ve Arabistan'da dört beş hükûmet bir cemahir-i müttefika gibi Arap birliği ile İslâm birliğini birleştirmesindeki âlem-i İslâmın bu büyük bayramının mukaddemesini tebrik ile bu bayram bize müjde veriyor.

* * *

âlem-i İslâm: İslâm dünyası
cemahir-i müttefi-

ka: birleşmiş cumhuriyetler
devlet-i İslâmiye:

İslâm devleti
mukaddeme: başlangıç

Mekke ve Peygamber Efendimiz (a.s.m.)

(Sözler, On Dokuzuncu Söz'den)

BİRİNCİ REŞHASI

Rabbimizi bize tarif eden üç büyük, küllî muarrif var: Birisi şu kitab-ı kâinattır ki, bir nebze şهادetini on üç Lem'a ile Arabî Nur Risalesinden On Üçüncü Dersten işittik. Birisi şu kitab-ı kebîrin âyet-i kübrâsı olan Hâtemü'l-Enbiyâ Aleyhissalâtü Ves-selâmdır. Birisi de Kur'ân-ı Azîmüştür. Şimdi, şu ikinci burhan-ı nâtıkı olan Hâte-

Aleyhissalâtü Ves-selâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

Arabî: Arapça
âyet-i kübrâ: en büyük delil

burhan-ı nâtık: konuşan delil

Hâtemü'l-Enbiyâ: peygamberlerin sonuncusu olan

Hız. Muhammed
(a.s.m.)

kitab-ı kâinat: kâinat kitabı

kitab-ı kebîr: büyük kitap, kâinat

Kur'ân-ı Azîmüştür: şanı yüce Kur'ân

küllî: geniş, kapsamlı

lem'a: parıltı
muarrif: tanıtıcı, tarif edici

nebze: az miktar

Rab: bütün varlıkları terbiye eden ve idaresi ve egemenliği altında bulunduran Allah

şهادet: şahitlik, tanıklık

mü'l-Enbiyâ Aleyhissalâtü Vesselâmı tanımalıyız, dinlemeliyiz.

Evet, o burhanın şahs-ı mânevîsine bak:

Sath-ı arz bir mescid, Mekke bir mihrap, Medine bir minber; o burhan-ı bâhir olan Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâm bütün ehl-i imana imam, bütün insanlara hatip, bütün enbiyaya reis, bütün evliyaya sey-yid, bütün enbiya ve evliyadan mürekkep bir halka-i zikrin serzâkiri; bütün enbiya hayattar kökleri, bütün evliya tarâvettar semereleri bir şecere-i nuraniyedir ki, her bir dâvâsını, mu'cizâtlarına istinat eden bütün

Aleyhissalâtü Ves-selâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

burhan: delil

burhan-ı bâhir: açık delil

ehl-i iman: iman edenler

enbiya: peygamberler

evliya: veliler, Allah dostları

halka-i zikir: zikir halkası

Hâtemü'l-Enbiyâ: peygamberlerin sonuncusu olan Hz. Muhammed (a.s.m.)

hatip: hitap eden, konuşan

hayattar: canlı

istinat eden: dayanan

mihrap: imamın cemaate namaz kıldırıldığı yer

minber: hutbe okunan yer

mu'cizât: mu'cize-

ler

mürekkep: –den oluşmuş

sath-ı arz: yeryüzü

semere: meyve

serzâkir: zikredenlerin başı

seyyid: efendi

şahs-ı mânevî: mânevî şahıs

şecere-i nuraniye: nurlu ağaç

tarâvettar: tap taze

enbiya ve kerametlerine itimat eden bütün evliya tasdik edip imza ediyorlar.

Zira, o لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ¹ der, dâvâ eder. Bütün sağ ve sol, yani mazi ve müstakbel taraflarında saf tutan o nuranî zâkirler, aynı kelimeyi tekrar ederek, icmâ ederek, mânen² صَدَقْتَ وَبِالْحَقِّ نَطَقْتَ² derler.

Hangi vehmin haddi var ki, böyle hesapsız imzalarla teyid edilen bir müddeâyâ parmak karıştırırsın?

(...)

¹ "Allah'tan başka ilâh yoktur." Saffât Sûresi, 37:35; Muhammed Sûresi, 47:19.

² Doğru dedin ve söylediğin haklır.

enbiya: peygamberler

evliya: veliler, Allah'ın sevgili kulları

icmâ: fikir birliği

itimat: dayanma, güvenme

keramet: Allah'ın bir ikramı olarak,

veli kullarda görünen olağanüstü haller

mânen: mânevî olarak

mazi: geçmiş zaman

müddeâ: iddia edilen şey

müstakbel: gele-

cek zaman

nuranî: nurlu, parlak

tasdik: doğrulama

teyid: destekleme

vehm: zan, kuruntu

zâkir: zikredenler, Allah'ı ananlar

ÜÇÜNCÜ REŞHA

Eğer istersen, gel, Asr-ı Saadete, Cezire-tü'l-Araba gideriz. Hayalen olsun, onu vazife başında görüp ziyaret ederiz.

İşte, bak: Hüsn-ü sîret ve cemâl-i suretle mümtaz bir zâtı görüyoruz ki, elinde mu'ciznümâ bir kitap, lisanında hakaik-âşinâ bir hitap, bütün benî Âdeme, belki cin ve ins ve meleğe, belki bütün mevcudata karşı bir hutbe-i ezeliyeyi tebliğ ediyor. Sırr-ı hilkat-i âlem olan muammâ-i acibânesini hal ve şerh edip ve sırr-ı kâinat olan tılsım-ı muğlâkını feth ve keşfederek, bütün mev-

Asr-ı Saadet: Peygamberimizin (a.s.m.) yaşadığı dönem, mutluluk asrı

benî Âdem: Âdemoğulları, insanlar

cemâl-i suret: görünüş güzelliği

Ceziretü'l-Arap: Arap Yarımadası; burada özellikle Arabistan kastedilir

cin ve ins: cinler ve insanlar

fetih: açma

hakaik-âşinâ: gerçekleri bilen

hutbe-i ezeliye: ezelî hutbe

hüsn-ü sîret: ahlâk güzelliği

keşfetmek: gizli birşeyi ortaya çıkarmak

lisan: dil

mu'ciznümâ: mu'cize gösteren

muammâ-i acibâne: hayret verici, bilinmeyen iş

mümtaz: seçkin

sırr-ı hilkat-i âlem: âlemin yaratılış sırrı

sırr-ı kâinat: evrenin sırrı

şerh etmek: açıklamak

tebliğ etmek: bildirmek

tılsım-ı muğlâk: anlaşılması zor sır

cudattan sorulan, bütün ukulü hayret içinde meşgul eden üç müşkül ve müthiş sual-i azîm olan “Necisin? Nereden geliyorsun? Nereye gidiyorsun?” suallerine mukni, makbul cevap verir.

DÖRDÜNCÜ REŞHA

Bak, öyle bir ziya-yı hakikat neşreder ki, eğer onun o nuranî daire-i hakikat-i irşadından hariç bir surette kâinata baksan, elbette kâinatın şeklini bir matemhane-i umumî hükmünde ve mevcudatı birbirine ecnebî, belki düşman ve câmidâtı dehşetli cenazeler ve bütün zevilhayatı zevâl ve firakın sillesiyle ağlayan yetimler hükmünde görürsün.

câmidât: cansızlar
daire-i hakikat-i irşad: doğru yolu gösteren hakikat dairesi
dehşetli: korkunç, ürküntü
ecnebî: yabancı
firak: ayrılık
kâinat: evren, yaratılmış herşey
makbul: kabul gö-

ren
matemhane-i umumî: herkesin yaşadığı yer
mevcudat: varlıklar
mukni: ikna edici
müşkül: zor
neşretmek: yaymak
nuranî: nurlu, par-

lak
sille: tokat
sual-i azîm: büyük soru
suret: şekil, biçim
ukul: akıllar
zevâl: sona erme
zevilhayat: canlılar
ziya-yı hakikat: hakikat ışığı

Şimdi bak, onun neşrettiği nur ile, o matemhane-i umumî, şevk u cezbe içinde bir zikirhaneye inkılâp etti. O ecnebî, düşman mevcudat, birer dost ve kardeş şekline girdi. O câmidât-ı meyyite-i sâmite, birer mûnis memur, birer musahhar hizmetkâr vaziyetini aldı. Ve o ağlayıcı ve şekvâ edici, kimsesiz yetimler, birer tesbih içinde zâkir veya vazife paydosundan şâkir suretine girdi.

(...)

YEDİNCİ REŞHA

İşte, bak: Şu cezire-i vâsiada vahşî ve âdetlerine mutaassıp ve inatçı muhtelif akvâmı, ne çabuk âdât ve ahlâk-ı seyyie-i

âdât: âdetler
akvâm: kavimler
câmidât-ı meyyite-i sâmite: suskun, ölü ve cansız varlıklar
cezire-i vâsia: geniş yarımada
ecnebî: yabancı
inkılâp: dönüşme
matemhane-i umumî: herkesin yas tuttuğu yer

mevcudat: varlıklar
mûnis: canayakın, sevimli
musahhar: boyun eğen
mutaassıp: tutucu, inanç veya geleneklerine aşırı derecede bağlı
neşretmek: yaymak
suret: şekil, biçim

şâkir: şükreden
şekvâ: şikayet
şevk u cezbe: şiddetli arzu ve istekle kendinden geçme
tesbih: Allah'ı yüce şanına layık ifadelerle anma
zâkir: zikreden
zikirhane: zikir edilen yer

vahşiyânelerini def'aten kal' ve ref' ederek, bütün ahlâk-ı hasene ile teşhiz edip bütün âleme muallim ve medenî ümeme üstad eyledi. Bak, değil zahirî bir tasallut, belki akılları, ruhları, kalbleri, nefisleri fetih ve teshir ediyor. Mahbub-u kulûb, muallim-i ukûl, mürebbi-i nüfus, sultan-ı ervah oldu.

SEKİZİNCİ REŞHA

Bilirsin ki, sigara gibi küçük bir âdeti, küçük bir kavimde, büyük bir hâkim, büyük bir himmetle, ancak daimî kaldırabilir. Halbuki, bak: Bu zât, büyük ve çok âdetleri, hem inatçı, mutaassıp, büyük kavimlerden, zahirî küçük bir kuvvetle, küçük bir

ahlâk-ı hasene:

güzel ahlâk

ahlâk-ı seyyie-i

vahşiyâne: ilkel

ve kötü ahlâk

âlem: dünya, yer-yüzü

def'aten: birden bire

himmet: ciddi gayret

kal' ve ref' etmek:

söküp kaldırmak

mahbub-u kulûb:

kalplerin sevgilisi

muallim: öğretmen

muallim-i ukul:

akılların öğretmeni

mutaassıp: tutucu

mürebbi-i nüfus:

nefislerin terbiyecisi

nefis: insanı mad-

dî zevk ve isteklere sevk eden kuvvet

sultan-ı ervah: ruhların sultanı

tasallut: sataşma

teşhiz etmek: donatmak

teshir: boyun eğdirmeye

ümem: milletler

zahiri: görünürdeki

himmetle, az bir zamanda ref edip, yerlerine öyle secâyâ-yı âliyeyi—ki dem ve damarlarına karışmış derecede sabit olarak—vaz' ve tesbit eyliyor. Bunun gibi daha pek çok harika icraatı yapıyor.

İşte, şu Asr-ı Saadeti görmeyenlere, Ceziretü'l-Arabı gözlerine sokuyoruz. Haydi, yüzer feylesofu alsınlar, oraya gitsinler, yüz seneye çalışsınlar! O zâtın o zamana nisbeten bir senede yaptığıının yüzden birisini acaba yapabilirler mi?

* * *

Asr-ı Saadet: Peygamberimizin yaşadığı dönem, mutluluk asrı

Ceziretü'l-Arap:
Arap Yarımadası; Arabistan

dem: kan

feylesof: filozof, felsefeci

himmet: ciddi gayret

nisbeten: kıyasla

ref etmek: kaldır-

mak

secâyâ-yı âliye:
yüksek ve güzel huylar, yüksek karakter

vaz etmek: koymak, yerleştirmek

(Rumuz'dan)

İttihad-ı İslâm nedir?

İttihad-ı İslâm, şarktan garba, cenuptan şimale mümted bir meclis-i nurânîdir ki, el'an üç yüz milyondan fazla bulunur ki, gafletlerinden nâşi gayr-ı meş'ûr bir sûrete girmiş olan bir rabita-i metin ile birbiriyle merbutturlar. Misâk-ı ezeliye ile, peyman ve yeminimiz olan iman ile o cemiyete dahil olmuşuz, ehl-i tevhidiz, ittihada memuruz. Şu cemiyetin şubeleri bütün mesacid ve

cemiyet: topluluk
cenup: güney
ehl-i tevhid: Allah'ın birliğine ve herşeyin Ondan geldiğine iman edenler
el'an: şu anda
gaflet: âhirete, Allah'ın emir ve yasaklarına duyar-sız davranma hâ-li, umursamazlık
garb: batı
gayr-ı meş'ûr: bilincine varılmayan

ittihad: birleşme, birlik
ittihad-ı İslâm: İslâm birliği
meclis-i nuranî: nurânî meclis, nuru ve büyük şahsiyetlerin katıldığı topluluk
merbut: bağlı, bağlantılı
mesacid: mescidler, camiler
misâk-ı ezeliye: ezelde gerçekleşen sözleşme; bü-

tün ruhların kendilerini yaratan Allah'a iman ve emirlerini yerine getireceklerine dair yaptıkları yemin
mümted: uzanan
nâşi: meydana gelen, ortaya çıkan
peyman: yemin, and
rabita-i metin: sağlam, kuvvetli bağ
sûret: biçim, şekil
şark: doğu
şimal: kuzey

medaris ve tekâyâ ve zevâyâdır. Ve şu cemiyetin reisi, Resul-i Ekremdir (a.s.m.). Kanun-u esasîsi, Kur'ân-ı Azîmüşşândır.

Bütün efrad mâbeynindeki rabîta-i nuraniyeyi şuurî bir sûrette ihtizaza getirmekle bütün o şubelere ifaza-i nur etmek zamanı gelmiştir.

İşte kâbe-i saadetimiz olan ittihad-ı münevver-i İslâmın haceru'l-esvedi Kâbe-i Mükerrermedir. Ve dürretü'l-beyzâsı Ravza-i Mutahharadır. Mekke-i Mükerrermesi Ceziretü'l-

cemiyet: topluluk
dürretü'l-beyzâ:

parlak, büyük inci

efrad: fertler, bireyler

haceru'l-esved:

Kâbe'nin bir köşesinde yer alan ve cennetten geldiği bildirilen siyah taş

ifaza-i nur: nur verme ve feyiz verme

ihtizaza getirme: harekete geçirme

ittihad-ı münevver-i İslâm: İslâmın nurlu birliği; tüm dünyayı aydınlatan İslâm birliği

Kâbe-i Mükerreme: yüce, mukaddes

Kâbe

kâbe-i saadet: saadet ve mutluluğa ulaştıran ana yön, merkez

kanun-u esasî: temel kanun, Anayasa

Kur'ân-ı azîmüşşân: şan ve şerefi büyük ve yüce olan Kur'ân

mâbeyninde: arasında

medaris: medreseler, okullar; Osmanlı döneminde dinî eğitim veren yüksek öğretim kurumları

rabîta-i nuraniye:

nurlu bağlantılar

reis: başkan, lider

Resul-i Ekrem: Allah'ın en şerefli ve değerli elçisi olan Hz. Muhammed (a.s.m.)

sûret: biçim, şekil

şuurî: bilinçli şekilde, şuurla

tekâya: tekkeler

zevâyâ: zâviyeler

Ravza-i Mutahharâ: Hz. Muhammed'in temiz ve pak kabri

Mekke-i Mükerreme: aziz ve mübarek olan Mekke şehri

Arap'tır. Medine-i medeniyet-i münevveresi, Devlet-i Osmâniyedir.

Bir zaman, İslâmiyetin secâyâ, revâbıt, mehâsin-i ahlâkına işareten rumuz tarikiyle şöyle demiştim:

Eğer şu Kâbe'nin ziynet ve nakşını görmek istersen, işte bak: Hayâ ve hamiyetten neş'et eden civanmerdâne humret; hürmet ve rahmetten tevellüd eden mâsumâne tebessüm; cezâlet ve melâhattan hasıl

cezâlet: akıcı ve güçlü ifade, güzel anlatım

Ceziretü'l-Arap: Arap Yarımadası

civanmerdâne: mert ve yüksek cesaret taşıyan bir kişi gibi

Devlet-i Osmâniye: Osmanlı Devleti

hamiyet: din, millet, aile gibi değerleri koruma duygusu ve gayreti

hasıl: meydana gelme

hayâ: utanma, ar; kişinin sıkılmasıyla yüzde oluşan kızarma

humret: utanma

duygusundan dolayı yanaklarda oluşan kızarıklık; utanma

hürmet: saygı

mâsumâne: günahsızca, suçsuz olarak

Medine-i medeniyet-i münevvere:

nurlu medeniyet şehri olan Medine

mehâsin-i ahlâk: ahlâk güzellikleri

Mekke-i Mükerrreme: şerefi ve değeri çok yüksek olan Mekke

melâhat: güzellik, tatlılık

nakış: işleme, süsleme

neş'et etme: doğma, ortaya çıkma
rahmet: merhamet, şefkat

Ravza-i Mutahhar: "temiz bahçe" anlamında olan ve Peygamber Efendimizin (a.s.m.)

kabri ile minberi arasındaki temiz ve şerefli alan

revâbıt: bağlar

rumuz: remizler; işaretler

secâyâ: güzel huy ve karakterler

tarik: yol

tevellüd etme: doğma, meydana gelme

ziynet: süs

olan ruhânî halâvet; aşk-ı şebâbîden, şevk-i baharîden neş'et eden semâvî neşe; hüzn-ü gurubîden, ferah-ı seherîden vücuda gelen melekûtî lezzet; hüsn-ü mücerred, cemâl-i mücellâdan tecellî eden mukaddes ziynet birbiriyle imtizaç edip, ondan çıkan levn-i nurânî, o şark ve garbın kab-ı kavseyni olan kâbe-i saadetteki tâk-ı muallâsındaki, kavs-ı kuzahındaki elvân-ı seb'a-

aşk-ı şebâbî: gençlik aşkı, gençlikte bulunan aşk

cemâl-i mücellâ: parlak ve ışıltılı güzellik

elvân-ı seb'a: yedi renk

ferah-ı seherî: yeni bir günün müjdesi olan şehir vaktinin sevinç ve huzuru

garb: batı

halâvet: şirinlik, tatlılık, hoşluk

hüsn-ü mücerred: kusur ve noksanlıktan arınmış güzellik

hüzn-ü gurubî: sevilen ve bağlanı-

lan herşeyin batıp gitmesinden ortaya çıkan hüzn

imtizaç etme: birbiriyle karışma, kaynaşma

kâbe-i saadet: mutluluk, saadet merkezi

kab-ı kavseyn: Cenâb-ı Hakka en yakın olan makam; burada doğu ve batı tüm dünyanın birleştiği, birbirine çok yaklaştığı yer kastediliyor

kavs-ı kuzah: gök kuşağı

levn: renk

melekûtî: içe ait,

ruhî

mukaddes: kutsal
neş'et etme: doğma, meydana gelme

ruhânî: mânevî, ruhla bağlantılı

semâvî: Allah tarafından olan, ilâhî

şark: doğu

şevk-i baharî: bahar neşesi

tâk-ı muallâ: yüce, yüksek Kâbe kemeri

tecellî etme: yansıma, görünme

vücuda gelen: oluşan, var olan

ziynet: süs

nın lâcivert ve yeşil levninin timsâlini göreceksin. Lâkin ittihad cehl ile olmaz. İttihad, imtizac-ı efkârdır; imtizac-ı efkâr marifetin şuaıyla olur.

* * *

(Münâzarat'tan)

Sual: Dâima İttihad-ı İslâmdan bahsedersin. Sen bize tarif et.

Cevap: İki Mekteb-i Musibet Şehadetnamesi ismindeki eserimde tarif etmişim. Şimdi ileride o kasr-ı muallânın bir taşını, bir nakşını göstereceğim. İşte, kâbe-i saadetimiz olan ittihad-ı münevver-i İslâmın

cehl: cahillik, bilgisizlik

İki Mekteb-i Musibet Şehadetnamesi: Bediüzzaman'ın Divan-ı Harb'deki savunmasının yer aldığı risale; Divan-ı Harb-i Örfî

imtizac-ı efkâr: fikirlerin, düşüncelerin uyuşması,

birleşmesi

ittihad: birlik, bütünlük

ittihad-ı İslâm: İslâm birliği

ittihad-ı münevver-i İslâm: İslâmın nuruyla aydınlanmış birlik ve bütünlük

kâbe-i saadet: huzur kâbesi; Kâbe misâli saadet ve

mutluluğun merkezi

kasr-ı muallâ: yüce, yüksek saray

levn: renk

marifet: Allah'ı bilme ve tanıma

nakş: işleme

şua: ışık kaynağından çıkan ışık telleri; ışın

timsâl: görüntü, yansıma

Hacerül-Esved'i, Kâbe-i Mükerrermedir; ve dürrret-i beyzâsı, Ravza-i Mutahharadır; Mekke-i Mükerrermesi, Ceziretü'l-Araptır; medine-i medeniyet-i münevveresi, tam hürriyet-i şer'iyeyi tatbik eden Devlet-i Osmâniyedir. Eğer İslâmiyet milliyetini ve İttihad-ı İslâmın taşını ve nakşını istersen, işte bak:

- Hayâ ve hamiyetten neş'et eden civanmerdâne humret;
- hürmet ve merhametten tevellüd eden mâsumane tebessüm;

Ceziretü'l-Arab:

Arap Yarımadası

civanmerdâne:

kahramanca, cesurca

Devlet-i Osmâniye:

Osmanlı Devleti

dürrret-i beyzâ:

parlak ve ışık saçan inci

fesâhat:

dilin doğru, düzgün, açık ve akıcı şekilde kullanılması

Hacerü'l-Esved:

Kâbe'nin bir köşesinde yer alan ve Cennetten geldiği bildirilen siyah taş

hamiyet:

din, aile,

vatan, millet gibi değerleri koruma duygusu ve gayreti

hayâ: utanma, ar, namus, edep

humret: kırmızılık, yüzün kızarması

hürmet: saygı

hürriyet-i şer'iyeye: dinî hürriyet

ittihad-ı İslâm: İslâm birliği

Kâbe-i Mükerrerme: şerefli Kâbe

medine-i medeniyet-i münevvere: nurlu medeniyet

şehri

Mekke-i Mükerrerme: şerefi çok yü-

ce, kendisine hürmet ve tazim edilen Mekke

merhamet: şefkat, acıma, iyilik etme

nakş: işleme

neş'et eden: doğan, meydana gelen

Ravza-i Mutahhar:

"temiz bahçe" anlamında olan ve Peygamber Efen-
dimizin (a.s.m.)

kabri ile minberi arasındaki temiz ve şerefli alan

tatbik: uygulama

tevellüd eden: doğan, meydana çıkan

- fesâhat ve melâhattan hasıl olan ruhânî halâvet;
- aşk-ı şebabîden, şevk-i bahârîden neş'et eden semâvî neşe;
- hüzn-ü gurûbîden, ferah-ı seherîden vücuda gelen melekûtî lezzet;

hüsn-ü mücerred, cemâl-i mücellâdan tecellî eden mukaddes ziynet;HÂŞİYE birbiriyle imtizaç edip, ondan çıkan levn-i nu-

HÂŞİYE Şu müselsel üslûptaki fıkralar, her biri İslâmiyetin bir şuaına, bir hüsnüne, bir seciyesine, bir râbitasına, bir temeline işaretir.

aşk-ı şebabî: gençliğe ait aşk

cemâl-i mücellâ: parlak, göz alıcı güzellik

ferah-ı seherî: seherde gelen sevinç

fesâhat: dilin doğru, düzgün, açık ve akıcı şekilde kullanılması

fıkra: satır, paragraf

halâvet: tatlılık, hoşluk

hasıl olan: meydana gelen

haşiye: dipnot, açıklayıcı not

hüsn: güzellik

hüsn-ü mücerred: soyut güzellik

hüzn-ü gurûbî: gurubla gelen hüzn

imtizaç etme: birleşme, karışma

melâhat: güzellik, şirinlik, tatlılık

melekûtî: melekelerle ait

mukaddes: kutsal, her türlü kusur ve eksiklikten yüce

müselsel: silsile halinde, zincirleme

neş'et eden: doğan, meydana gelen

rabîta: bağlantı

ruhânî: ruhla ilgili, ruha ait

seciye: karakter, üstün özellik

semâvî: ilâhî, yüce

şevk-i bahârî: baharda gelen şevk

şuâ: ışık kaynağından çıkan ışık telleri

tecellî etme: belirme, görünme, yansıma

üslûp: ifade ve söyleyiş tarzı

vücuda gelme: meydana gelme, var olma

ziynet: süs

ranî ancak o şark ve garbın kab-ı kavseyni olan kâbe-i saadetinin tâk-ı muallâsının kavs-ı kuzahının elvan-ı seb'asının lâcivert levninin timsali, belki şu levnin manzarası bir derece irae edilebilir. Lâkin ittihad, cehl ile olmaz. İttihad, imtizac-ı efkârdır. İmtizâc-ı efkâr, mârifetin şuâ-ı elektriğiyle olur.

* * *

(Mesnevî-i Nuriye, Katrenin Zeyli'nden)

Remz: Arkadaş! Vaktin evvelinde, Kâbe'yi hayalen nazara almakla namaz kılmak mendubdur ki, birbirine giren daireler

cehl: cahillik, bilgisizlik

elvan-ı seb'a: yedi renk

evvel: önce

hayalen: hayal ederek

imtizac-ı efkâr: fikirlerin düşünce-lerin uyuşması, kaynaşması

ittihad: birleşme, birlik

kâbe-i saadet: Kâbe gibi, mutluluk

ve saadetin merkezi

kab-ı kavseyn: yakınlığın en yüce makamı; Cenâb-ı Hakka en yakın olan makam; Peygamberimiz miraçta bu makamda bizzat Cenâb-ı Hak ile görüşmüştür

kavs-ı kuzah: gökkuşağı

levn: renk

levn-i nuranî: nur-

lu ve parlak renk

mârifetin şuâ-ı elektriği: bilginin elektriğinin ışığı

mendub: dinen yapılması emredilmese de, güzel görülen davranış

nazara almak: dikkate almak

remiz: işaret

şark: doğu

tâk-ı muallâ: yüksek kemer

timsal: görüntü

gibi Beytin etrafında teşekkül eden safları görmekle, yakın saflar Beyti ihata ettikleri gibi, en uzak safların da âlem-i İslâmı ihata etmiş olduğunu hayal ile görsün. Ve o saflara girmekle, o cemaat-ı uzmâyâ dahil olsun ki, o cemaatin icmâ ve tevatürü, onun namazda söylediği her dâvâyâ ve her bir sözüne bir hüccet ve bir burhan olsun.

Meselâ: Namaz kılan **اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ** dediği zaman, sanki o cemâat-i uzmâyı teşkil eden bütün mü'minler "Evet, doğru söyledin" diye onun o sözünü tasdik ediyorlar. Ve bu tasdikler, hücum eden evham ve vesveselere karşı mânevî bir kalkan vazifesini görür. Ve aynı zamanda, bütün hasseleri, lâ-

âlem-i İslâm: İslâm dünyası

Beyt: Kâbe

burhan: güçlü ve sarsılmaz delil

cemâat-i uzmâ: büyük cemaat, topluluk

evham: asılsız kuruntu ve şüpheler

hasse: hisler, du-

yular

hüccet: kanıt, delil

icmâ: fikir birliği, birleşme

ihata etmek: kuşatmak

tasdik etmek: doğruluğunu kabul etmek

teşekkül eden:

oluşan

teşkil eden: meydana getiren

tevatür: güvenilir insanların birbirlerine anlatarak getirdikleri kesin haber

vesvese: şüphe, tereddüt

tifeleri, duyguları o namazdan zevk ve his-selerini alırlar. Yalnız musallînin Kâbe'ye olan şu hayalî nazarı, kasdî değil, tebeî bir şuurdan ibaret bulunmalıdır. **İHTAR**

* * *

İHTAR Sath-ı arz mescidini mütehâlif ve muntazam harekâtıyla tezyin eden o cemaat-i uzmanın, satırları andıran saf-larının o güzel manzarası muhafaza edilmek üzere, âlem-i misal sahifesinde kalem-i kaderle, ilâhî bir fotoğrafla tersim ve terkîm edilmekte olduğu, ihtimâl ve imkândan hâli değildir.

âlem-i misal: bütün varlıkların ve olayların görüntülerinin yansıdığı madde ötesi âlem

cemâat-i uzma: büyük cemaat, topluluk

hâli: uzak

harekât: hareketler

hisse: pay

ihtar: uyarı, ikaz

ilâhî: Allah tarafın-

dan olan

kalem-i kader: kader kalem

kasdî: bilerek, kasıtlı olarak

lâtime: insanın manevî yapısındaki ince duygulardan her biri

muntazam: düzenli

musallî: namaz

kılan

mütehâlif: birbirin-

den farklı

nazara almak: dikkate almak

sath-ı arz: yeryüzü

şuur: bilinç, anlayış, idrak

tebeî: dolaylı

tersim ve terkîm

etmek: resim ve yazı olarak belirlemek

tezyin etmek: süslemek, donatmak

(Hutbe-i Şamiye'den)

Şehid velidir. Cihad farz-ı kifaye iken farz-ı ayn olmuştur. Belki muzaaf bir farz-ı ayn hükmüne geçmiştir. Hac ve zekât gibi, cihadda da niyetin tasarrufu azdır. Hatta adem-i niyet dahi asıl nokta-i nazarından niyet hükmündedir.

* * *

adem-i niyet: bir işi belli bir niyet olmaksızın yapma

cihad: din, inanç, vatan gibi değerler uğrunda mücadele vermek; savaşmak

farz-ı ayn: her bir mükellef Müslümanın yerine getirmesi lâzım gelen dinî görev (beş vakit farz namaz gibi)

farz-ı kifaye: di-

nen mutlaka yerine getirilmesi gereken ancak bir kısım Müslümanın yapması ile diğerlerinin üzerinden düşen dinî görev (cenaze namazı gibi)

muzaaf: kat kat, çok önemli ve lüzumlu olan

nokta-i nazar: bakış ve dikkatleri üzerinde toplayan nokta veya özellik; gaye ve hedef

şehid: din, inanç, vatan gibi değerler uğrunda canını feda eden Müslüman

tasarruf: etki, müdahale

zekât: Müslümanlıkta, sahip olunan mal ve paranın kırkta birinin, her yıl sadaka olarak dağıtılmasını öngören İslâmın beş şartından biri

Hac parası

(Tarihçe-i Hayat'tan)

Ne ile yaşıyorsun?

Elcevap: Dokuz sene ikamet ettiğim Barla halkının müşahedesıyla, şiddet-i iktisat berekâtıyla ve tam kanaat hazinesiyle ve ekser günlerde her bir gün yüz para ile, bazı daha az bir masrafla yaşadığımı benimle temas eden dostlarım bilirler. Hattâ yedi sene zarfında elbise, pabuç gibi şeylere yedi banknot ile idare ettim.

Hem, elinizde bulunan tarihçe-i hayatımın şehadetiyle, bütün hayatımda halkların hediye ve sadakalarından istinkâf edip, en sadık dostlarımın hatırlarını rencide ede-

banknot: kâğıt para

berekât: bereketler

ekser: pek çok

ikamet: yerleşme, oturma

istinkâf: kabul etmeme, uzak dur-

ma

müşahede: gözlemleme

sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi kişilere yapılan yardım

sadık: bağlı, doğru
şehadet: şahitlik,

tanıklık

şiddet-i iktisat:

çok iktisatlı, tutumlu olma

tarihçe-i hayat:

hayat hikayesi, özgeçmiş

zarfında: içinde

rek hediyesini reddetmişim. Eğer mecburiyetle hediye almışsam, mukabilini vermek şartıyla aldığımı, bana hizmet eden dostlarım bilirler. Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiyede aldığım maaştan çoğunu, o zaman yazdığım kitapların tab'ına sarf ettim; az bir kısmını, hacca gitmek için sakladım. İşte o cüz'î para, iktisat ve kanaat berekâtıyla on sene bana kâfi geldi ve yüz suyumu döktürmedi. Daha o mübarek paradan biraz var.

* * *

berekât: bereketler
cüz'î: az
Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiye: 1918-1922 yılları arasında Şeyhülislam-ığa bağlı olarak

faaliyet gösteren, Bediüzzaman'ın da görev yaptığı İslâm akademisi hüviyetinde ilmi kuruluş
iktisat: tutumluluk
kanaat: Allah'ın

nasip ettiği rızka razı olma, yetinme
mukabil: karşılık
rencide etme: incitme
sarf etme: kullanma, harcama
tab': baskı, basma

(Emirdağ Lâhikası I, 197. Mektup'tan)

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Evvelâ: Medresetü'z-Zehranın yirmi derslerini ve hediyesini aldım. Ona mukabil, Darü'l-Hikmette vazife-i ilmiyede iken tayinatım olan, elime verilen ve o zaman tab ettiğim risalelerin masrafından fazla kalan ve onunla hacca gitmek niyet ettiğim ve yirmi otuz seneye yakın bir zamanda benim ihtiyat erzakım bulunan doksan banknot-ki, nazarımda bin banknot kadar kıymeti vardı-Medresetü'z-Zehranın kudsî ders-

aziz: çok değerli, izzetli

banknot: kâğıt para

Dârü'l-Hikmet:

1918-1922 yılları arasında Şeyhülislamlığa bağlı olarak faaliyet gösteren, Bediüzzaman'ın da görev yaptığı İslâm akademisi hüviyetinde ilmi kuruluş

erzak: rızıklar, ye-

nilecek ve içilecek şeyler

ihtiyat: önlem alma, tedbirli hareket etme

kudsî: kutsal; Kur'ân hakikatlerine ait

Medresetü'z-Zeh-râ: Bediüzzaman'ın doğu illerinde kurmayı hayal ettiği üniversite; Risale-i Nur talebelerinin

oluşturduğu mânevî üniversite

mukabil: karşılık

nazar: bakış

risale: kitapçık

sıddık: çok doğru ve bağlı

tab etmek: basmak

tayinat: erzak, yiyecek, gıda

vazife-i ilmiye: ilmi görev

lerine medar olmak için, Nurun ehemmiyetli bir nâşiri ve Hâfız Ali'nin (r.h.) çalışkan bir vârisi Hâfız Mustafa (r.h.) ile size gönderdim. Bu yeni derslerin fiyatı, aynı *Siracü'n-Nur* ve *Sikke-i Gaybiye* gibi, benim hakkımda yedi buçuk lira olsun. Çünkü ben çoklara hediye vermeye mecbur oluyorum. Bununla beraber, her bir ders ve nüshayı *Medresetü'z-Zehranın* erkânlarından bin hediye hükmünde kabul ediyorum.

* * *

erkân: Nur talebelerinin önde gelenleri

medar olmak: sebep olmak, vesile olmak

Medresetü'z-Zehrâ: Bediüzzaman'ın doğu illerinde kur-

mayı hayal ettiği üniversite; *Risale-i Nur* talebelerinin

oluşturduğu mânevî üniversite

nâşir: neşreden, yazıp yayan

nüşha: yazılı bir-

şeyden çıkarılan kopya

Sikke-i Gaybiye:

Risale-i Nur'da yer alan *Sikke-i Tasdik-i Gaybî* adlı eser

vâris: mirasçı

(Emirdağ Lâhikası I, 212. Mektup)

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ 1

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Lüzumu olmayan erzak ve elbiselerimi satıp gayet mübarek yüz lirayı, hem Dârü'l-Hikmetten aldığım maaşla-ki, onunla hacca gidecektim-hem yirmi iki sene hisse-i erzakiyemin bakiyesi olan on lirayı da üstünde suret bulunduğu için tekrar o mübarek on lirayı da *Lem'alar* mecmuasının fiyatı olarak beraber gönderiyorum.

* * *

¹ Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

aziz: çok değerli, izzetli, saygın

bakiye: arta kalan

Dârü'l-Hikmet:

1918-1922 yılları arasında Şeyhülislamlığa bağlı olarak faaliyet

gösteren, Bediüzzaman'ın da görev yaptığı İslâm akademisi hüviyetinde ilmî kuruluş

erzak: rızıklar, yenilecek ve içilecek şeyler

hisse-i erzakiye:

geçim payı

mecmua: kitap

sıddık: çok doğru ve bağlı

suret: görüntü, fotoğraf

Risale-i Nur kutsal topraklarda

(*Tarihçe-i Hayat, Emirdağ
Hayatı'ndan*)

Risale-i Nur, hacılarla hariç âlem-i İslâma yayılıyor, kendi kendini lâayık ellere yetiştiriyor. Ve Şam'a el yazısı ile gönderdiğimiz *Asâ-yı Mûsâ* ve *Zülfikar*'ı heyet-i ilmiye on beş gün tetkik etmiş, tam takdir etmelerine alâmet olarak demişler: “Biz bunu mecmualar halinde kısım kısım tab edelim, hem bunu birden tab etmeye çok para lâzım.”

* * *

alâmet: belirti, işaret

âlem-i İslâm: İslâm dünyası

hariç: dış

heyet-i ilmiye: ilmî heyet

mecmua: kitap

tab etmek: yazmak, basmak

takdir: birşeyin değerini anlama ve ilân etme

tetkik etmek: incelemek

Zülfikar: Risale-i Nur'dan Kur'ân ve Peygamber Efendimizin (a.s.m.) mu'cizelerine dair bahislerin toplandığı eser

(Tarihçe-i Hayat, Emirdağ
Hayatı'ndan)

Hadsiz şükür olsun ki, Risale-i Nur'un, Haremeyn-i Şerifeynce makbuliyetine bir alâmet şudur ki:

Denizli kahramanı Hâfız Mustafa, İstanbul'dan aldığı *Zülfikar* ve *Asâ-yı Mûsâ* ve *Siracü'n-Nur*'u—ki Hindistan ulemasına gönderilecekti—onları alıp, yolda bazı hacılara okutup, beraber Medine-i Münevverede Keşmirli gayet meşhur bir âlim ve Türkçeyi de güzel bilen zata teslim etmiş. O zat da çok takdir edip kat'î teminatla

alâmet: belirti, işaret

hadsiz: sonsuz, sınırsız

Haremeyn-i Şerifeyn: iki harem bölgesi; Mekke ve Medine'nin çevresinde belirli alana kadar olan yerlere verilen isim

kat'î: kesin olarak
makbuliyet: kabul

edilmişlik

Siracü'n-Nur: "Nur Lambası" anlamında Risale-i Nur'dan bir risalenin adı; Risale-i Nur Külliyyatı anlamında da kullanılır

şükür: Allah'a karşı minnet duyma, teşekkür etme

takdir etme: beğendiğini dile ge-

tirme

teminat: güvence verme, garanti etme

ulema: âlimler

Zülfikar: Risale-i Nur'da, Kur'ân'ın mu'cizeliğine ve Peygamber Efendimizin (a.s.m.) mu'cizelerine dair bahislerin toplandığı eser

Hindistan ulemasının merkezine göndereceğini ve Medine-i Münevvereye mahsus olan mecmualar da yettiğini ve sair yerlere de gönderilen mecmualar selâmetle yettiğini Denizlili Hâfız Mustafa'ya arkadaş olup ve yolda Nurları okuyarak giden hem genç, hem Nurcu iki Afyonlu hacı ve başka hacılar, bu müjdeli haberi bana getirdiler ve hariçte Risale-i Nur'un ehemmiyetli revacını ve makbuliyetini müjdelediler.

* * *

(*Tarihçe-i Hayat, Emirdağ
Hayatı'ndan*)

Vatana ve millete ve ahlâka çok zararlı olan dinsizlerin kitaplarının intişarına ve komünistlerin neşriyatına serbestiyet kanunuyla ilişilmediği halde, üç mahkeme me-

intişar: yayılma
mahsus: has, özel
makbuliyet: beğenilmişlik
mecmua: kitap
neşriyat: yayın

yapma çalışmaları
revac: kıymet, değer
sair: diğer, başka

selâmet: rahat ve güvenli olma
serbestiyet: serbestlik
ulema: âlimler

dar-ı mes'uliyet olacak içinde hiçbir maddeyi bulmayan ve millet ve vatanın hayat-ı içtimaiyesini ve ahlâkını ve âsâyişini temine yirmi seneden beri çalışan ve bu milletin hakikî bir nokta-i istinadı olan âlem-i İslâmın uhuvvetini ve bu millete dostluğunu iadeye ve o dostluğu takviyesine tesirli bir surette çabalayan ve Diyanet Riyasetinin uleması tenkit niyetiyle, Dahiliye Vekilinin emriyle, üç ay tetkikten sonra, tenkit etmeyerek, tam kıymetini takdir edip “kıymettar eser” diye diyanet kütüphanesine konulan *Zülfikar* ve *Asâ-yı Mûsâ* gibi ve—Kabr-i Peygamberî (Aleyhissalâtü Vesselâm)

âlem-i İslâm: İslâm dünyası

Aleyhissalâtü Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

âsâyiş: bir yerin düzen ve güvenlik içinde bulunması durumu, düzenlilik, güvenlik

Dahiliye Vekili: İçişleri Bakanı

Diyanet Riyaseti: Diyanet İşleri Başkanlığı

hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat

Kabr-i Peygamberî: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) mezarı

kıymettar: kıymetli, değerli

medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi

nokta-i istinat: dayanak noktası

takdir etmek: değer verme, kıymet bilmek, değerlendirme

dirmek

temin: sağlama

tenkit: eleştiri

tetkik: inceleme, araştırma

uhuvvet: kardeşlik

ulema: âlimler

Zülfikar: Risale-i Nur'dan, Kur'an'ın mu'cizeliğine ve Peygamber Efen-dimizin (a.s.m.) mu'cizelerine dair bahislerin toplandığı bir eser

üzerinde alâmet-i makbuliyet olarak Asâ-yı Mûsâ mecmuasını hacılar gördükleri halde—Nur eczalarını evrak-ı muzırğa gibi toplayıp mahkeme eline vermek, acaba hiçbir kanun, hiçbir vicdan, hiçbir insaf buna müsaade eder mi?

* * *

(*Tarihçe-i Hayat, Afyon Hayatı'ndan*)

Sekizincisi: Geçen sene Ruslar, çoklukla hacıları hacca gönderip, onlarla propaganda yapıp, “Ruslar başka milletlerden ziyade Kur’ân’a hürmetkâr” diye, âlem-i İslâmı din noktasında bu vatandaki dindar millet aleyhine çevirmeye çalıştığı aynı zamanda, Risale-i Nur’un büyük mecmuaları hem Mekke-i Mükerrermede, hem Medine-i Münevverede, hem Şam-ı Şerifte, hem Mı-

alâmet-i makbuliyet: kabul olunduğunu belirten işaret, nişan
âlem-i İslâm: İslâm âlemi
eczâ: bütünü oluş-

turan parçalar
evrak-ı muzırğa: zararlı evraklar, yayınlar
hürmetkâr: saygılı
mecmua: kitap
Medine-i Münevve-

re: nurlu Medine şehri
Mekke-i Mükerrreme: aziz ve mübarek olan Mekke şehri
ziyade: fazla, çok

sır'da, hem Halep'te âlimlerin takdirleri altında kısmen intişarıyla o komünist propagandasını kırdığı gibi, âlem-i İslâma gösterdi ki, Türk milleti ve kardeşleri eskisi gibi dinine ve Kur'ân'ına sahiptir ve sair ehl-i İslâmın dindar büyük bir kardeşi ve Kur'ân hizmetinde kahraman kumandanıdır diye o ehemmiyetli, kudsî merkezlerde o Nur mecmuaları bu hakikati gösterdiler. Acaba Nurun bu kıymettar hizmet-i milliyesi bu tarz işkencelerle mukabele görse, zemini hiddete getirmez mi?

* * *

âlem-i İslâm: İslâm âlemi
ehemmiyetli: önemli
ehl-i İslâm: Müslümanlar
hakikat: gerçek
hiddete getirmek:

kızdırmak, sinirlendirmek
hizmet-i millîye: millî hizmet
intişar: yayılma
kıymettar: kıymetli, değerli
kudsî: kutsal, mu-

kaddes
mecmua: kitap
mukabele: karşılık
sair: diğer, başka
takdir: değer verme
tarz: biçim, şekil
zemin: yer, dünya

(Tarihçe-i Hayat, Afyon Hayatı'ndan)

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Ben hem Risale-i Nur'u, hem sizleri, hem kendimi, Hüsrev ve Hıfzı ve Bartınlı Seyyid'in kıymettar müjdeleriyle hem tebrik, hem tebşir ediyorum. Evet, bu sene hacca gidenler, Mekke-i Mükerrermede Nurun kuvvetli mecmualarını büyük âlimlerin hem Arapça, hem Hintçe tercüme ve neşre çalışmaları gibi, Medine-i Münevverede dahi o derece makbul olmuş ki, Ravza-i Mutahharanın Makber-i Saadeti üstünde konulmuş. Hacı Seyyid, kendi gözüyle Asâ-yı Mûsâ mecmuasını kabr-i Peygamberî (a.s.m.) üzerinde görmüş. Demek makbul-ü Nebe-

âlim: ilim sahibi,
çok bilgili olan

aziz: izzetli, şerefli,
çok değerli

kabr-i Peygamberî: Hz. Peygamberimizin (a.s.m.) mezar-ı şerifleri

kıymettar: kıymetli, değerli

Makber-i Saadet:

Peygamber Efendimizin (a.s.m.)

mübarek kabirleri

makbul: kabul edilen

mecmua: kitap

neşr: yayımlama

Ravza-i Mutahhar: "temiz bahçe" anlamında olan ve Peygamber Efendimizin (a.s.m.)

dimizin (a.s.m.) kabri ile minberi

arasındaki temiz ve şerefli alan

sıddık: çok doğru ve bağlı

tebrik etmek: mübârek kılmak, kutlamak

tebşir etmek: müjdelemek

vî olmuş ve rıza-yı Muhammedî Aleyhissalâtü Vesselâm dairesine girmiş. Hem niyet ettiğimiz ve buradan giden hacılara dediğimiz gibi, Nurlar bizim bedelimize o mübarek makamları ziyaret etmişler. Hadsiz şükür olsun, Nurun kahramanları bu mecmuaları tashihli olarak neşretmeleriyle, pek çok faidelerinden birisi de; beni tashih vazifesinden ve merakından kurtardığı gibi, kalemle yazılan sair nüshalara tam bir me'haz olmak cihetinde yüzer tashihçi hükmüne geçtiler. Cenâb-ı Erhamürrâhimîn o mecmuaların her bir harfine mukâbil onların defter-i hasenatlarına bin hasene yazdırsın. Âmin, âmin, âmin.

Aleyhissalâtü Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun
âmin: Allah'ım kabul eyle
Cenâb-ı Erhamürrâhimîn: merhametlilerin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihet: şekil, yön
defter-i hasenat:

sevap ve iyiliklerin yazıldığı mânevî defter
hadsiz: sayısız, sınırsız
hasene: sevap, iyilik
makbul-ü Nebvî: Peygamber Efendimizin kabulü
me'haz: kaynak
mecmua: kitap
mukâbil: karşılık
mübarek: bereketli

neşr: yayımlama
nüşha: kopya
rıza-yı Muhammedî: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) rızası, izni
sair: diğer
şükür: Allah'ın (c.c.) nimetlerine karşı memnunluk gösterme; Allah'a teşekkür etme
tashih: düzeltme
tashihçi: tashih eden, düzelten

(Tarihçe-i Hayat, Afyon Hayatı'ndan)

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Evvelâ: Haccı men eden, zemzemi dök-türen, hakkımızda eşedd-i zulme müsâa-dekâr davranan ve *Zülfikar* ve *Siracü'n-Nur*'un müsaderesine ehemmiyet verme-yen ve bizi garazkârâne, kanunsuz, tazip eden memurları terfi ettirip hanemizden çı-kan mazlumâne lisan-ı hal ile yüksek ağla-mamızı ve sesimizi işitmeyen bir müstebit kabinenin zamanında en rahat yer hapis-

aziz: izzetli, şerefli, çok değerli

ehemmiyet: önem

eşedd-i zulüm: zul-mün en şiddetlisi, en büyük bir zu-lüm ve baskı

garazkârâne: ga-raz edercesine, kin tutarcasına

hane: ev

lisan-ı hâl: hâl ve beden dili

mazlumâne: maz-lumca, zulüm gör-müşçesine

müsaadekâr: mü-

saade eden, izin veren

müsadere: suç karşılığı olarak, malın tamamına ya da bir bölümü-ne el konulması

müstebit: istibdat-çı, diktatör

sıddık: çok doğru ve bağlı

Siracü'n-Nur: "Nur Lambası" anlamın-da Risale-i Nur'dan bir risalenin adı; Risale-i Nur Külliyyatı anlamın-

da da kullanılır

tâzip eden: azap veren, cezalandı-
ran

terfi ettirme: rütbe-sini yükseltme, üst dereceye çıkarma

zemzem: Kâbe ya-kınlarındaki mübâ-rek su

Zülfikar: Bediüzza-man'ın Kur'ân ve Peygamber Efen-dimizin (a.s.m.) mu'cizeleri ile ilgili olan bir eseri

tir. Yalnız mümkün olsa başka hapse naklolsak, tam selâmet olur.

Saniyen: Onlar nasıl zorla en mahrem risaleleri en nâmahreme okuttular; öyle de, zorla ısrar edip bizi cemiyet yapmaya mecbur ediyorlar. Halbuki, cemiyet ve komiteciliğe hiç ihtiyacımızı hissetmiyorduk. Çünkü, ittiḥad-ı ehl-i iman cemaatindeki uhuvvet-i İslâmiye, Nurcularda pek hâlisâne, fedakârâne inkişaf ettiği gibi ve eski ecdatlarımızın kemâl-i aşkla ruhlarını feda ettikleri bir hakikate Nur şakirtleri o milyonlar kahraman ecdatlarından irsiyet aldıkları

cemaat: topluluk
cemiyet: topluluk, dernek
ecdat: cedler, dedeler, atalar
fedakârâne: fedakârca
hâlisâne: samimî, ihlâsla
inkişaf etme: açığa çıkma, gelişme
irsiyet: miras alma, varis olma
ittiḥad-ı ehl-i iman:

inananların birliği
kemâl-i aşk: tam ve mükemmel bir aşk
komitecilik: belli bir amaç için bir araya gelen ve faaliyet gösterme
mahrem: gizli olan, herkese söylenmeyen, sır olan
naklolma: taşınma, aktarılma
nâmahrem: kendi

siyle ilişki kurmak yasak olan, yabancı olan
risale: mektup; Risale-i Nur'dan her bir bölüm
saniyen: ikinci olarak
selâmet: esenlik, güven
şakirt: öğrenci, talebe
uhuvvet-i İslâmiye: İslâm kardeşliği

kuvvetli bir fedailikle o hakikata bağlanmaları, şimdiye kadar resmî veya siyasî, gizli ve âşikâr cemiyetler ve komiteciliğe ihtiyaç bırakmıyordu. Demek şimdi bir ihtiyaç var ki, kader-i İlâhî onları bize musallat ediyor. Onlar mevhum bir cemiyet isnadıyla zulmederler. Kader ise, “Neden tam ihlâsla, tam bir tesanütle, tam bir hizbullah olmadınız?” diye bizi onların elleriyle tokatladı, adalet etti.

Said Nursî

* * *

âşikâr: açık, belli, bilinen

cemiyet: topluluk, dernek

fedailik: fedakârlık, kendini bir hizmete adanma

hakikat: doğru, gerçek

hizbullah: Allah'a bağlı olanlar, din uğrunda ciddi gayret gösterenler

ihlâs: samimiyet,

ibadet ve davranışlarda sadece Allah rızasını gözetme

isnad: dayandırma, suçlama

kader/kader-i İlâhî: Allah'ın meydana gelecek hâdiseleri olmadan önce takdir etmesi, plânlaması

komitecilik: belli

bir amaç için bir araya gelen ve faaliyet gösterme

mevhum: gerçekte olmadığı halde var sayılan

musallat etme: sataştırma, başa belâ etme

tesanüt: dayanışma

zulm: eziyet, işkence

(Emirdağ Lâhikası I, 198. Mektup'tan)

Isparta'dan hacca giden ve benim bedelimde dahi mânen hac etmeyi vaad eden o mübarek kardeşlerimizi has şakirtler daire-sinde bütün mânevî kazançlarımıza hissedar etmeye karar verdik. Cenâb-ı Hak, onları iki cihanda mes'ut eylesin. Âmin.

* * *

(Emirdağ Lâhikası I, 209. Mektup'tan)

... Bir asır evvel dünyanın en akıllı ve en müdakkiki ve feylesofu ve saltanatlı hâkimi telâkki edilen ve kendi Hıristiyan iken bütün eski dinleri ve kitapları hiçe indiren, bel-

âmin: Allah'ım kabul eyle

Cenâb-ı Hak: Hak-
kın ta kendisi olan
sonsuz şeref ve
yücelik sahibi Al-
lah

cihan: dünya

feylesof: filozof;

felsefe ile uğra-
şan, felsefeci

has şakirtler: Üs-
tadın çok değer
verdiği, ilk sırada-
ki Risale-i Nur ta-
lebeleri

hissedar: pay sa-
hibi

mes'ut: mutlu

müdakkik: dikkatli
bir şekilde araştı-
ran, inceleyen

telâkki edilen: ka-
bul edilen

vaad eden: söz ve-
ren

ki inkâr etmek cür'etini gösteren, gayet enaniyetli ve şöhretli olan Prens Bismarck'ın Kur'ân-ı Hakîmin önünde kendi imzasıyla ve bütün kuvvetiyle tasdikkârane secde etmesini yazan ve inat ve enaniyetini ve dinsizliğini bırakıp Kur'ân'a teslim olduğunu âleme ilân ettiğini ceridelerde neşredildiği bir hengâmda ve bütün edyân-ı semâviye-yi inkâr eden ve şark-ı şimalîdeki şimdiki dehşetli hükûmetin teşvikiyle kesretle içindeki Müslümanları hacca gönderip, âlem-i İslâm nazarında dinsizliğini ve inat ve adâvetini bırakmak tarzında, güya Kur'ân'ı inkâr edemiyor ve azametine karşı bir nevi teslimiyet ve dehalet tarzında, "Buradaki-lerden daha ziyade Kur'ân'ı ehemmiyetli

adâvet: düşmanlık

âlem: yeryüzü,
dünya

âlem-i İslâm: İslâm dünyası

azamet: büyüklük

ceride: gazete

cür'et: cesaret

dehalet: sığınma

edyân-ı semâvi-

ye: semâvî dinler,

vahiyle gelen dinler

enaniyet: benlik

hengâm: ân, zaman

kesret: çokluk

Kur'ân-ı Hakîm:

her âyet ve sûre-

sinde sayısız hik-

met ve faydalar

bulunan Kur'ân

nazar: dikkat, düşünce

neşredilmek: yayımlanmak

nevi: çeşit, tür

şark-ı şimalî: kuzeydoğu; Rusya

tasdikkârane: onaylayarak

teslimiyet: teslim olma

biliyorum” diye, “Bu noktada onlar ben-
den daha geri düşüyorlar ki, benim kadar
hacı gönderemiyor” demesine mukabil, bu-
radakiler dahi, mâşaallah, tam müsaade
ettikleri halde ve böyle siyasî propaganda
edildiği bir zamanda, Medresetü’z-Zehra-
nın Nur şakirtleri, o mahiyet ve azametteki
Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyan’ın hakikatlerini *Zül-
fıkar* ve *Asâ-yı Mûsâ* gibi harika risalelerle
mu’cizelerini kalemleriyle neşredip en mu-
annid dinsizleri tasdike mecbur etmelerine
mukabil, ehl-i dalâletin hücumu, elbette de-

azamet: büyüklük

ehl-i dalâlet: doğ-
ru ve hak yoldan
sapan kimseler

hakikat: asıl, ger-
çek, esas

**Kur’ân-ı Mucizü’l-
Beyan:** açıklama-
larıyla akılları ben-
zerini yapmaktan
âciz bırakan Kur’-
ân-ı Kerim

mahiyet: esas ni-
telik, özellik

mâşaallah: Allah
dilemiş ve ne gü-
zel yapmış mânâ-

sına gelen ve be-
ğeniye ifade etmek
için kullanılan bir
söz

mecbur etmek:
zorlamak

**Medresetü’z-Zeh-
râ:** Bediüzza-
man’ın doğu ille-
rinde kurmayı ha-
yal ettiği üniversi-
te; Risale-i Nur ta-
lebelerinin oluş-
turduğu mânevî
üniversite

muannid: inatçı,
inanmamakta di-

renen

mukabil: karşılık

neşretmek: yayım-
lamak, dağıtmak

risale: küçük çaplı
kitap; Risale-i Nur’un
bölümleri

şakirt: talebe, öğ-
renci

tasdik: onaylama

Zülfıkar: Kur’ân ve
Peygamber Efen-
dimizin (a.s.m.)
mu’cizelerine dair
bahislerin toplan-
dığı bir eser

ğil yalnız ehl-i hakikat insanları, belki ruhanîleri, belki melekleri de ağlatır ve arzı ve semayı hiddete getirebilir.

* * *

(Emirdağ Lâhikası I, 213. Mektup'tan)

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Hadsiz şükür olsun ki, Risale-i Nur'un, Haremeyn-i Şerifeynce makbuliyetine bir alâmet şudur ki:

Denizli kahramanı Hâfız Mustafa, İstanbul'dan aldığı *Zülfikar* ve *Asâ-yı Mûsâ* ve *Siracü'n-Nur*'u—ki Hindistan ulemasına gönderilecekti—onları alıp, yolda bazı hacılara okutup, beraber Medine-i Münevverede

arz: yeryüzü, dünya

aziz: çok değerli, izzetli, saygın

ehl-i hakikat: doğru ve hak yolda olan kimseler

hadsiz: sonsuz, sınırsız

Haremeyn-i Şerifeyn: Mekke ve Medine

hiddet: öfke

makbuliyet: kabul edilmişlik

ruhanî: maddî yapısı olmayan ruh âlemine ait varlık

sema: gökyüzü

sıddık: çok doğru ve bağlı

şükür: Allah'a karşı minnet duyma,

teşekkür etme

ulema: âlimler

Zülfikar: Risale-i Nur'da, Kur'an'ın mu'cizeliğine ve Peygamber Efendimizin (a.s.m.) mu'cizelerine dair bahislerin toplandığı eser

Keşmirli gayet meşhur bir âlim ve Türkçe de güzel bilen zata teslim etmiş. O zatın da çok takdir edip kat'î teminatla Hindistan ulemasının merkezine göndereceğini ve Medine-i Münevvereye mahsus olan mecmualar da yetiştiğini ve sair yerlere de gönderilen mecmualar selâmetle yetiştiğini Denizlili Hâfız Mustafa'ya beraber arkadaş olup ve yolda Nurları okuyarak giden hem genç, hem Nurcu iki Afyonlu hacı ve başka hacılar, bu müjdeli haberi bana getirdiler ve hariçte Risale-i Nur'un ehemmiyetli revacını ve makbuliyetini müjdelediler. Yalnız Câmiü'l-Ezhere gidecek üç mecmuadan *Zülfikar* burada kaldı, gönderemedik; ikisi gitmişler. Bunun hikmeti şudur ki:

Zülfikar ilmî bir geniş derstir. Âlem-i İslâmın medrese-i kübrâsı olan Câmiü'l-Ezhe-

âlem-i İslâm: İslâm dünyası

hariç: dış

hikmet: sebep, sır, gaye

kat'î: kesin olarak

mahsus: has, özel

makbuliyet: kabul edilmişlik

mecmua: kitap

medrese-i kübrâ: büyük medrese

revac: kıymet, değer

sair: diğer, başka

selâmet: rahat ve güvenli

takdir etme: beğendiğini dile getirme

teminat: güvence

verme, garanti etme

ulema: âlimler

Zülfikar: Risale-i Nur'da, Kur'ân ve Peygamber Efendimizin (a.s.m.) mu'cizelerine dair bahislerin toplandığı bir eser

re ders suretiyle göndermek münasip olmadığı gibi, hem orada kolera hastalığının istilâsıyla, elbette *Zülfikar*, lââyık olduğu dikkat-i nazara bu sırada alâkadarane mazhar olamayacaktı.

* * *

(*Emirdağ Lâhikası II, 22. Mektup'tan*)

Muazzam ve harika Risale-i Nur Külliyyatından iki büyük mecmuanın imha edileceği hakkında dehşetli bir haber işittik. Gayet hak ve hakikatli ve feylesofları ilzam eden o mecmualar, Risale-i Nur'un diğer eczalarıyla beraber Denizli ve Ankara mahkemelerinde beraat verilip kaziye-i muhke-

alâkadarane: ilgili bir şekilde

dikkat-i nazar: dikkatle bakmak

ecza: kısımlar, bölümler

hak: doğru, gerçek

hakikatli: gerçek

ilzam eden: delillerle muhatapı susturan

imha edilmek: yok edilmek

istilâ: kuşatma, kapsama

beraat vermek: temize çıkartmak, suçsuz olduğunu ilân etmek

mazhar olma: sahip olma, erişme
mecmua: kitap

muazzam: azametli, çok büyük

suret: biçim, şekil

Zülfikar: Risale-i Nur'da, Kur'ân ve Peygamber Efendimizin (a.s.m.) mu'cizelerine dair bahislerin toplandığı bir eser

me haline gelerek iade edildiği ve iki defa Temyiz Mahkemesi beraat ettirdiği halde ve Mısır, Şam, Halep, Mekke-i Mükerrreme ve Medine-i Münevvere gibi âlem-i İslâmın mühim merkezlerinde fevkalâde bir takdir ve tahsine mazhar olan ve makbuliyetine hürmeten Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın kabr-i şerifi ve Hacerü'l-Esved üzerine konulan bu eserler hakkındaki bu müthiş muamele, Halk Partisinin yaptığı diğer azîm cürümleri gibi tarihte emsali görülmemiş bir cinayettir. (...)

Nur talebeleri namına
Hüsrev, Sungur

âlem-i İslâm: İslâm dünyası

Aleyhissalâtü Ves-selâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

azîm: büyük

cürüm: suç, isyan, günah

emsal: benzerler

Hacerü'l-Esved: Kâbe'nin bir köşesinde bulunan ve cennetten geldiği bildirilen siyah taş

hürmeten: hürmet ederek, saygı duyarak

kabr-i şerif: şerefli, değerli kabir, mezar

kaziye-i muhkeme: Ceza Muhakemeleri Usûlü gereği bir mahkemenin verdiği temyize gönderilemeyen son ve kesin hükmü

makbuliyet: beğenilmeye, kabul olunmaya lâyık olma

mazhar olan: nail olan, elde eden, erişen

muamele: davranış

tahsin: beğenme, birşeyin güzelliğini ilân etme

takdir: beğeni

Temyiz Mahkemesi: Yargıtay; yanlış doğrudan ayıran üst mahkeme

(Sözler, Yirmi Dördüncü Söz'den)

ONUNCU ASIL: Ekser taife-i mahlûkat-ta olduğu gibi, ef'al ve a'mâl-i beşeriyede bazı harika fertler bulunur. O fertler, eğer iyilikte ileri gitmişse, o nevilerin medar-ı fahrleridir, yoksa medar-ı şeâmetleridir. Hem gizleniyorlar; adeta birer şahs-ı mânevî, birer gaye-i hayal hükmüne geçerler. Sair fertlerin her birisi, o olmaya çalışır ve o olmak ihtimali var. Demek, o mükemmel harika fert mutlak, müphem bulunup, her yerde bulunması mümkün... Şu ipham itibarıyla, mantıkça kaziye-i mümkün suretinde, külliyyetine hükmedilebilir. Yani, her

ef'al ve a'mâl-i beşeriye: insanların iş ve davranışları

ekser: pek çok

fert: birey

gaye-i hayal: hayal edilen gaye

ipham: gizli, belirsiz bırakma

kaziye-i mümkün: mümkün olan hü-

küm; olabilirlik içeren önerme

külli/külliye: genel, kapsamlı

medar-ı fahr: övünç vesilesi

medar-ı şeâmet: kötülük, uğursuzluk vesilesi

mutlak: kayıtsız, sınırsız

müphem: gizli, belirsiz

nevi: tür, çeşit

sair: diğer

suret: biçim, şekil

şahs-ı mânevî: mânevî şahıs; tüzel kişilik, kolektif kişilik

taife-i mahlûkat: yaratıklar taifesi

bir amel şöyle bir netice verebilmesi mümkündür. Meselâ, “Kim iki rekât namazı fi-lân vakitte kılsa, bir hac kadardır.”¹ İşte, iki rekât namaz bazı vakitte bir hacca mukabil geldiği hakikattir. Her bir iki rekât namazda, bu mânâ külliyyetle mümkündür.

* * *

(*Muhakemat, Unsuru'l-Hakikat'ten*)

Yedinci Mukaddeme

Mübalâğa ihtilâlcidir. Şöyle ki:

Beşerin seciyelerindendir, telezzüz ettiği şeyde meylü't-tezeyyüd ve vafsettiği şeyde meylü'l-mücazefe ve hikâye ettiği şeyde

¹ bk. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, 7740; *Müsnedü'l-Firdevs*, 3:116, 117.

amel: davranış, iş

beşer: insan

hakikat: gerçek, doğru

ihtilâlcî: karıştıran, karışıklık çıkaran

küllî/küllîye: genel, kapsamlı

meylü'l-mücazefe: gerçek maksadı

gizleyerek iyi yönlerini göstermekle karşısındakini kandırma meyli, eğilimi

meylü't-tezeyyüd: abartma meyli, bir şeyi olduğundan fazla gösterme arzusu

mukabil: karşılık

mübalâğa: abartı, aşırılık

seciye: huy, karakter

telezzüz etmek:

lezzet almak

vasfetmek: nitelemek, özelliğini ifade etmek

meylü'l-mübalâğa ile, hayali hakikate karıştırmaktır. Bu seciye-i seyyie ile iyilik etmek, fenalık etmek demektir. Bilmediği halde, tezyidinden noksan, ıslahından fesat, medhinden zemm, tahsininden kubh tevellüd eder. Zira muvazenet ve tenasüpten nâşi olan hüsnü, *min haysü lâ yeş'ur* ihlâl eder. Nasıl ki, bir ilâcı istihsan edip izdiyad etmek, devayı dâ'e inkılâp etmektir. Öyle de, hiçbir vakit hak ona muhtaç olmayan mübalâğalı terhib ve terhib ile, gıybeti kat-

dâ': hastalık

deva: ilâç, şifa

fesat: bozma, karıştırma

gıybet: arkadan çekiştirme, o anda yanında olmayan birisinin aleyhinde konuşma

hak: doğru, gerçek

hakikat: doğru, gerçek

hüsün: güzellik

ıslah: düzeltme, iyileştirme

inkılâp etmek: dönüştürmek

istihsan etmek:

beğenmek, güzel bulmak

izdiyad etmek: çoğaltmak, artırmak

kubh: çirkinlik

medh: övme, övgü

meylü'l-mübalâğa:

abartma meyli, birşeyi çok büyük veya çok küçük gösterme arzusu

min haysü lâ yeş'ur:

nereden ve ne sebeple geldiğini

hissetmeksizin,

farkına varmadan

muvazenet: denge, denklik

mübalâğalı: abartılı

nâşi olan: ileri gelen, kaynaklanan

seciye-i seyyie: kötü huy, kötü karakter

tahsin: güzelleştirme, birşeyin güzelliğini ilân etme

tenasüp: uygunluk, uyum

terhib: istek uyandırma, şevklendirme

terhib: dehşete düşürme, korkutma

tevellüd etmek:

doğmak, meydana gelmek

tezyid: artırma, çoğaltma

zemm: yerme, ayıplama, kötüleme

le müsavi; veya ayakta bevletmek, zina derecesinde göstermek; veya bir dirhemi tasadduk etmek, hacca mukabil tutmak gibi muvazenesiz sözler, katl ve zinayı tahfif ve haccın kıymetini tenzil ediyorlar. Bu sırra binaen, vâiz hem hakîm, hem muhakemeli olmalıdır. Evet, muvazenesiz vâizler, çok hakaik-i neyyire-i diniyenin husufuna sebep olmuşlardır. Meselâ, inşikak-ı kamer olan mu'cize-i mütevatire-i bâhireyi, meylü'l-mücaze ile, “arza nüzul ile Peygam-

arz: dünya

bevletmek: idrarını yapmak

binaen: dayanarak, dolayı

dirhem: eskiden kullanılan ve beş kuruş değerinde olan gümüş para; akçe

hakaik-i neyyire-i diniye: dine ait nurlu ve parlak hakikatler, esaslar

hakîm: hikmetli, yarar ve maksadı esas alan; bilim adamı

husuf: birşeyin nurunun ve ışığının gitmesi, per-

delenme

inşikak-ı kamer: ayın ikiye ayrılması; Peygamberimizin (a.s.m.) bir işaretiyle Ay'ın ikiye bölünmesi mu'cizesi

katl: adam öldürme

meylü'l-mücaze: gerçek maksadı gizleyerek karşındakini kandırma, aldatma meyli

mu'cize-i mütevatire-i bâhire: apaçık ve tevâtür yoluyla gelen mu'cize

muhakeme: akıl yürütme, karar

vermek için iyice düşünme

mukabil: karşılık

muvazenesiz: dengesiz, ölçüsüz

müsavi: eşit, denk

nüzul: inme

tahfif: hafifletme, küçük gösterme

tasadduk etmek: sadaka vermek

tenzil: indirme, değersiz gösterme

vâiz: nasihat veren, dinî konular hakkında bilgi ve öğüt veren

zina: İslâmın haram saydığı nikâhsız cinsî ilişki, fuhuş

berin cebine girip çıkmış” olan ilâve, o güneş-misal mu’cizeyi Süha yıldızı gibi, mahfî ve kamer-misâl olan burhan-ı nübüvveti münhasif ettiği gibi münkirlerinin bahanelerine kapılar açtı.

* * *

burhan-ı nübüvvet: peygamberlik delili

kamer-misâl: ay gibi

mahfî: gizli

mu’cize: Allah tarafından gönderilen, bir benzerini

yapma hususunda başkalarını âciz ve hayrette bırakan olağanüstü şey

münhasif: gölge lenip sönükleşen, görünmez hâle gelen; ay tutulması

münkir: inanmayan, inkar eden

süha yıldızı: büyük kayı yıldız kümesindeki en küçük yıldız; eskiden gözün keskinliği bu yıldızla denenirdi

Hacca dair parçalar

(Emirdağ Lâhikası II, 75. Mektup'tan)

Bu sene hacıların az olmasına çok esbap varken, 180 binden ziyade hacıların o kud-sî farizayı ve din-i İslâmın kudsî ve semavî kongresi hükmünde olan bu hacc-ı ekberi büyük bir bayramın arefesi noktasında olarak bütün ruh u canımızla tebrik ediyoruz.

* * *

(Meyve Risalesi, On Birinci Mesele'den)

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Evvelâ: Bu sene serbest olsaydı belki bir kısmımız hacca gidecekti. İnşaallah bu niyetimiz bilfiil gitmiş gibi kabul olup bu sı-

arefe: bayramdan
bir önceki gün
bilfiil: fiilen, uygu-
lamada
din-i İslâm: İslâm
dini
esbap: sebepler

evvelâ: ilk olarak
fariza: farz, Allah'ın
emri
hacc-ı ekber: are-
fesi Cuma'ya
rastlayan hac
inşaallah: Allah'ın

izniyle
kudsî: yüce, kut-
sal
ruh u can: ruh ve
can; bütün içtenlik
semavî: Allah tara-
findan olan, ilâhî

kıntılı halimizde hizmet-i imaniye ve Nuriyemiz öyle büyük bir hac sevabını verecek.

* * *

(*Mu'cizat-ı Ahmediye'den*)

Hem, nakl-i sahih ile, Kureyş, Benî Hâşimî aleyhinde yazdıkları ve Kâbenin sakfına astıkları sahife hakkında ferman etmiş ki: “Kurtlar yazılarınızı yemiş; yalnız sahife-deki esmâ-i İlâhiyeye ilişmemişler.” Haber vermiş. Sonra sahifeye bakmışlar; aynen öyle olmuş.¹

* * *

¹ Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:345; Hafâci, *Şerhu's-Şifâ*, 3:720; Aliyyü'l-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:706; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 3:96-97; İbni Hişâm, *Sîretü'n-Nebî*, 1:371.

Benî Hâşimî: Haşimoğulları; Kureyş kabilesinin Peygamber Efendimizin de (a.s.m.) mensup olduğu bir kolu

esmâ-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
ferman etmek: bu-

yurmak
hizmet-i imaniye ve Nuriye: iman ve Risale-i Nur hizmeti

Kureyş: kökü Hz. İbrahim'e dayanan Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mensup olduğu

meşhur arap kabilesi

nakl-i sahih: bir hadis-i şerifin Peygamber Efendimizden (a.s.m.) doğru ve sağlam kanallarla aktarılması

sakf: çatı, tavan

Kutsal topraklardan gelen hediyeler

(Barla Lâhikası, 212. Mektup'tan)

Sonra Nuh'un hediyesi, yirmi beş liralık kıymetinde bir teneke, bizim namımıza geldiğini işittik. Arkadaşlarla beraber hesap ettik ki, biz burada hangi tarihte kitap hediyelerini Nuh için hazırlıyorduk aynı tarihte, Nuh, habersiz olarak, kırk gün mesafede, bize o nisbette ve mânâ cihetiyle onun gibi mübarek hediyeyi hazırlıyordu. Bu tevafuk kat'iyen tesadüf değil. Hattâ bir kısım dostlar dediler ki, bu Nuh Beyin kerametidir. “Acaba Nuh Beyin kerameti var mı ki, biliyormuş gibi mukabilini gönderiyor?” dediler. Dedim ki, “İhlâsın ve sadakatin dahi

cihet: yön

ihlâs: ibadet ve davranışlarda sadece Allah rızasını gözetme; samimiyet, içtenlik

kat'iyen: kesinlikle

keramet: Allah'ın bir ikramı olarak, O'nun sevgili kullarında görünen olağanüstü hal ve fiil

mukabil: karşılık

mübarek: bereket-

li, değerli

nam: ad

nisbet: oran

sadakat: bağlılık, doğruluk

tevafuk: denk gelme, uygunluk

velâyet gibi kerameti var. Belki, bazan daha fevkindedir.”

Hediyenin vürudundan sonra, bir ay kadar kaza merkezinde bıraktık, almadık. Sonra Nuh’un mektubunu aldıktan sonra getirterek açtık, hayrette kaldık. Tasavvurumuzun bütün bütün fevkinde çıktı. Bu teberrüke karşı istiğnâ değil, belki bir iltifat-ı Ravza-i Mutahhara olduğundan, ona karşı dilencilikle iftihar ediyorum.

كُلُّ شَيْءٍ مِنَ الْحَبِيبِ حَبِيبٌ sırrınca, “Habîb’in diyarından gelen herşey mahbubdur.” Ve onun içinde bir, bilhassa Ravza-i Mutahharanın levha-i müzeyyene ve mü-

bilhassa: özellikle

fevkinde: üstünde

habîb: sevgili

ihtar etme: hatırlatma

iltifat-ı Ravza-i

Mutahhara: Ravza-i Mutahhara’nın iltifatı, lütfu, yakın ilgisi

istiğnâ: yüz çevirip bakmama, ihtiyaç duymamak

kaza: ilçe

keramet: Allah’ın bir ikramı olarak, O’nun sevgili kullarında görünen olağanüstü hal ve fiil

mahbub: sevgili, sevilen,

Ravza-i Mutahhara: “temiz bahçe” anlamında olan ve Peygamber Efendimizin (a.s.m.) kabri ile minberi

arasındaki temiz ve şerefli alan

tasavvur: zihinde tasarlama, hayal etme

teberrük: bereket vesilesi

velâyet: velilik; mânevî mertebeler aşarak Allah’ın yakınlığını ve dostluğunu elde etme

vürud: ortaya gelme, ortaya çıkma

nevveresi vardı. Bir kısım san'at-ı İlâhiye-
nin bir nevi küçük müzehanesi şekline ge-
tirdiğim hücremin duvarına, o levha-i mü-
barekeyi dahi tâlik ettim ve karşısında otur-
dum; derince, müştâkane temâşâyâ başla-
dım. Birden, o levhada bana ihtar eder gi-
bi kalbime geldi: Bizler senin risalelerinin
mânidar işaretleriyiz. Fesübhânallah dedim,
bu hediye içinde sırlar var.

Tetkike başladım. Baktım ki, gönderdi-
ğim risaleler kaç parçadır; her bir parçaya
mukabil bir nevi hediye var. Yirmi bir par-
ça, hem risalelerden hem teberrükten say-
dım. Bu çeşit teberrükü, şimdiye kadar işit-
memiştim. Hiçbir hacı böyle bir zamanda,

fesübhânallah: “Al-
lah her türlü eksik-
likten sonsuz de-
recede yücedir”
anlamında kulla-
nılıp hayret ve hay-
ranlığı ifade eder
hücre: oda
ihtar etme: hatır-
latma
levha-i mübareke:
mübarek, değerli
levha

levha-i müzeyye-
ne ve münevve-
re: süslenmiş, nur-
lu levha
mânidar: mânâlı,
anamlı
mukabil: karşılık
müştakane: çok
arzulu ve istekli
bir şekilde
müzehane: müze
gibi antika ev
nevi: çeşit, tür

risale: küçük çaplı
kitap; Risale-i
Nur'un her bir bö-
lümü
san'at-ı İlâhiye: Al-
lah'ın san'atı
tâlik etmek: asmak
teberrük: bereket
vesilesi
temâşâ: hayranlık-
la seyretme
tetkik: inceleme,
araştırma

böyle merak edip, her neviden bir kısım alsın hem benim hesabıma Medine-i Münevverenin mübarek eşyasını bana ayırıp göndersin... Bu demek Nuh muh işi değil. Ravza-i Mutahhara sahibinin bu teberrük içinde bir iltifatı vardır.

Madem kitapların parçaları ve hediyelerin nevileri birbirine tevafuk ediyor. Öyleyse her bir nevi, bir nevi kitaba işareti var, münasebeti var. Şu gözümün önündeki levha ise, Mu'cizât-ı Ahmediye namında aslı beş parçadan ibaret On Dokuzuncu Mektuba muvafakat münasebeti var. Çünkü, şu levha o Ravza-i Mutahharanın ve Hücre-i Saâdetin suretini gösterdiği gibi, Mu'cizât-ı Ahmediye risalesi dahi, Asr-ı Saâde-

Hücre-i Saâdet:

Hız. Muhammed'in
(a.s.m.) odası

Mu'cizât-ı Ahmediye:

Peygamber
Efendimizin
(a.s.m.) gösterdiği
mu'cizeler

muvafakat: uygunluk

mübarek: bereketli, değerli

münasebet: bağlantı, ilişki

nam: ad

nevi: çeşit, tür

Ravza-i Mutahhara:

"temiz bahçe" anlamında olan ve Peygamber Efendimizin (a.s.m.) kabri ile minberi arasındaki temiz

ve şerefli alan

risale: küçük çaplı kitap; Risale-i Nur'un her bir bölümü

teberrük: bereket vesilesi

tevafuk etme: uygun gelme, denk düşme

suret: resim, şekil

tin manevî suretini almıştır. Şu beş minare, o beş parçaya işaret ediyor. Şu kubbe Mirac Risalesine bakıyor.

Öyleyse, sair nevilerin dahi, risalelerin nevilerine işaret eder diye, dikkat ettim ki, yedi nevi hurma gönderilmiş. Bir parçası büyükçe, otuz üç tane kadar. Fesühânallah, dedim, yedi nev'i göndermekte ne mânâ var? Birden kalbime geldi ki: İman-ı billâha dair yedi nevi ile aynı hakikat yazılmış, Van'a gönderilmiş. Dikkat ettim: Evet, mevzu vahdâniyet-i İlâhiye olduğu halde, Yirminci Mektupla sureti küçük, mânâsı pek büyük zeyliyle ve Yirmi İkinci Söz her biri birer risale, Birinci Makam, İkinci Makamı ve Otuz İkinci Söz Üçüncü Mevkıfı ile ev-

Asr-ı Saâdet: mutluluk asrı; Hz. Muhammed'in yaşadığı dönem

fesühânallah: "Allah her türlü eksiklikten sonsuz derecede yücedir" anlamında kullanılıp hayret ve hayranlığı ifa-

de eder

hakikat: asıl, gerçek, doğru

iman-ı billah: Allah'a iman

mevkıf: bölüm, kısım

mevzu: konu

Mirac Risalesi: Otuz Birinci Söz

nevi: çeşit, tür

risale: küçük çaplı kitap; Risale-i Nur'un her bir bölümü

sair: diğer, başka

suret: şekil

vahdâniyet-i İlâhiye: Allah'ın birliği, ortağının ve benzerinin olmayışı

zeyl: ek, ilave

velki iki mevkıf her biri birer risale hük-
münde ve Otuz Üçüncü Mektup, Otuz Üç
Pencere ile yedi risaledir. O da aynen yedi
nevi envâr-ı mârifetullahtan bir şems-i ha-
kikatin zıyasındaki elvân-ı seb'a gibi bir ma-
hiyet gösterdiğinden, Medine-i Münevve-
renin hediyesi içinde hakikat-i hurmadan
yedi nevi Nuh Beyin eline verilip buraya
kadar gönderilmesi, o yedi nura tevafukla
bir makbuliyet işareti veriyor dedik, Allah'a
şükrettik.

Hem o neviden birisi otuz üç tane olma-
sı, o risalelerin birisi otuz üç pencere olma-
sı ve hediye içindeki tesbih üç defa otuz üç
olması, Otuz Üçüncü Sözün Otuz Üçüncü
Mektubunda otuz üç penceresine muvafa-
kati, Nuh'u ihtiyarsız, sırf bir vasıta-i zahiri

elvân-ı seb'a: yedi
renk

**envâr-ı mârifetul-
lah:** Allah'ı bilme-
nin ve tanınmanın
nurları

hakikat-i hurma:
hurma gerçeği,
çeşidi

ihtiyar: irade, istek

mahiye: özellik,

öz nitelik

makbuliyet: kabul
görme, kabul edil-
mişlik

mevkıf: bölüm, kı-
sım

muvafakat: uygun-
luk

nevi: çeşit, tür

risale: küçük çap-
lı kitap; Risale-i

Nur'un her bir bö-
lümü

şems-i hakikat:
hakikat güneşi

tevafuk: denk gel-
me, uygunluk

vasıta-i zahiri: gö-
rünürdeki vasıta,
aracı

ziya: ışık, parlaklık

olarak bize gösterdi. Nuh'a değil, belki Ravza-i Mutahharaya karşı minnettarâne, müteşekkîrâne baktık.

Sonra, o mübarek mâ-i zemzem, büyükçe bir şişe ve parlak nuranî bir surette içinde çıkması... Dedik ki: Madem o levha-i mübareke Mu'cizât-ı Ahmediyeye, o yedi nevi hurma mârifetullah ve resâil-i tevhi-de işaret var. Elbette bu mâ-i zemzem da-hi, âb-ı hayatın mâ-i zemzemesini kâinata dağıtan Kur'ân-ı Mübîn'in menbâi ve birinci mahall-i nüzulü bi'r-i zemzeme civarı ol-

âb-ı hayat: hayat suyu

bi'r-i zemzeme: zemzem suyunun kaynadiğı zemzem kuyusu

kâinat: evren

Kur'ân-ı Mübîn: hak ve hakikati açıklayan Kur'ân

levha-i mübareke: mübarek, değerli levha

mahall-i nüzul: indirildiğı yer

mâ-i zemzem: zemzem suyu

mârifetullah: Al-

lah'ı bilme ve tanıma

menbâ: kaynak

minnettarâne: minnet duyarak, yapılan bir iyiliğe karşı teşekkür hissi taşıyarak

Mu'cizât-ı Ahmediye risalesi: Peygamber Efendimizin (a.s.m.) gösterdiği mu'cizelerin anlatıldığı risale; On Dokuzuncu Mektup

mübarek: bereketli, değerli

müteşekkîrâne: teşekkür ederek

nevi: çeşit, tür

nuranî: nurlu

Ravza-i Mutahhar: "temiz bahçe" anlamında olan ve Peygamber Efendimizin (a.s.m.) kabri ile minberi arasındaki temiz ve şerefli alan

resâil-i tevhid: tevhid bahsini anlatan risaleler

suret: görünüş, şekil

duğundan Yirmi Beşinci Söz olan i'câz-ı Kur'ân'a işaret vardır. Ve alâmet-i makbuliyet olarak telâkki ediyoruz.

Said Nursî

* * *

alâmet-i makbuliyet: kabul görme-
sinin işaret ve be-
lirtisi

civar: çevre, etraf
i'câz-ı Kur'ân:
Kur'ân'ın mu'cize

oluşu
telâkki etme: an-
lama, kabul etme

Mekke'ye dair parçalar

(Mu'cizat-ı Ahmediye, On Birinci
Nükteli İşaret'ten)

ÜÇÜNCÜ MİSAL: Hazret-i Ali ve Hazret-i Câbir ve Hazret-i Aişe-i Sıddıkadan nakl-i sahiple sabittir ki:

Dağ, taş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Ves-selâma ¹ اَللّٰهُمَّ عَلَيْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ diyorlardı.

Hazret-i Ali'nin tarikinde diyor ki: Bidâ-yet-i nübüvvette, nevâhî-i Mekke'de Re-sul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile be-raber gezdiğimizde, ağaç ve taşta rast geldi-

¹ Selâm sana ey Allah'ın Resûlü!

Aleyhissalâtü Ves-selâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine ol-sun

bidâyet-i nübüv-vet: peygamberli-ğin başlangıcı

nakl-i sahih: bir

hadis-i şerifin Pey-gamber Efendi-mizden (a.s.m.) doğru ve sağlam kanallarla aktarıl-ması

nevâhî-i Mekke: Mekke civarları, tarafları, bölgeleri

Resul-i Ekrem: Allah'ın en şerefli ve değerli elçisi olan Hz. Muham-med (a.s.m.)
tarik: yol, hadis veya haberin ge-liş kanalı

ğimiz vakit **اَللّٰهُ يَارَسُوْلَ اللّٰهِ** diyorlardı.¹

Hazret-i Câbir, tarikinde der ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, taş ve ağaca rast geldiği vakit, ona secde ediyordular. Yani, inkıyad edip

اَللّٰهُ يَارَسُوْلَ اللّٰهِ diyordular.²

Câbir'in bir rivayetinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş:

اِنِّىْ لَا عَرِفُ حَجْرًا كَانَ يُسَلِّمُ عَلَيَّ ³

¹ Ali (r.a.)'dan: *Tirmizî*, Menâkıb: 6; Dârîmî, *Mukaddime*: 4; el-Heysemî, *Mecme'u'z-Zevâid*, 8:260; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 2:607; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:628.

² Câbir (r.a.)'dan: Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:307; Hafâcî, *Şerhu's-Şifâ*, 3:71.

³ "Bana selâm veren bir taş biliyorum." *Müslim*, Fedâil: 2; *Tirmizî*, Menâkıb: 5; *Müsned*, 5:89, 95, 105; İbni Hibban, *Sahih*, 8:139.

Aleyhissalâtü Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

inkıyâd: boyun eğme, itaat etme

Resul-i Ekrem:

Allah'ın en şerefli ve değerli elçisi olan Hz. Muhammed (a.s.m.)

rivayet: Peygamber Efendimizden

(a.s.m.) duyulan ve görülen şeylerin aktarılması

tarik: yol, hadis veya haberin geliş kanalı

Bazılar demişler ki, “O Hacerü’l-Esvede işarettir.”

* * *

*(Mu’cizat-ı Ahmediye, On Dördüncü
Nükteli İşaret’ten)*

Hastalar, çocuklar, mecnunlar pek kesretli gelmişler, cümlesi şifa bulup gitmişler. Hattâ, kırk defa hacceden ve kırk sene sabah namazını yatsı abdestiyle kılan, Tâbiîn’in azîm imamlarından ve çok Sahabelerle görüşen, Tavus denilen Ebu Abdurrahmanî’l-Yemânî kat’iyen haber verir ve hükmeder ve demiş ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma ne kadar mecnun gelmiş-

Aleyhissalâtü Ves-selâm: Allah’ın salât ve selâmı onun üzerine olsun
azîm: büyük
Hacerü’l-Esved: Kâbe’nin doğu köşesinde olup, yerden bir buçuk metre yükseklikte

bulunan mukaddes siyahtaş
kat’iyen: kesin olarak
kesretli: pek çok
mecnun: deli, akılsız
Resul-i Ekrem: Allah’ın en şerefli ve değerli elçisi

olan Hz. Muhammed (a.s.m.)
Sahabe: Hz. Peygamberi (a.s.m.) dünya gözüyle gören ve onun yolundan giden Müslümanlar
Tâbiîn: Sahabeleri gören mü’minler

se, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm sinesine elini koymuşsa, kat'iyen şifa bulmuştur; şifa bulmayan kalmamış.¹

* * *

(*Meyve Risalesi, On Birinci Mesele'den*)

... Bu hazin kışta ve elîm bir vaziyetimde gayet elîm iki vefat haberini aldım. Biri, hem âli mekteplerde birinciliği kazanan, hem Risale-i Nur'un hakikatlerini neşreden biraderzâdem merhum Fuad; ikincisi, hacca gidip sekerat içinde tavaf ederken, tavaf içinde vefat eden Âlime Hanım namındaki

¹ Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:335; Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:676.

Aleyhissalâtü Ves-selâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun
âli: yüksek
biraderzade: kardeş oğlu, yeğen
elîm: acıklı, üzücü
hakikat: doğru, gerçek

kat'iyen: kesin olarak
mektep: okul
merhum: rahmete kavuşmuş, vefat etmiş
neşretmek: yaymak
Resul-i Ekrem: Allah'ın en şerefli ve değerli elçisi

olan Hz. Muhammed (a.s.m.)
sekerat: can çekişme
sine: göğüs, kalp
tavaf etmek: ibadet niyetiyle Kâbe etrafında yedi kez dolaşma

merhume hemşirem... Bu iki akrabamın ölümleri, İhtiyar Risalesinde yazılan merhum Abdurrahman'ın vefatı gibi beni ağlatırken, imanın nuruyla o mâsum Fuad, o saliha Hanım insanlar yerinde meleklerle, hûrilere arkadaş olduklarını ve bu dünyanın tehlike ve günahlarından kurtulduklarını mânen, kalben gördüm. O şiddetli hüznün yerinde büyük bir sevinç hissedip hem onları, hem Fuad'ın pederi kardeşim Abdülmecid'i, hem kendimi tebrik ederek Erhamürrahimîne teşekkür ettim. Bu iki merhumeye rahmet duası niyetiyle buraya yazıldı, kaydedildi.

* * *

Erhamürrâhimîn:
merhametlilerin
en merhametlisi
olan Allah
hemşire: kızkardeş
hûri: cennet kızı
mânen: mânevî

olarak
mâsum: suçsuz
merhum: rahmete
kavuşmuş, vefat
etmiş
merhume: rahme-
te kavuşmuş, ve-
fat etmiş kadın

peder: baba
rahmet: ilâhî şef-
kat, merhamet
saliha: dinin emir
ve yasaklarına uy-
gun hareket eden,
takva sahibi kadın

Dünyanın yuvarlaklığı ve Kâbe

(Muhakemat, Unsuru'l-Hakikat'ten)

İbn-i Hümam ve Fahrü'l-İslâm gibi zâtların ellerini tut, İmam-ı Şafii'ye git, istiftâ et. De ki:

“Şeriatta vardır: Bir vakitte beş vaktin namazı kılınır. Hem de bir kavim vardır, yatsı namazlarının vakti bazı vakitte yoktur. Hem de bir kavim vardır, güneş çok günlerde gurub ve çok gecelerde tulû etmez. Nasıl oruç tutacaklar?”

Hem de istifsar et ki: “Şartın târif-i şer'îsi olan, sair erkâna mukarin olan şeydir. Na-

erkân: birşeyin mahiyetini oluşturan temel esaslar, rûkûnler

gurub: güneşin batması

istifsar etmek: açıklama istemek

istiftâ etmek: fetva istemek, İslâm-

la ilgili meseleler hakkında ehil kişilerden şer'î hüküm öğrenmek

kavim: insan topluluğu, kabile

mukarin olma: beraber olma, bitişik bulunma

sair: diğer, başka

şeriat: Allah tarafından bildirilen hükümlerin hepsi; İslâmiyet

târif-i şer'î: birşeyin İslâm hukukuna göre tarifi, tanımı

tulû: güneşin doğması

sıl namazda şart olan istikbal-i kibleye intibak eder? Halbuki, yalnız kıyam ve yarı kuudda mukarenet vardır.”

Emin ol, İmam-ı Şafiî mesele-i ûlâyı şarktan ve garptan geçen dairenin müdevveriyetiyle tasvir edecektir. İkinci ve üçüncü meseleyi dahi, cenuptan şimale mümted olan dairenin mukavvesiyetiyle tatbik edecektir. Burhan-ı aklî gibi cevap verecektir. Hem de kible meselesinde diyecek:

“Kible ve Kâbe öyle bir amud-u nurânîdir ki, semavatı Arşa kadar takmış ve nazm

amud-u nurânî:

nurlu sütun

arş: göğün en yüksek katı

burhan-ı aklî: güçlü ve sarsılmaz kesin delil

cenup: güney

garp: batı

intibak etmek: uyumak

istikbal-i kible: kibleye yönelme

kıyam: namazda ayağa kalkmak

kuud: namazın oturularak eda

edilen kısmı

mesele-i ûlâ: birinci mesele

mukarenet: beraberlik, birliktelik

mukavvesiyet: yay gibi kavisli ve eğri olma

müdevveriyet: yuvarlaklık

mümted: uzayan, uzanmış

semavat: sema âlemleri, gökler

şark: doğu

şart: hükmün ma-

hiyetini oluşturan

temel esaslarla

birlikte bulunması

gereken şey; mese-

selâ; nikah için

şahitlerin bulun-

ması şarttır, ancak

şahitler olduğu

halde nikah akdi

yapılabilmeyebilir

şimal: kuzey

tasvir etmek: can-

landırarak anlat-

mak, ifade etmek

tatbik etmek: uygulamak

edip, küre-i arzın tabakatını ferşe kadar delerek kâinatın muntazam bir amud-u nurânîsi olmuştur. Eğer gıtâ ve perde keşfolunsa, hatt-ı şâkul ile senin gözünün şuâsı, namazın her bir hareketinde ayn-ı kibleyle temas ve musafaha edecektir.”

* * *

(Şuâlar, On Dördüncü Şuâ'dan)

Sual: Küre-i arzın kürevî olduğuna dair bir âyet var mı ve hangi sûrededir? Müstevî veya kürevî olduğundan tereddüdüm vardır. Her hükûmetin bulunduğu arazi deniz ortasındadır. Bu denizlerin etrafını mu-

amud-u nurânî:

nurlu sütun

ayn-ı kible: kible-

nin ta kendisi

ferş: yerkürenin dı-

şa bakan ve dö-

şenen yüzü

gıtâ: örtü, perde,

zar

hatt-ı şâkul: şâkul

doğrultusu; yer

çekimi istikame-

tinde yerin merke-

zine doğru uza-

nan hat

keşfolunma: (per-

de vs.) açılma, or-

tadan kalkma

küre-i arz: yer kü-

re, dünya

kürevî: küre şek-

linde, yuvarlak

muntazam: dü-

zenli, intizamlı

musafaha etmek:

sevgisini göster-

mek, el sıkışmak

müstevî: düz

nazm etmek: diz-

mek, tertip etmek,

düzenlemek

şuâ: ince ışık hü-

mesi, ışın

tabakat: tabaka-

lar, katmanlar

tereddüt: şüphe

hafazakâr neler var? Lütfen beyanını rica eder, ellerinizden öperim.

Emirdağlı Ali Hoca

Risale-i Nur bu çeşit mesâili halletmiş. Küreviyet-i arz, ulema-i İslâmca kabul edilmiş; dine muhalefeti yok. Âyetteki *satih* demesi, kürevî olmadığına delâlet etmiyor. Müçtehidlerce, “istikbâl-i kible” namazda şart olması ve şart ise bütün erkânda bulunması sırrıyla, secde ve rükûda istikbal-i kible lâzım geliyor. Bu ise, yerin, zeminin küreviyetiyle ve şer'an kible Kâbe-i Mükerr-

beyan: açıklama, izah
delâlet: delil olma, işaret etme
erkân: rükünler, şartlar
istikbâl-i kible: kibleye, Kâbe'ye yönelmek
kürevî: küre şeklinde, yuvarlak
küreviyet: yuvarlaklık, küre şeklinde olma

küreviyet-i arz: dünyanın yuvarlaklığı
mesâil: meseleler
muhafazakâr: koruyucu
muhalefet: zıt ve aykırı davranma
müçtehid: âyet ve hadisler başta olmak üzere diğer dinî delillerden hüküm çıkarma bilgi ve kabiliyetine sa-

hip olan
rükû: namazda eğilmek
satih: yüzey
secde: namazda alın üzeri yere kapanmak
şer'an: şeriat hükümünce, şeriata göre
ulema-i İslâm: İslâm âlimleri
zemin: yer, dünya

remenin üstü tâ Arşa kadar ve altı ferşe kadar bir amûd-u nuranî olması, kürevi-yetle istikbal-i erkânda bulunabilir.

Said Nursî

* * *

amûd-u nûrânî:
nurdan sütun

Arş: en yüksek
gök tabakası; Al-
lah'ın büyüklük ve
yüceliğinin ve her-

şeyi kuşatan sı-
nırsız egemenli-
ğinin tecellî ettiği
yer

ferş: yer

istikbâl-i erkân:

rükünlere yönel-
mek, şartları yeri-
ne getirmek

küreviyet: yuvar-
laklık, küre şeklin-
de olma

Fil sûresinden günümüz aynasına yansıyanlar

(Kastamonu Lâhikası, 142. Mektup'tan)

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ¹

وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ ²

Aziz kardeşlerim,

Kur'ân'a ait en cüz'î, en küçük bir nük-
tenin de kıymeti büyük olduğundan, İşâ-
rât-ı Kur'âniyenin bu zamanımıza temas
eden küçük bir şuaı, bugün, Sûre-i ve'l-As-
rî nükte-i i'câziyesi münasebetiyle, Sûre-i

¹ Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

² "Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin (Onu şükran ve minnetle anıp şânına lâıyk ifadelerle anmasın ve noksan sıfatlardan tenzih etmesin)." İsra Sûresi, 17:44.

aziz: izzetli, çok
değerli, saygın

cüz'î: küçük

İşârât-ı Kur'âniye:

Kur'ân işâretleri;

Birinci Şua

münasebet: bağ-

lantı, ilişki

nükte: ince ve de-
rin mânâ

nükte-i i'câziye:

mu'cizeli nükte,

ince mânâ

Sûre-i ve'l-Asrî:

Ve'l Asr Sûresi,
Kur'ân'ın 103. Sû-
resi

şua: bir ışık kayna-
ğından çıkan ışık
telleri

Fil'den, mânâ-yı işârî tabakasından, teva-fuk düsturuna istinaden bir nüktesini be-yan etmem ihtar edildi. Şöyle ki:

Sûre-i **أَلَمْ تَرَ كَيْفَ** meşhur ve tarihî bir hâdis-e-i cüz'iyeyi beyânla küllî ve her asır-da efradı bulunan o gibi ve ona benzeyen hâdiseleri ihtar ve tabakat-ı işariyeden her tabakaya göre bir mânâyı ifade etmek, umum asırlarda, umum nev-i beşerle ko-nuşan Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânın belâğatı-nın muktezası olmasından, bu kudsî sûre, bu asrımıza da bakıyor, ders veriyor. Fena-ları tokatlıyor. Mânâyı işârî tabakasından

asır: yüzyıl
belâğat: düzgün, kusursuz, yerinde hâlin ve makamın icabına göre söz söyleme
beyan: açıklama, izah
düstur: kâide, kural
efrad: fertler
fena: kötü
hâdis-e-i cüz'ie: küçük bir hâdis-e
ihtar: hatırlatma, uyarı

istinaden: dayanaarak
kudsî: kutsal, her türlü kusur ve noksandan uzak
Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla mu'cize olan, benzerini yapmakta akılları âciz bırakan Kur'ân
küllî: büyük, kapsamlı, geniş
mânâyı işârî: işa-ret edilen mânâ

mukteza: birşeyin gereği
nev-i beşer: insanlar
nükte: ince ve derin mânâ
Sûre-i Fil: Fil Sûre-si, Kur'ân'ın 105. âyeti
tabakat-ı işariye: işaret tabakası, derecesi, seviyesi
teva-fuk: denk gelme, uygunluk
umum: bütün

bu asrın en büyük hâdisesini haber vermekle beraber, dünyayı her cihetle dine tercih etmek ve dalâlette gitmenin cezası olarak, cifir ve hesab-ı ebcedle, üç cümlesi, aynı hâdisenin zamanına tetabuk edip işaret ediyor.

Birinci cümlesi: Kâbe-i Muazzamaya hücum eden Ebrehe askerlerinin başlarına ebâbil tayyareleriyle semavî bombalar yağdırmasını ifade eden

تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ¹ cümle-i kudsiyesi, bin üç yüz elli dokuz edip, dünyayı dine tercih eden ve nev-i beşeri yoldan çıkaran medeniyetçilerin başlarına semavî bombalar ve taşları yağdırmasına tevafukla işaret ediyor.

¹ “Onlara taşlar atıyorlardı.” Fil Sûresi, 105:4.

asır: yüzyıl

cihet: yön, taraf

cümle-i kudsiye:

kutsal cümle

dalâlet: hak yoldan

sapkınlık, inanç-

sızlık, inkâr

ebâbil: dağ kırlan-

gıcı; kuş sürüsü;

Kâbe'yi yıkmaya

gelen Habeş ku-

mandanı Ebrehe'-

nin ordusuna gök-

ten taş yağdıran

kuşlar

hesab-ı ebced: eb-

ced hesabı

nev-i beşer: in-

sanlar

semâvî: gökten

gelen

tayyare: uçak

tetabuk: uygunluk

tevafuk: denk gel-

me, uygunluk

İkinci cümle: ¹ اَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ

kelime-i kudsiyesi, eski zaman hâdisesindeki Kâbe'nin nurunu söndürmek için, hilelerle hücum edenlerin kendileri yokluk, zulümat dalâletinde aksü'l-amelle aleyhlerine dönmesiyle tokat yedikleri gibi; bu asrın aynen hilelerle, desiselerle, zulümlerle edyan-ı semaviye kâbesini, kıblegâhını dalâlet hesabına tahribe çalışan cebbar; mağrur ehl-i dalâletin tatlil ve idlâllerine semavî bombalar tokadıyla cezalanmasına, aynı tarihî ² فِي تَضْلِيلٍ kelime-i kudsiyesi bin üç

¹ “Onların tuzaklarını boşa çıkarmadı mı?” Fil Sûresi, 105:2.

² “Boşa çıkarmak.” Fil Sûresi, 105:2.

aksü'l-amel: ters
tepki

asr: yüzyıl

cebbar: zorba, zalim

dalâlet: hak yoldan sapkınlık

desise: hile, aldatma

edyân-ı semaviye: semavî olan

ve vahiyyle gelen dinler

ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar

idlâl: hak yoldan çıkarma, saptırma

kelime-i kudsiye: kutsal kelime

kıblegâh: kıblenin bulunduğu yer

mağrur: gururlu, kendini beğenmiş

semâvî: gökten gelen

tatlil: doğru yoldan çıkarma, azdırma, saptırma

tahrib: yıkma, bozma

zulümat: karanlıklar, dinsizlik, küfür

yüz altmış makam-ı cifrîsiyle tevafuk edip işaret ediyor.

Üçüncüsü: ¹ الْمَتَرُ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ
cümle-i kudsiyesi, Resul-i Ekrem Aleyhis-salâtü Vesselâma hitaben, “Senin mübarek vatanın ve kiblegâhın olan Mekke-i Mükerreremeyi ve Kâbe-i Muazzamayı hârikulâde bir surette düşmanlarından kurtarmasını ve o düşmanların nasıl bir tokat yediklerini görmüyor musun?” diye mânâ-yı sarîhiyle ifade ettiği gibi; bu asra dahi hitap eden o cümle-i kudsiye, mânâ-yı işârîsiyle der ki: “Senin dinin ve İslâmiyetin ve Kur’ân’ın ve ehl-i hak ve hakikatin cebbar

¹ “Rabbinin fil sahiplerine ne yaptığını görmedin mi?” Fil Sûresi, 105:1.

Aleyhissalatü Ves-selâm: Allah’ın salât ve selâmı onun üzerine olsun
asr: yüzyıl
cebbar: zorba, zalim
cümle-i kudsiye: kutsal cümle
ehl-i hak ve hakikat: hak ve doğruluk üzere olan kimseler

hârikulâde: olağanüstü, şaşırtıcı, dercede
hitaben: hitap ederek
kiblegâh: kiblenin bulunduğu yer
makam-ı cifrî: sayı değeri
mânâ-yı işârî: işaret edilen mânâ
mânâ-yı sarîh:

açık mânâ
mübarek: hayırlı, değerli
Resul-i Ekrem: Allah’ın en şerefli ve değerli elçisi olan Hz. Muhammed (a.s.m.)
suret: biçim, şekil
tevafuk: denk gelme, uygunluk

düşmanları olan dünyaperest ve dünyanın menfaati için mukaddesatı çiğneyen o ashab-ı dünyaya senin Rabbin nasıl tokatlarla cezalarını verdiğini görmüyor musun? Gör, bak!” diye mânâ-yı işârîsiyle bu cümle aynen makam-ı cifrîsiyle tam bin üç yüz elli dokuz (1359) tarihiyle, aynen âfât-ı semavî nev’inde semavî tokatlarla, “İslâmiyete ihanet cezası olarak...” diye mânâ-yı işârî ifade ediyor. Yalnız ¹ أَصْحَابِ الْفِيلِ yerinde أَصْحَابِ الدُّنْيَا gelir. Fil kalkar, dünya gelir. HÂŞİYE

¹ “Fil sahipleri.” Fil Sûresi, 105:2.

HÂŞİYE Bu *fil* lâfzı kalkmasının sırrı, eski zamanda, dehşetli ➔

âfât-ı semavî: gökten gelen belâlar, musibetler

ashab-ı dünya: yalnızca dünyaya çalışan, dünyalık kimseler

dünyaperest: dünyayı tapar derecesinde seven

hâşîye: dipnot

lâfz: ifade, kelime

makam-ı cifrî: cifir ilmine göre harflerin aldığı sayısal değer

mânâ-yı işârî: işaret edilen mânâ

menfaat: çıkar, yarar

mukaddesât: mukaddes olan şeyler, kutsal değerler

nev’: tür, çeşit

Rab: her bir varlığa yaratılış gayeleri-ne ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri veren, onları terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulunduran Allah

semâvî: gökten gelen

(Şuâlar, Beşinci Şuâ'dan)

Nasıl ki kavm-i Firavuna çekirge âfâtı ve bit belâsı ve Kâbe tahribine çalışan kavm-i

→ fil-i Mahmudî azametine, heybetine dayanmış, hücum etmişler. Şimdi ise, dünya servetine ve malına ve o servetle filolar teşkil edip, hattâ, kırk milyon bir millet, o fil gibi filolarla dört yüz milyonu esaret altına almış. Ve Avrupa medeniyetçileri, medeniyetin mehasiniyle, iyilikleriyle, menfaatleriyle değil, belki medeniyetin seyyiatıyla ve sefahetiyle ve dinsizliğiyle üç yüz elli milyon Müslümanların her tarafta hâkimiyetlerini imha edip, istibdadına serfûru etmiş ve bu musibet-i semaviyeye sebebiyet vermiş. Ve dünyaperest, gaddar zâlimler, zulûmlerine ceza olarak tokatlar gelmeye; ve fakir ve mâsumlar ve mazlumlara, fâni mallarını →

âfât: afetler, musibetler

azamet: büyüklük, yücelik

dünyaperest: dünyayı taparcasına seven

esaret: esirlik, kölelik

fâni: geçici, ölümlü

filô: takım, gemiler grubu

gaddar: acımasız, çok zulmeden

hâkimiyet: egemenlik, hükümlerlik

heybet: saygıyla beraber korku duygusunu uyandıran hâl, haşmet
istibdad: baskı, zulüm

kavm-i Firavun: Firavun'un kavmi

mâsum: suçsuz, günahsız

mazlum: zulme, haksızlığa uğrayan

mehasin: güzellikler

menfaat: çıkar, yarar

musibet-i semaviye: gökten gelen musibet, belâ

sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük

serfûru: boyun eğme

seyyiat: günahlar, kötülükler

teşkil etme: oluşturma, meydana getirme

zâlim: zulmeden, haksızlık eden

Ebrehe'ye ebâbil kuşları musallat olmuşlar. Öyle de, Süfyanın ve deccalların fitneleriyle bilerek, severek isyan ve tuğyana ve Ye'cüc ve Me'cüc'ün anarşistliği ile fesada ve canavarlığa giden ve dinsizliğe, küfür ve küfrana düşen insanların akıllarını başlarına getirmek hikmetiyle arzdan bir hay-

➔ ve hayatlarını âhiretlerine çevirmek ve kıymetli eylemek ve dünyadaki günahlarına keffâretü'z-zünûb etmeye kader-i İlâhîye fetva verdiler. Ben, bir buçuk senedir dünyaperestlerin bu musibette vaziyetlerini ve safahatlarını ve Harb-i Umumî sahifelerini kat'iyen bilmiyorum. Fakat iki sene evvelki vaziyetleri, bu sûre-i kudsiyenin mânâ-yı işârî tabakasından gelen tokatlar tam tamına onların başlarına iniyorlar. Ve sûrenin bir mânâ-yı işârîsini tam tefsir ediyorum.

arz: yer

dünyaperest: dünyayı taparcasına seven

fesad: bozulma

fetva: hüküm, izin

fitne: bozgunculuk, ara bozma

harb-i umumî: dünya savaşı

hikmet: herşeyin belirli gayelere yönelik olarak, mânâlı, faydalı ve tam yerli yerinde olması

isyan: itaatsizlik, emre uymama

kader-i İlâhî: Al-

lah'ın meydana gelecek hâdiseleri olmadan önce takdir etmesi, plânlanması

kat'iyen: kesin olarak

kavm-i Ebrehe:

Ebrehe'nin kavmi
keffâretü'z-zünub: günahlara keffâret, günahların bağışlanması vesile

küfran: kâfirlik

küfür: inkâr etme

mânâ-yı işârî: işâret edilen mânâ

musallat olma:

sataşma

musibet: belâ, felaket, sıkıntı

safahat: safhalar, aşamalar

sûre-i kudsiye: kutsal sûre

Süfyan: Müslümanlar arasında çıkacak olan İslâm Deccalı

tefsir: açıklama, yorumlama

tuğyan: azgınlık, isyan ve inançsızlıkta çok ileri gitme

van çıkıp musallat olacak, zîr ü zeber edecek. Allahu a'lem, o dâbbe bir nevidir. Çünkü, gayet büyük bir tek şahıs olsa, her yerde herkese yetişmez. Demek, dehşetli bir taife-i hayvaniye olacak. Belki,

¹ **إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَأَتُهُ** âyetinin işaretiyle o hayvan, dâbbetü'l-arz denilen ağaç kurtlarıdır ki; insanların kemiklerini ağaç gibi kemirecek, insanın cisminde dışından tırnağına kadar yerleşecek. Mü'minler iman bereketiyle ve sefahet ve su-i istimalâtтан tecennübleriyle kurtulmasına işareten, âyet, iman hususunda o hayvanı konuşturmuş.

* * *

¹ "Asâsını kemirmekte olan bir ağaç kurdu." Sebe' Sûresi, 34:14.

Allahu a'lem: Allah en iyisini bilir
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bereket: bolluk
dâbbe: bir çeşit yerde yaşayan hayvan
dâbbetü'l-arz: yer altında yaşayan bir çeşit hayvan

hususunda: konusunda
musallat olma: sataşma
mü'min: iman eden, Allah'a inanan
nevi: çeşit, tür
sefahet: yasak zevk ve eğlencelere düşkünlük

su-i istimalât: bir nimeti kötüye kullanma işlemleri
taife-i hayvaniye: hayvan türü
tecennüb: sakınma, uzak durma
zir ü zeber etme: dağıtma, yerle bir etme

(El-Hüccetü'z-Zehrâ,
Birinci Makam'dan)

BEŞİNCİ KELİME

¹ **إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ** dir. Bundaki hüccete işaretten evvel hakikatli bir seyahat-ı hayâliyi Yirmi Dokuzuncu Mektubun iza-hına binaen kısaca beyan etmek kalbe geldi. Şöyle ki:

Bir zaman, Kur'ân'ın mu'cizelerini ararken, Risale-i Nur'da, hususan *İşarâtü'l-İ'câz* tefsir-i Nurîde ve *Rumuz-u Semaniye*'de beyanları gibi, Sûre-i Fethin âhirindeki âyet-

¹ "Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım isteriz."
Fâtiha Sûresi, 1:5.

âhirinde: sonunda
beyan: açıklama
binaen: dayanarak
hakikat: gerçek ve doğru
hususan: bilhas-sa, özellikle
hüccet: güçlü de-lil, sarsılmaz kanıt
İşarâtü'l-İ'câz tefsir-i Nurî: Risale-i Nur Külliyyatı'nda

yer alan bir eser
izah: açıklama
mu'cizât: mu'cize-ler; Allah'ın izniyle peygamberler ta-rafindan ortaya konulup bir ben-zerini yapmakta başkalarını aciz ve hayrette bıra-kan olağanüstü hal ve hareketler

Rumuz-u Semani-ye: sekiz işaret; Risale-i Nur Külli-yatı'nda 29. Mektup'ta yer alan bir bölüm
seyahat-i hayaliye: hayalî yolculuk
Sûre-i Feth: Fetih Sûresi, Kur'ân-ı Kerimin 48. sûresi

te dört beş mu'cize ve ihbar-ı gaybîyi, hattâ

1 **أَلْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِدَنِكَ** cümlesinde bir tarihî mu'cizeyi, hattâ çok kelimelerinde müteaddit i'caz lem'alarını ve bazı harflerinde mu'cizâne nükteleri bulduğum bir zamanda, namazda Fâtihayı okurken 2 **نَعْبُدُ..نَسْتَعِينُ** deki ن un bir mu'cizesini bana bildirmek için bir sual kalbime geldi:

Neden **أَسْتَغِيثُ** **أَعْبُدُ** yani, “Ben ibadet ve istiâne ederim” denilmedi, *nun*-u mütekellim-i maalgayr ile, yani, “Biz sana ibadet ve istiâne ederiz” demiş?

1 “Bugün senin cesedini kurtaracağız.” Yûnus Sûresi, 10:92.

2 “(Yalnız Sana) ibadet ederiz ve (yalnız Senden) yardım isteriz.” Fâtîha Sûresi, 1:5.

âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi

Fâtîha: Kur'ân'ın ilk sûresi olan Fâtîha Sûresi

i'câz: mu'cize oluş

ihbar-ı gaybî: birşey görünmeden önce, gaybî bir şe-

kilde haber vermek

istiâne: yardım dileme

lem'a: parıltı

mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde

mu'cize: bir benzerini yapma konusunda başkala-

rını aciz ve hayrette bırakan olağanüstü şey

müteaddit: birçok, çeşitli

nun-u mütekellim-i

maalgayr: birinci çoğul şahıs; biz

nükte: sır

Birden, o ۛ kapısıyla bir seyahat-ı haya-
liye meydanı açıldı; namazdaki cemaatın
azîm sırrını ve büyük menfaatini ve bu tek
harf bir mu'cize olduğunu şuhud derece-
sinde bildim ve gördüm. Şöyle ki:

Ben, o zaman İstanbul'da Bayezid Ca-
miinde namaz kılarken,

ۛ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ¹ dedim. Baktım, o ca-
mideki cemaat, benim gibi diyerek bu dâ-
vâma ve ۛ اِهْدِنَا² daki duama tamamen işti-
rak edip tasdik ettikleri zamanda, bir perde
daha açıldı. Gördüm ki, İstanbul'un bütün
mescidleri büyük bir Bayezid hükmüne geç-
tiler. Aynen benim gibi إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ[ۛ]
deyip benim dâvâlarım ve dualarıma im-

¹ "Ancak Sana ibadet eder, ancak Senden yardım isteriz."
Fâtiha Sûresi, 1:5.

² "Bizi (doğru yola) ilet." Fâtiha Sûresi, 1:6.

azîm: büyük

cemaat: topluluk

**işti-
rak:** ortak olma,
katılma

seyahat-i hayaliye:

hayalî yolculuk

şuhud: gözle gör-

me

tasdik: doğrula-
ma, onaylama

za basıyorlar, âmin diyorlar. Ve bana bir nevi şefaathçi suretini almaları içinde, hayalime bir perde daha açıldı.

Gördüm ki, âlem-i İslâm, büyük bir mes-cid suretini aldı. Mekke, Kâbe mihrab hük-müne geçti. Bütün namaz kılan Müslüman-ların safları, dairevî bir tarzda o kudsî mihraba teveccüh ederek, benim gibi

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ¹ ﴿٢﴾ اِهْدِنَا² deyip, her biri umum namına hem dua, hem dâvâ, hem tasdik eder, hem onları kendine şefaathçi yapar. Hem, “bu kadar azîm bir cemaatin yolu, dâvâsı yanlış olamaz ve duası reddedilmez; şeytanî vesveseleri tard eder” diye düşünürken ve namazda cemaatin bü-

¹ “Bizi (doğru yola) ilet.” Fâtiha Sûresi, 1:6.

² “Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım isteriz.” Fâtiha Sûresi, 1:5.

âlem-i İslâm: İslâm dünyası
azîm: büyük
cemaat: topluluk
mihrab: câmide cemaatle namaz kılar-ken imamın bulunduğu yer

namına: adına
nevi: çeşit, tür
şefaathçi: Allah'ın izniyle şefaath eden, af vesilesi olan
şeytanî: şeytana ait

tard etmek: uzaklaştırmak, kovmak
teveccüh etmek: yönelmek
umum: herkes, genel, bütün
vesvese: kuruntu, şüphe

yük menfaatlerini bilmüşahede tasdik ederken, bir perde daha açıldı.

Gördüm ki, kâinat bir cami-i ekber ve bütün mahlûkat tâifeleri bir salât-ı kübrâ-da, cemaatle, her biri kendine mahsus bir ibadetle ve hal diliyle bir nevi namaz kılıyorlar gibi, Mâbud-u Zülcelâlin muhit rububiyetine karşı çok geniş bir ubudiyetle mukabele için her biri umurun şهادetlerini ve tevhidlerini tasdik eder ki, aynı neticeyi ispat tarzında vaziyet alıyorlar diye müşahede ederken, birden bir perde daha açıldı.

Gördüm ki, nasıl bir insan-ı ekber olan

bilmüşahede: görür şekilde, görme derecesinde

cam-i ekber: büyük cami

insan-ı ekber: en büyük insan

Mâbud-u Zülcelâl: sonsuz haşmet ve heybet sahibi ve her şeyin kendisine ibadet ettiği Allah

mahlûkat: yaratılmışlar

mahsus: özel, özgü

muhit: kuşatıcı, kapsayıcı

mukabele: karşılık

müşahede: görme, gözlemlleme

rububiyet: Rablik; her bir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye edip idaresi ve ege-menliği altında

bulundurması

salât-ı kübrâ: büyük namaz

şهادet: şahitlik, tanıklık

tâife: topluluk, grup

tevhid: birleme; her şeyin bir olan Allah'a ait olduğunu bilme ve inanma

ubûdiyet: Allah'a kulluk

umum: herkes, genel, bütün

kâinat, lisan-ı hal ve çok eczaları, istidat ve ihtiyac-ı fitrî lisanıyla ve zîşuur mevcudatları, lisan-ı kâl ile

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ¹ diyorlar ve Hâlıkının merhametkârâne rububiyetine karşı ubûdiyetlerini gösteriyorlar; aynen öyle de, birer küçük kâinat hükmünde o cemaat-ı uzmâda her bir arkadaşımın cesedi gibi benim cesedimdeki zerreler ve kuvveler ve duygularım dahi Hâlıkının rububiyetine karşı itaat ve ihtiyaçlarının lisan-ı haliyle إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ diyerek emir ve irade-i İlâhiyeye göre hareket ettiklerini ve her

¹ “Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım isteriz.” Fâtiha Sûresi, 1:5.

cemaat-i uzmâ:	yetenek	ratılış gayelerine
büyük cemaat	itaat: uyma	ulaşmaları için
ecza: kısımlar, bölümler	kuvveler: duygular, duyular	muhtaç olduğu şeyleri vermesi,
Hâlık: herşeyi yaratan Allah	lisan-ı hâl: hâl ve beden dili	onları terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulundurması
ihtiyac-ı fitrî: yaratılıştan gelen doğal ihtiyaç	lisan-ı kâl: konuşma dili	ubûdiyet: Allah’a kulluk
irade-i İlâhiye: Allah’ın iradesi, dilemesi	merhametkârâne: merhametli bir şekilde	zerre: hücre, atom
istidat: kabiliyet,	rububiyet: Rablik; her bir varlığa ya-	zîşuur: şuur sahibi, bilinçli

anda Hâlıklarının inayetine ve rahmetine ve yardımına muhtaç olduklarını gösteriyorlar gördüm. Hem namazdaki cemaatin kudsî sırrını, hem ن'un güzel mu'cizesini hayretle müşahede edip, ن kapısıyla girdiğim gibi çıktım, “Elhamdü lillâh” dedim.

¹ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ cümlesini, o üç cemaatin ve o büyük ve küçücük arkadaşlarım hesabına da söylemeye alıştım. (...)

Hem zaman-ı mâzi dahi risaletine bir küllî şahittir ki, irhâsât denilen nübüvvetten evvel zuhur eden ve gelecek peygam-

¹ “Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım isteriz.” Fâtiha Sûresi, 1:5.

cemaat: topluluk

evvel: önce

Hâlık: herşeyi yaratan Allah

inayet: yardım, ih-san, lütuf

irhâsât: Peygamberimizde (a.s.m.) peygamber olmaktan önce görülen olağanüstü haller ve hâdiseler

kudsî: kutsal, mukaddes

küllî: genel, kapsamlı

mu'cize: bir benzerini yapma konusunda başkalarını âciz bırakan olağanüstü şey

müşahede: görme, gözlemleme

nübüvvet: peygamberlik

rahmet: merhamet, şefkat

risalet: peygamberlik

şâhit: tanık, delil

zaman-ı mâzi: geçmiş zaman

zuhur: ortaya çıkma, görünme

berin mu'cizatı sayılan harikalar, tarihlerde ve siyer kitaplarında kat'î tevatür tarzında nakledilen pek çok vakıalar, gayet sağlam bir surette risaletine şehadet eder ve çok nevileri var. Bir kısmı, gelecek Şehadetlerde beyan edilecek; bir kısmı da *Zülfıkar*'da ve tarih kitaplarında sahih bir surette nakledilmiş. Meselâ, velâdet-i Peygamberiyye (a.s.m.) yakın bir vakitte Kâbe'yi tahrip etmeye gelen Ebrehe askerinin başlarına ebâbil kuşlarının elleriyle taşların yağması ve velâdet gecesinde Kâbe'deki sanemlerin

beyan: açıklama
ebâbil: dağ kıran-gıcı
kat'î: kesin
mu'cizât: mu'cizeler; Allah'ın izniyle peygamberler tarafından ortaya konulup bir benzerini yapmakta başkalarını aciz ve hayrette bırakan olağanüstü hal ve hareketler
nakletme: aktarma
nevi: çeşit, tür
risalet: peygam-

berlik
sahih: doğru, kusura
sanem: put
siyer: Peygamberimizin (a.s.m.) hayatını konu alan ilim dalı
suret: biçim, görünüş
şehadet: şahitlik, tanıklık
tahrip: bozma, yok etme
tevatür: yalan üzerine birleşmeleri mümkün olmayan bir topluluk tara-

fından bildirilen haber veya hadîs
vakıa: olay, hâdise
velâdet: doğum
velâdet-i Peygamberiyye: Peygamberimizin doğuşu, dünyaya gelişi
Zülfıkar: Risale-i Nur'da geçen, Kur'ân'ın mu'cizeliğine ve Peygamber Efendimizin (a.s.m.) mu'cizelerine dair bahislerin toplandığı bir eser

baş aşağı düşmesi ve Kısra-yı Fars sarayının harap olması ve ateşperest Mecusîlerin bin seneden beri yanması devam eden ateşi o gece sönmesi ve Bahîra-yı Râhip ve Halime-i Sa'diyenin kat'î ihbarlarıyla, bulutlar başına gölge etmesi gibi çok hâdiseler, nübüvvetinden evvel nübüvvetini haber vermişler.

* * *

ateşperest: ateşe
tapan

evvel: önce

hâdis: olay

ihbar: haber ver-
me

kat'î: kesin

Kısra-yı Fars: eski

İran hükümdarı,
kralı

nübüvvet: pey-
gamberlik

(Lem'alar, Yedinci Lem'a'dan)

ÜÇÜNCÜSÜ: ¹ لَا تَخَافُونَ kaydıyla ihbar ediyor ki: “Sizler emniyet-i mutlaka içinde Kâbe’yi tavaf edeceksiniz.” Halbuki, Cezi-retü’l-Arabdaki bedevî akvam, çoğu düşman olmakla beraber, Mekke etrafı ve Kureyş kabilesi kısm-ı âzamı düşman iken, “Yakın bir zamanda, hiç havf hissedilmezken Kâbeyi tavaf edeceksiniz” ihbarıyla, Cezi-retü’l-Arabı itaat altına ve bütün Kureyşi İslâmiyet içine ve emniyet-i tâmmeye vaz’ edilmesine delâlet ve ihbar eder. Aynen haber verdiği gibi vukua gelmiştir.²

¹ Fetih Sûresi, 48:27.

² bk. İbni Hişam, *Sîretü’n-Nebeviyye*: 5:69; İbni Sa’d, *et-Takâtü’l-Kübrâ*: 2:139, 146.

akvam: kavimler
bedevî: çölde yaşıyan, göçebe
Ceziretü’l-Arab: Arap yarımadası
delâlet: delil, işaret
emniyet-i mutlaka: sınırsız güvenlik
emniyet-i tâmmeye:

tam bir güven
havf: korku
ihbar: haber verme
kabile: topluluk
kısm-ı âzam: büyük kısım
Kureyş: Peygamberimiz Hz. Muhammed’in de

(a.s.m.) bağlı olduğu Arap kabilesi
tavaf: hacıların Kâbe etrafında yedi defa dönmeleri
vaz’ etme: koyma, yerleştirme
vukua gelme: meydana gelme

(Mu'cizât-ı Ahmediye, On Altıncı
Nükteli İşaret'ten)

Çendan velâdet gecesinde değil, fakat velâdete pek yakın olduğu cihetle, o hâdiseler de irhasat-ı Ahmediyedir ki (a.s.m.), Sûre-i *الْمَرْكَيفَ* 'de nass-ı kat'î ile beyan edilen Vak'a-i Fildir ki, Kâbe'yi tahrip etmek için, Ebrehe namında Habeş meliki gelip, fil-i Mahmudî namında cesîm bir fili öne sürüp gelmiş. Mekke'ye yakın olduğu vakit fil yürümemiş. Çare bulamamış, dönmüşler. Ebâbil kuşları onları mağlûp etmiş

beyan: açıklama, izah

cesîm: cüsseli, çok büyük

cihet: yön, taraf

çendan: gerçi, her ne kadar

ebâbil kuşu: dağ kırlangıcı, Fil Sûresi'nde Kâbe'yi yıkmaya gelen Ebrehe'nin ordusunu helâk eden kuşlar

Ebrehe: Kâbe'yi

yıkmaq için saldıran Yemen valisi

fil-i Mahmudî: Yemen Valisi Ebrehe'nin Kâbe'yi yıkmaq için geldiği zaman, ordusunda bulunan, gayet büyük Mahmud adlı fil

irhâsât-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) peygamberliğinden evvel meydana

na gelen ve peygamber olacağına işaret eden harika haller, belirtiler

melik: hükümdar, sultan

nass-ı kat'î: Kur'ân ve Hadis'in kesin hükmü, ifadesi

tahrip etmek: yıkip yok etme

vakia: olay

velâdet: doğuş, dünyaya geliş

ve perişan etmiş, kaçmışlar. Bu kıssa-i acibe, tarih kitaplarında tafsilen meşhurdur. İşte şu hâdise, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın delâil-i nübüvvetindendir. Çünkü velâdete pek yakın bir zamanda, kiblesi ve mevlidi ve sevgili vatani olan Kâbe-i Mükerreme, gaybî ve harika bir surette, Ebrehe'nin tahribinden kurtulmuştur.¹

* * *

¹ İbni Hişâm, *es-Siratü'n-Nebeviyye*, 1:44-54; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1:90-92; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1:144-151; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 2:157-160.

Aleyhissalâtü Ves-selâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

delâil-i nübüvvet: peygamberlik delilleri

Ebrehe: Kâbe'yi yıkmak için saldı-

ran Yemen valisi
gaybî: gözle görül-meyecek bir şekil-de

kıssa-i acibe: şaşırtıcı, hayrette bırakan ibretli hikâye
mevlid: doğum yeri

Resul-i Ekrem: Allah'ın en şerefli

ve değerli elçisi olan Hz. Muham-med (a.s.m.)

suret: biçim, şekil
tafsilen: ayrıntılı olarak

tahrip etmek: yı-kıp yok etme
velâdet: doğuş, dünyaya geliş

(Mu'cizât-ı Ahmediye, On Birinci
Nükteli İşaret'ten)

YEDİNCİ MİSAL: Nakl-i sahiple, habrû'l-ümme ve tercümanü'l-Kur'ân olan Hazret-i İbni Abbas¹ ve hâdim-i Nebevî ve ulema-i azîme-i Sahabeden olan İbni Mes'ud'dan² haber veriyorlar ki:

Demişler: Feth-i Mekke gününde, Kâbe ve etrafında, taştan rasasla mihlanmış üç yüz altmış sanem vardı. Resul-i Ekrem Aleyhis-

¹ Müslim, Cihad: 87, no. 1781.

² Buhârî, Mağâzî: 48, Mezâlim: 32, Tefsîrü'l-Kur'ân: 12; Tirmizî, Tefsîrü'l-Kur'ân: 18 (Bâb: Sûretu Benî İsrâil); İbni Hibban, Sahih, no. 1702.

feth-i Mekke: Mekke'nin fethi

habrû'l-ümme: Abdullah İbn-i Abbas'ın ümmetin âlimi mânâsına gelen lakabı

hâdim-i Nebevî: Peygamberimizin (a.s.m.) hizmetinde bulunan, ona hizmet eden
mihlanmış: çivilen-

miş

nakl-i sahih: bir hadis-i şerifin Peygamber Efendimizden (a.s.m.) doğru ve sağlam kanallarla aktarılması

rasas: kurşun

Resul-i Ekrem: Allah'ın en şerefli ve değerli elçisi olan Hz. Muhammed (a.s.m.)

sahabe: Hz. Peygamber'i (a.s.m.) dünya gözüyle görüp onun yolundan giden Müslümanlar

sanem: put
tercümanü'l-Kur'-ân: Kur'ânın tercümanı

ulema-i azîme-i Sahabe: Sahabenin büyük âlimleri

salâtü Vesselâm elinde kavse benzer bir değ-nekle o sanemlere birer birer işaret ederek

جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا¹

deyip, hangisine işaret etti, yere düştü. Sa-nemin yüzüne işaret ettiyse arkasına dü-şer, arkasına işaret ettiyse yüz üstüne dü-şer, ve hâkezâ, sanemler yere yuvarlandı-lar.²

* * *

(*Mu'cizât-ı Ahmediye, On Dördüncü Nükteli İşaret'ten*)

Hazret-i Hamza, Resul-i Ekrem Aleyhis-salâtü Vesselâmdan niyaz etti ki, “Ben Ceb-

¹ “Hak geldi, bâtıl yok oldu. Muhakkak ki bâtıl yok olup gidi-cidir.” İsrâ Sûresi, 17:81.

² el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid ve Menbeu'l-Fevâid*, 6:176 (Hz. İbni Mes'ud'dan).

Aleyhissalâtü Ves-selâm: Allah'ın sa-lât ve selâmı onun üzerine olsun
hâkezâ: bunun gi-

bi, böylece
kavs: yay
niyaz: yalvarma, yakarma
Resul-i Ekrem:

Allah'ın en şerefli ve değerli elçisi olan Hz. Muham-med (a.s.m.)
sanem: put

râil'i görmek istiyorum.” Kâbe’de ona gösterdi. Dayanamadı, bîhuş oldu, yere düştü.¹

* * *

(Mu'cizât-ı Ahmediye, On Birinci
Nükteli İşaret'ten)

BEŞİNCİ MİSAL: Başta Buharî, İbni Hibban, Ebû Davud, Tirmizî gibi kütüb-ü sahiha, müttefikan Hazret-i Enes'ten,² Ebu Hüreyre'den,³ Osman-ı Zinnureynden,⁴ Aşere-i Mübeşşereden Said ibni Zeyd'den⁵ haber veriyorlar ki:

¹ Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:362; Hafâcî, *Şerhu's-Şifâ*, 3:282; Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:736.

² bk. *Buharî*, Fedâilü'l-Eshâb: 5, 6, 7; *Tirmizî*, Menâkıb: 19, no. 3697; *Ebû Dâvud*, Sünnet: 9 (Bâb: fi'l-Hulefâ).

³ *Müslim*, Fedâilü's-Sahâbe: 6 (no. 2417); *Tirmizî*, Menâkıb: 19.

⁴ *Tirmizî*, Menâkıb: 19.

⁵ *Tirmizî*, Menâkıb: 19; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3:450.

Aşere-i Mübeşşere: Peygamberimizin (a.s.m.) hayatta iken Cennet ile müjdelediği on

sahabi
bîhuş olmak: aklını kaybetmek
Cebrâil: vahiy meleği

kütüb-ü sahiha: doğru ve güvenilir hadis kitapları
müttefikan: birleşerek, fikir birliğiyle

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekri's-Sıddık, Ömerü'l-Faruk ve Osman-ı Zinnureyn ile Uhud Dağının başına çıktılar. Cebel-i Uhud, ya onların mehabetlerinden veya kendi sürur ve sevincinden lerzeye geldi, kımıldandı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti ki:

أُثِّبْتُ يَا أَحَدُ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِيٌّ وَصِدِّيقٌ وَشَهِيدَانِ¹ ﷺ

Şu hadîs, Hazret-i Ömer ve Osman şehid olacaklarına bir ihbar-ı gaybîdir.

Şu misalin tetimmesi olarak nakledilmiş ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Mekke'den hicret ettiği ve küffarlar takibe

¹ Dur ey Uhud! Şüphesiz üzerinde bir peygamber, bir sıddık ve iki şehid var.

Aleyhissalâtü Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

Cebel-i Uhud: Uhud Dağı

ferman etmek: emretmek, buyurmak

hadis: Peygamber Efendimizin (a.s.m.)

mübarek söz, fiil ve hareketi veya onun onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış

hicret: göç

ihbar-ı gaybî: gayb âleminden verilen haberler

küffar: kâfirler, inkârcılar

lerze: titreme, sal-

lanma

mehabet: heybet, azamet

Resul-i Ekrem: Allah'ın en şerefli ve değerli elçisi olan Hz. Muhammed (a.s.m.)

sürur: sevinç

tetimme: ek, tamamlayıcı not

çıktıkları vakit, Sebîr namındaki dağa çıktılar. Sebîr dedi: “Yâ Resulallah, benden iniz. Korkarım, benim üstümde sizi vururlarsa Allah beni tâzip eder. Onun için korkarım.” Cebel-i Hira çağırdı:

يَا رَسُولَ اللَّهِ إِلَىَّ “Bana gel.”¹ Bu sır içindir ki, ehl-i kalb Sebîr’de havf ve Hira’da da emniyeti hissederler.

Bu misalden anlaşılır ki, o koca dağlar birer müstakil abddir, müsebbihtir ve vazifedardılar. Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmı tanır ve severler; başıboş değillerdir.

* * *

¹ Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:308; Hafâci, *Şerhu’s-Şifâ*, 3:75.

abd: kul
Aleyhissalâtü Vesselâm: Allah’ın salât ve selâmı onun üzerine olsun
Cebel-i Hira: Hira Dağı
ehl-i kalb: kalb ehli olanlar, kalbiyle

mânevî olarak terakkide bulunanlar
emniyet: güven
havf: korku
müsebbih: tesbih eden; Allah’ı, yüce şanına lâyık ifadelerle anan
müstakil: başlı ba-

şına, bağımsız
nam: ad
Resulullah: Allah’ın Resulü
tâzip etme: azap verme, cezalandırma
vazifedar: vazifeli, görevli

(Mu'cizât-ı Ahmedîye, On Beşinci
Nükteli İşaret'ten)

Mânevî tevatür derecesinde bir şöhretle, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekri's-Sıddık ile, küffârın takibinden kurtulmak için tahassun ettikleri Gar-ı Hira'nın kapısında, iki nöbetçi gibi, iki güvercin gelip beklemeleri ve örümcek dahi, perdedar gibi, harika bir tarzda, kalın bir ağla mağara kapısını örtmesidir. Hattâ, rüesa-yı Kureyş'ten, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın eliyle Gazve-i Bedir'de öldürülen¹ Übeyy ibni Halef mağaraya bakmış. Arka-

¹ *Müsned*, 3:219-220.

Aleyhissalâtü Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

Gazve-i Bedir: Bedir Savaşı

küffar: kâfirler, inkârcılar

mânevî tevatür: yalan üzerine bir-

leşmeleri mümkün olmayan bir topluluğun bir hadis-i şerifi mânâ yönünden aktarması veya aktarılırken susmak suretiyle doğruluğunu tasdik etmesi

perdedar: kapıcı, perdeleyen

Resul-i Ekrem:

Allah'ın en şerefli ve değerli elçisi olan Hz. Muhammed (a.s.m.)

rüesa-yı Kureyş:

Kureyş reisleri, başkanları, Kureyş'in önde gelenleri

daşları demişler: “Mağaraya girelim.” O demiş: “Nasıl girelim? Burada bir ağ görüyorum ki, Hazret-i Muhammed tevellüt etmeden bu ağ yapılmış gibidir. Bu iki güvercin işte orada duruyor. Adam olsa orada dururlar mı?”¹ İşte bunun gibi, mübarek güvercin taifesi, feth-i Mekke’de dahi Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın başı üzerinde gölge yaptıklarını, İmam-ı Celîl ibni Veheb naklediyor.²

* * *

¹ Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:313; Ali el-Kari, *Şerhu’s-Şifâ*, 1:368; *Müsned*, 1:248; San’ânî, *el-Musannef*, 5:389; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, 3:179-181; el-Heysemî, *Mecmeu’z-Zevâid*, 7:27; İbnü’l-Kayyim, *Zâdü’l-Meâd* (tahkik: Arnavud), 3:52; et-Tebrîzî, *Mişkâtü’l-Mesâbih*, no. 5934; Merûzî, *Müsnedü Ebû Bekir-i Sıddık*, no. 73; Zeyle’î, *Nasbü’r-Râye*, 1:123; el-Heysemî, *Mecmeu’z-Zevâid*, 6:52-53.

² Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:313; Ali el-Kari, *Şerhu’s-Şifâ*, 1:637.

Aleyhissalâtü Ves-selâm: Allah’ın salât ve selâmı onun üzerine olsun
feth-i Mekke: Mek-

ke’nin fethi
mübarek: hayırlı, uğurlu
Resul-i Ekrem: Allah’ın en şerefli ve değerli elçisi

olan Hz. Muhammed (a.s.m.)
taife: grup, topluluk
tevellüt etmek: doğmak

(Mu'cizât-ı Ahmediye, Beşinci
Nükteli İşaret'ten)

Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, Ciharyâr-ı
Güzîn ile beraber Uhud veya Hira Dağının
başında iken dağ titredi, zelzelelendi. Dağa
ferman etti ki:

أَثْبُتْ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِيٌّ وَصِدِّيقٌ وَشَهِيدٌ¹ deyip,
Hazret-i Ömer ve Osman ve Ali'nin şehid
olacaklarını haber vermiş. Haber verdiği
gibi çıkmış

* * *

¹ “Sâkin ol! Zira senin üstünde bir peygamber, bir sıddık ve
şehid vardır.” *Buharî*, Fedailü's-Sahâbe:5,7; *Ebû Dâvud*,
Sünnet, 8; *Tirmizî*, Menakıb: 17, 18; *Müsned*, 3:112,
5:331; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3:450, 451 (verilen bu kay-
naklarda “iki şehid” tabiri geçmektedir).

Ciharyâr-ı Güzîn:
seçkin dört dost;
dört halife; Hz.
Ebubekir, Hz.
Ömer, Hz. Os-

man, Hz. Ali (r.a.)
ferman: emir, buy-
ruk
nakl-i sahih-i kat'î:
bir hadis-i şerifin

Peygamber Efen-
dimizden (a.s.m.)
doğru ve sağlam
kanallarla aktarıl-
ması

(Mu'cizât-ı Ahmediye, Sekizinci
Nükteli İşaret'ten)

DOKUZUNCU MİSAL: Meşhur Abdullah ibni Amr ibni'l-Âs'ın hafidi ve dört imamın ona itimad edip ve ondan tahric-i hadîs ettikleri Amr ibni Şuayb'dan, nakl-i sahihle haber veriyorlar ki:

Demiş: Nübüvvetten evvel, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, amcası Ebu Talib ile deveye binip, Arafe civarında Zilhicaz nam-mevkie geldikleri vakit, Ebu Talib demiş: “Ben susadım.” Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm inmiş, yere ayağını vurmuş, su çıkmış, Ebu Talib içmiştir.¹

¹ Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:290; el-Hafâcî, *Şerhu's-Şifâ*, 3:29; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*: 2:15-20; (ayrıca bk. *Buhârî*, *İstiskâ*, 3; *Müsned*, 2:93).

Aleyhissalâtü Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

nakl-i sahih: bir hadis-i şerifin Peygamber Efendimizden (a.s.m.)

doğru ve sağlam kanallarla aktarılması

nam-mevki: adlandırılan yer

nübüvvet: peygamberlik

Resul-i Ekrem: Al-

lah'ın en şerefli ve değerli elçisi olan Hz. Muhammed (a.s.m.)

tahric-i hadis: hadisin asıl kaynağına ulaşma

Muhakkikînden birisi demiş ki: Şu hâdis-e nübüvvetten evvel olduğundan, irhasat kâbilinden olmakla beraber, bin sene sonra aynı yerde Arafat çeşmesi çıkması, o hâdiseye binaen bir keramet-i Ahmediye (a.s.m.) sayılabilir.

* * *

(*Mu'cizât-ı Ahmediye, On Altıncı Nükteli İşaret'ten*)

Zebur'da, Yetmiş İkinci Bâbında şu âyet var: “Bahirden bahre mâlik ve nehirlerden, arzın makta’ ve muntehâsına kadar mâlik ola... Ve kendisine Yemen ve Cezayir mü-

bâb: kısım, bölüm

bâhirden bahre: denizden denize

binaen: dayana-rak

irhâsât: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) peygamberliğinden evvel meydana gelen ve peygamber olacağına işaret eden harika haller, belirtiler

kâbil: tür, sınıf

kerâmet-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin (a.s.m.) Allah'ın bir ikramı olarak, kendinde görülen olağanüstü hal ve hareketler

makta': kesilen yer, kesinti yeri, başlangıç yeri

mâlik: sahip

muhakkikîn: gerçekleri araştıran ve delilleriyle bilen âlimler

muntehâ: uç, son nokta

nübüvvet: peygamberlik

Zebur: dört büyük semavi kitaptan biri olan ve Hz. Dâvud'a (a.s.) indirilen kitap

lûkü hediyeler götüreler... Ve padişahlar ona secde ve inkıyad edeler... Ve her vakit ona salât ve hergün kendisine bereketle dua oluna... Ve envârı, Medine'den münevver ola... Ve zikri, ebedü'l-âbâd devam ede... Onun ismi, şemsin vücudundan evvel mevcuttur; onun adı güneş durdukça münteşir ola..."¹

İşte şu âyet, pek âşikâr bir tarzda Fahr-i Âlem Aleyhissalâtü Vesselâmı tavsif eder. Acaba Hazret-i Davud Aleyhisselâmdan sonra, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Ves-

¹ Nebhânî, *Hüccetü'llah ale'l-Âlemîn*, 91-104; Hüseyin-i Cîsrî, *Risale-i Hamidiye* (Türkçe tercümesi), 1:410; Kitab-ı Mukaddes, *Mezâmîr* (Mezmurlar), Bab 72, âyet 8, 10, 11, 15-17.

Aleyhissalâtü Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

Aleyhisselâm: Allah'ın selâmı onun üzerine olsun

âşikâr: açık

ebedü'l-âbâd: sonsuzlukların sonsuzluğu, âhiret hayatı

envâr: nurlar

Fahr-i Âlem: bütün dünyanın kendisiyle övündüğü Peygamberimiz (a.s.m.)

inkıyâd: boyun eğme, itaat etme

Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan peygamberimiz Hz. Muhammed

mülûk: melikler,

hükümdarlar

münevver: aydın, aydınlanmış

münteşir: yayılmış, yaygın

salât: namaz, dua

şems: güneş

tavsif etme: vasıflandırma, özelliklerini anlatma

vücud: varlık, var oluş

zîkr: anma

selâmdan başka hangi nebî gelmiş ki, şarktan garba kadar dinini neşretmiş ve mülûkü cizyeye bağlamış ve padişahları kendine secde eder gibi bir inkıyad altına almış ve hergün nev-i beşerin humsunun salâvat ve dualarını kendine kazanmış ve envârı Medine'den parlamış kim var? Kim gösterebilir?

* * *

(Mektubat, Yirmi İkinci Mektup,
Birinci Mebhas'tan)

Ey insafsız adam! Şimdi bak ki, mü'min kardeşine kin ve adâvet ne kadar zulümdür. Çünkü, nasıl ki sen âdi, küçük taşları Kâbe'den daha ehemmiyetli ve Cebel-i

adâvet: düşmanlık
cizye: vergi; müslümanların fethettikleri yerlerde, müslüman olmayanlardan alınan ve devlet teminatı altında bulunmanın karşılığı olan vergi

envâr: nurlar
garb: batı
hums: beşte bir
inkıyâd: boyun eğme, itaat etme
mülûk: melikler, hükümdarlar
nebî: peygamber
neşr: yayma

nev-i beşer: insanlık
salâvât: rahmet ve esenlik duaları
şark: doğu
zulmetmek: haksızlık yapmak, işkence ve eziyet etmek

Uhud'dan daha büyük desen, çirkin bir akılsızlık edersin. Aynen öyle de, Kâbe hürmetinde olan iman ve Cebel-i Uhud azametinde olan İslâmiyet gibi çok evsâf-ı İslâmiye, muhabbeti ve ittifakı istediği halde, mü'mine karşı adâvete sebebiyet veren ve âdi taşlar hükmünde olan bazı kusurâtı iman ve İslâmiyete tercih etmek, o derece insafsızlık ve akılsızlık ve pek büyük bir zulüm olduğunu, aklın varsa anlarsın.

* * *

adâvet: düşmanlık
azamet: büyüklük
Cebel-i Uhud:
Uhud Dağı

evsâf-ı İslâmiye:
İslâmî özellikler
ittifak: birlik, an-

laşma
kusurât: kusurlar
muhabbet: sevgi

(Mektubat, Yirmi Sekizinci Mektup'tan)

Altıncı Risale olan Altıncı Mesele

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً¹ ❁

Aziz kardeşlerim,

“Haremeyn-i Şerifeynin Vehhâbilerin eline geçmesi ve onların, eâzım-ı İslâmın türbeleri hakkındaki tahripkârâne hürmetsizliği ne hikmete mebnîdir?” diye sual ediyorsunuz.

¹ “Öyle bir fitneden sakının ki, geldiği zaman içinizden sadece zâlimlere isâbet etmez.” Enfâl Sûresi, 8:25.

aziz: çok değerli, izzetli

eâzım-ı İslâm: İslâm'ın en büyükleri

Haremeyn-i Şerifeyn: iki harem bölgesi; Mekke ve

Medine'nin çevresinde belirli alana kadar olan yerlere verilen isim

hikmet: amaç, gaye

mebnî: binaen, dayanarak

tahripkârâne: yıkıcı şekilde

Vehhâbiler: Arap Yarımadası'nda kurulan ve bugün de devam eden Vehhabilik mezhebine bağlı olanlar

Elcevap: Şu hadise, âlem-i İslâmın siyasetine ve hayat-ı içtimâîyesine taallûk ettiği için, Yeni Said kafasıyla cevap veremiyorum. Çünkü, şimdi daire-i nazarım başka ufuktadır. Fakat, hiç kırmadığım ve dâima faydasını gördüğüm mübarek hatıran için Eski Said kafasını muvakkaten başıma sıkı-larak giyerek, şu Altıncı Meseleyi dört muhtasar nüktelerle beyan edeceğiz.

BİRİNCİ NÜKTE:

Şu Vehhâbi meselesinin kökü derindir. An'anesi zaman-ı Sahabeden başlayarak gelmiş. İşte o an'ane, üç uzun esaslarla gelmiştir:

Birincisi: Hazret-i Ali (r.a.), Vehhâbilerin ecdâdından ve ekserisi Necid sekenesinden

âlem-i İslâm: İslâm dünyası
an'ane: gelenek, örf

beyan etmek: açıklama, izah
daire-i nazar: görüş dairesi, bakış açısı

ecdâd: cedler, atalar
ekser: çoğunluk

hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı
muhtasar: kısa, özet

muvakkaten: geçici olarak
mübarek: hayırlı
nükte: ince mânâlı söz

sekene: sakinler, ikâmet edenler
taalluk etmek: il-

gilendirmek
Vehhâbiler: 18. yüzyılda Arap Yarımadası'nda kurulan ve bugün de devam eden Vehhabilik mezhebine bağlı olanlar
zaman-ı Sahabe: Sahabelerin yaşadığı dönem

olan Hâricîlere kılıç çekmesi ve Nehri-
van'da onların hâfızlarını öldürmesi, onlar-
da derinden derine, hem din namına Şîalî-
ğin aksine olarak, Hz. Ali'nin (r.a.) fazilet-
lerine karşı bir küsmek, bir adâvet tevellüd
etmiştir. Hazret-i Ali (r.a.) “Şâh-ı Velâyet”
ünvânını kazandığı ve turuk-u evliyanın ek-
ser-i mutlakı ona rücû etmesi cihetinden,
Hâricîlerde ve şimdi ise Hâricîlerin bayrak-
tarı olan Vehhâbilerde, ehl-i velâyete karşı
bir inkâr, bir tezyif damarı yerleşmiştir.

İkincisi: Müseylime-i Kezzâbın fitnesiyle

adâvet: düşmanlık

cihet: yön

ehl-i velâyete: veli
kullar, Allah dost-
ları

ekser-i mutlak:

genel çoğunluk

fazilet: üstünlük,
güzel ahlâk, mâ-
nevî değer, erdem

fitne: bozguncu-
luk, ara bozma

hâfız: Kur'ân-ı Ke-
rimi ezberleyen
kişi

Hâricîler: Hz. Ali
(r.a.) döneminde
ortaya çıkan siya-

sî ve itikadî bir
mezhep

inkâr: inanmama,
reddetme

**Müseylime-i Kez-
zab:** yalancı Mü-
seylime; Peygam-
ber Efendimiz
(a.s.m.) ile aynı
devirde yaşayan
ve peygamberlik
iddiasında bulu-
nan kişi

rücû etmek: dön-
mek

Şâh-ı Velâyete: ve-
lîliğin şahı, başı

Şîalık: Şîilik; hali-

feliğin ilk olarak
Hz. Ali'nin hakkı
olduğunu savu-
nanlar

tevellüd etmek:
doğmak

tezyif: hakaret, kü-
çük düşürme

turuk-u evliya: ve-
lîlerin yolları

Vehhâbiler: 18.

yüzyılda Arap Ya-
rımadası'nda ku-
rulan ve bugün de
devam eden Veh-
habilik mezhebine
bağlı olanlar

irtidâda yüz tutan Necid havâlisi, Hazret-i Ebû Bekir'in (r.a.) hilâfetinde, Hâlid İbni Velid'in kılıncıyla zîr ü zeber edildi. Bundan Necid ahalisinin Hulefa-i Raşidîn'e ve dolayısıyla Ehl-i Sünnet ve Cemaate karşı bir iğbirâr, seciyelerine girmişti. Hâlis Müslüman oldukları halde, yine eskiden ecdatlarının yedikleri darbeyi unutmuyorlar—nasıl ki ehl-i İran'ın, Hazret-i Ömer'in (r.a.) âdilâne darbesiyle devletleri mahv ve milletlerinin gururu kırıldığı için Şîalar Âl-i Beyt muhabbeti perdesi altında Hazret-i Ömer'e (r.a.) ve Hazret-i Ebû Bekir'e (r.a.) ve dolayısıyla Ehl-i Sünnet ve Cemaate dâima

âdilâne: adaletli

Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) neslinden ve sülâlesinden olan

ehl-i İran: İran halkı

Ehl-i Sünnet ve Cemaat: Hz. Peygamberin (a.s.m.) Sünnetine ve Ashâbının yoluna bağlı olan ve onların izlediği dinî yol ve metodu benimseyenler

hâlis: samimi, saf,

katıksız

hilâfet: halifelik, Peygamberimizin vekili olarak Müslümanların din ve dünya işlerinin tedbirini gören genel başkanlık makamı

Hulefa-i Raşidîn: doğru yolda olan dört büyük halife. Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali

iğbirâr: gücenme,

darılma, kırılma

irtidâd: dinden dönme

mahv: yok olma, yıkılma

muhabbet: sevgi

Necid havâlisi: Necid halkı

seciye: huy, karakter

Şîa: halifelüğün ilk olarak Hz. Ali'nin hakkı olduğunu savunanlar

zir ü zeber: darıma-
dağınık, alt üst

müntakimâne, fırsat buldukça tecavüz etmişler.

Üçüncü esas: Vehhâbilerin azîm imamlarından ve acîp dehâları taşıyan meşhur İbni Teymiye ve İbni Kayyım'e'l-Cevzî gibi zatlar Muhyiddin-i Arabî (k.s.) gibi azîm evliyâyâ karşı fazla hücum ettikleri ve güya mezheb-i Ehl-i Sünneti Şîalara karşı Hazret-i Ebû Bekir'in (r.a.) Hazret-i Ali'den (r.a.) efdâliyetini müdafaa ediyorum diyerek, Hazret-i Ali'nin (r.a) kıymetini çok düşürüyorlar. Hârika faziletlerini âdileştiriyorlar. Muhyiddin-i Arabî (k.s.) gibi çok evliyâyı inkâr ve tekfir ediyorlar.

acîp: hayret verici

âdileştirme: basitleştirme, sıradanlaştırma

azîm: büyük, yüce

dehâ: olağanüstü zekâ sahibi

efdâliyet: üstünlük

Ehl-i Sünnet: Hz. Peygamberin (a.s.m.) Sünnetine ve Ashâbının yoluna bağlı olan ve onların izlediği dinî yol ve meto-

du benimseyenler

evliyâ: veliler, Allah'ın sevgili kulları

fazilet: üstünlük, güzel ahlâk, mânevî değer, erdem

inkâr: inanmama, reddetme

mezhep: dinde tutulan yol

müntakimâne: intikam alırcasına

Şîa: halifeliğin ilk olarak Hz. Ali'nin

hakkı olduğunu savunanlar

tecavüz: saldırma, sataşma

tekfir etmek: küfürle, kâfir olmakla suçlamak

Vehhâbiler: 18. yüzyılda Arap Yarımadası'nda kurulan ve bugün de devam eden Vehhabilik mezhebine bağlı olanlar

Hem, Vehhâbiler kendilerini Ahmed İbni Hanbel mezhebinde saydıkları için, Ahmed İbni Hanbel Hazretleri bir milyon hadisî hâfızı ve râvîsi ve şiddetli olan Hanbelî mezhebinin reisi ve halk-ı Kur'ân meselesinde cihanpesendâne salâbet ve metânet sahibi bir zat olduğundan, onun bir derece zâhirî ve mutaassıbâne ve Alevîlere muhâlefetkârâne mezhebinden din nâmına istifade edip, bir kısım evliyânın türbelerini tahrip ediyorlar ve kendilerini haklı zannediyorlar. Halbuki, bir dirhem hakları varsa, bazan on dirhem ilâve ediyorlar.

cihanpesendâne: dünyaya meydan okurcasına

evliyâ: veliler, Allah'ın sevgili kulları

hadis: Peygamber Efendimizin (a.s.m.) mübarek söz, fiil ve hareketi veya onun onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış

hâfız: ezberleyen

halk-ı Kur'ân: Kur'ân'ın yaratıl-

ması

metânet: kararlılık

mezhep: dinde tutulan yol

muhâlefetkârâne: zıt ve aykırı davranırcasına

mutaassıbâne: mutaassıp, tutucu, inanç veya geleneklerine aşırı derecede bağlı olarak

nâmına: adına

râvî: bir hadîsi veya haberi Peygam-

ber Efendimizden (a.s.m.) aktaran kimse

salâbet: dinin emirlerini korumada ve uygulamada ciddiyet ve sağlamlık

Vehhâbiler: 18. yüzyılda Arap Yarımadası'nda kurulan ve bugün de devam eden Vehhabilik mezhebine bağlı olanlar
zâhirî: görünürde

İKİNCİ NÜKTE:

Şu Vehhâbi meselesinin âlem-i İslâmın an'anesi itibariyle nasıl ki üç esası var; öyle de, âlem-i insâniyet itibariyle dahi üç esası vardır:

Birincisi: Ehl-i dünyanın ve maddî tarihin nazarıyla, nev-i beşerin hayat-ı içtimâiyesi noktasında bakılsa, görülüyor ki hayat-ı içtimâiye-i siyâsiye itibariyle beşer birkaç devri geçirmiş.

- Birinci devri vahşet ve bedevîlik devri,
- ikinci devri memlûkiyet devri,
- üçüncü devri esir devri,
- dördüncüsü ecir devri,
- beşincisi mâlikiyet ve serbestiyet devridir.

âlem-i insâniyet:

insanlık âlemi

âlem-i İslâm: İslâm dünyası

an'ane: gelenek

bedevîlik: göçebelik

beşer: insanlık

ecir devri: Sanayi

Devrimiyle gelen

işçilik dönemi

ehl-i dünya: dün-

yaya dalıp, âhireti

düşünmeyenler

esir devri: feodalizm, sömürgecilik

dönemi

hayat-ı içtimâiye:

toplum hayatı

hayat-ı içtimâiye-i

siyâsiye: siyasî

toplum hayatı

itibariyle: özelliğiyle

mâlikiyet: serbest

mülkiyet

memlûkiyet: kölelik

nazar: görüş, bakış

nev-i beşer: insan

türü, insanlık

nükte: ince mânâlı

söz

vahşet: ilkellik, ya-

banîlik

Vehhâbi: Vehha-

bilik mezhebine

bağlı olan

Vahşet devri dinlerle, hükûmetlerle tebdil edilmiş, nim-medeniyet devri açılmış. Fakat, nev-i beşerin zekâleri ve kavîleri, insanların bir kısmını abd ve memlûk ittihaz edip hayvan derecesine indirmişler. Sonra bu memlûklar dahi bir intibâha düşüp gayrete gelerek o devri esir devrine çevirmişler; yani, memlûkiyetten kurtulup fakat *el-hükmü li'l-ğâlib*¹ olan zâlim düsturuyla yine insanların kavîleri zayıflarına esir muâmelesi yapmışlar. Sonra, İhtilâl-i Kebîr gibi çok inkılâplarla, o devir de ecîr devrine inkılâp etmiş. Yani, zenginler olan havas tabakası, avâmı ve fukarayı ücret mukabilinde hizmetkâr ittihaz etmesi, yani sermaye

¹ Hükmetme yetkisi gâlip olanındır.

abd: köle
avâm: halk
düstur: kural
ecir devri: Sanayi Devrimiyle gelen işçilik dönemi
esir devri: feodalizm, sömürgecilik dönemi
fukara: fakirler, yoksullar
havas: seçkinler

sınıfı, zenginler
hizmetkâr: hizmetçi
İhtilâl-i Kebîr: büyük Fransız ihtilâli
inkılâp etmek: dönüştürmek, değişmek
intibâha düşme: uyanma
ittihaz etme: edinme, kabul etme
kavî: güçlü, kuv-

vetli
memlûk: köle
memlûkiyet: kölelik
mukabil: karşılık
nev-i beşer: insan türü, insanlık
nim-medeniyet: yarı medeniyet
tebdil edilme: değiştirilme
vahşet: ilkellik, yabanîlik

sahipleri ehl-i sa'yi ve ameleyi küçük bir ücrete mukabil istihdam etmeleridir.

Bu devirde sû-i istimâlât o dereceye vardı ki, bir sermayedar, kendi yerinde oturup, bankalar vâsıtasıyla bir günde bir milyon kazandığı halde; bir biçare amele, sabahdan akşama kadar, tahte'l-arz madenlerde çalışıp, kut-u lâyemût derecesinde, on kuruşluk bir ücret kazanıyor. Şu hal, müt-hiş bir kin, bir iğbirar verdi ki, avâm tabakası havâssa ilân-ı isyan etti. Şu asrın tâbiriyle, sosyalistlik, bolşeviklik sûretinde, evvel Rusya'yı zîr ü zeber edip geçen Harb-i Umumîden istifade ederek, her yerde kök

amel: davranış, iş

avâm: halk

biçare: çaresiz

bolşevizm: Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin Lenin'in önderliğinde başlayan ve iktidarı ele geçirerek siyasal güç hâline gelen akım

ehl-i sa'y ve amele: iş ve emek sahipleri, işçiler

Harb-i Umumî: Dünya Savaşı

havas: seçkinler sınıfı, zenginler

iğbirar: dargınlık, gücenme, kırılma

ilân-ı isyan etme: ayaklanma

istifâde etme: faydalanma, yararlanma

istihdam: çalıştırma, kullanma

kut-u lâyemût: ölmeyecek kadar alınan gıda

mukabil: karşılık
sermayedar: ser-

mayeyi elinde tutan

sosyalizm: sosyal teşkilatlanmayı eşitlik ölçüsüne göre düzeltmeyi hedefleyen teori

sû-i istimâlât: kötüye kullanmalar

suret: şekil, biçim
tabir: yorum, açıklama

tahte'l-arz: yer altı
zir ü zeber etme: altüst etme

saldılar. Şu bolşevizmin perdesi altındaki kıyâm-ı avâm, havâssa karşı bir kin ve bir tezyif fikrini verdiğinden, büyüklere ve havâssa âit medâr-ı şeref herşeyi kırmak için bir cesaret vermiş.

İkinci esas: Şu asır, menfî milliyeti çok ileri sürdü. Anâsır-ı İslâmiye hiç muhtaç olmadığı halde, şu milliyet fikrine körü körüne sarıldılar. Menfî milliyet ise, mukaddesât-ı diniyeye hürmetkâr olamıyor; bahaneler buldukça ilişmek istiyor.

Üçüncü esas: Sükût...

ÜÇÜNCÜ NÜKTE:

Meslekler, mezhepler ne kadar bâtil da olsalar, içinde ukde-i hayatiyesi hükmünde bir hak, bir hakikat bulunur. Eğer âsârı-

anâsır-ı İslâmiye:

Müslüman unsurlar, milletler

bâtil: doğru olmayan, yanlış

bolşevizm: Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin Lenin'in önderliğinde başlayan ve iktidarı ele geçire-

rek siyasal güç hâline gelen akım

havas: seçkinler

sınıfı, zenginler

hürmetkâr: saygılı

kıyâm-ı avâm: halk ayaklanması

medâr-ı şeref: şeref sebebi

menfî milliyet: ırkçılık

mezhep: dinde tutulan yol

mukaddesât-ı di-

niye: dine ait kutsal değerler

nükte: ince mânâlı söz

sükût: susma

tezyif: hakaret

ukde-i hayatiye: hayat çekirdeği

na ve neticelerine hükmeden hak ve hakikat ise ve menfî cihetleri müsbet cihetlerine mağlûp ise, o meslek haktır. Eğer içinde hak ve hakikat, neticelere hükmedemiyor ve menfî ciheti müsbet cihetine galebe ediyorsa, o meslek bâtıldır. Onun ehli, ehl-i bid'a ve dalâlet olur.

İşte bu kaideye binâen, âlem-i İslâm'daki ehl-i bid'a fırkalarına bakılsa görülüyor ki, her biri bir hakka istinad edip gitmiş. Fakat, menfî ciheti ya garaz, ya inat gibi bir sebeple, o mesleğin âsârı dalâlet hesabına çalışmıştır. Meselâ, Şîalar Kur'ân'ın emrine imtisalen Ehl-i Beytin muhabbetini esas tutup, sonra intikam-ı milliyet cihetinden bir

âlem-i İslâm: İslâm dünyası
âsâr: eserler, izler, sonuçlar
bâtıl: doğru olmayan, yanlış
binaen: dayanarak
cihet: yön, taraf
dalâlet: hak yoldan sapkınlık, inançsızlık
Ehl-i Beyt: Peygamber Efendimizin (a.s.m.) ailesi ve soyu

ehl-i bid'a: dinin aslında olmadığı halde, sonradan çıkarılan zararlı âdet ve uygulamaları dine mal etmeye çalışanlar
fırka: grup
galebe: üstünlük, üstün gelme
garaz: kötü niyet
hak: doğru, gerçek
hakikat: gerçek, doğru, hayali olmayan

imtisal: uyma, yerine getirme
intikam-ı milliyet: milletçe duyulan hırs ve öfke
istinad: dayanma
kaide: kural, prensip
mağlup: yenilen
menfi: olumsuz, negatif
muhabbet: sevgi
müsbet: olumlu, pozitif
Şîalar: Şîa Mezhebine uyanlar

garaz gelerek, meşrû muhabbet-i Ehl-i Bey-tin âsârını zaptederek, Sahabe ve Şeyhey-nin buğzuna binâ edip, âsâr göstermişler;

¹ لَا لِحُبِّ عَلِيٍّ بَلْ لِبُغْضِ عُمَرَ olan darb-ı me-seline mâsadak olmuşlar.

Hem meselâ, Vehhâbiler ve Hâricîler ise, nusûs-u Şeriate ve sarîh-i âyâta ve zevâ-hir-i ehâdis istinad ederek hâlis Tevhîde

¹ Maksat Hz. Ali'ye duyulan sevgi değil; Hz. Ömer'e duyulan kindir.

âsâr: eserler, izler, sonuçlar

bina etmek: yap-mak

buğz: kin, nefret

darbimesel: ata-sözü

garaz: kötü niyet

hâlis: saf, katıksız; samimi, içten

Hâricîler: Hz. Ali (r.a.) döneminde ortaya çıkan siya-sî ve itikadî bir mezhep

istinad: dayanma, güvenme

mâsadak: doğru-layıcı

meşrû: helâl, dine

uygun

muhabbet-i Ehl-i

Beyt: Peygamberimizin ailesine mensup ve so-yundan olanlara duyulan sevgi

nusûs-u Şeriat:

şeriatın açık ve kesin hükümleri

Sahabe: Hz. Pey-gamberi (a.s.m.) dünya gözüyle gören ve onun yolundan giden Müslümanlar

sarîh-i âyât: âyet-lerin mânâlarının açıklığı

Şeyheyn: Hz. Ebû-

bekir ve Hz. Ömer (r.a.)

tevhid: birleme; herşeyin bir olan Allah'a ait oldu-ğunu bilme ve inan-ma

Vehhâbiler: 18.

yüzyılda Arap Ya-rımadası'nda ku-rulan ve bugün de devam eden Veh-habilik mezhebine bağlı olanlar

zapt etmek: koru-mak, saklamak

zevâhir-i ehâdis: hadislerin görü-nen zahîrî, açık mânâları

münâfi ve sanemperestliği imâ edecek herşeyi reddetmekliği kaide tutmuşlar. Fakat, birinci nüktedeki üç esasta beyan edilen sebepler cihetinden gelen menfî garazlar, onları haktan çevirip, dalâlete saptırmış ki, ifrat derecesinde tahribat yapıyorlar. Ve hâkezâ, Cebriye olsun, Mûtezile olsun, hangi fırka olursa olsun böyle bir hakikati mesleğinde görüp onunla aldanıp, sonra dalâlete saplanır.

Her neyse... Her bâtil bir mesleğin her bir ciheti bâtil olmak lâzım olmadığı gibi, her bir hak mesleğin dahi her bir ciheti hak olmak lâzım değildir. Buna binâen, sâdattan

bâtil: doğru olmayan, yanlış

beyan etmek: açıklamak

binaen: dayanarak

Cebriye: insanın seçme gücünün ve iradesinin olmadığını savunan ehl-i sünnet dışı bâtil mezhep

cihet: yön, taraf

dalâlet: hak yoldan sapıklık

garaz: kötü niyet

hak: doğru, gerçek

hâkezâ: bunun gibi

hakikat: gerçek, doğru

ifrat: aşırılık

imâ etmek: işaret etmek, çağrıştırmak

kaide: kural, prensip, esas, temel

menfi: olumsuz, negatif

Mutezile: akli temel kabul ederek Kur'ân ve sünneti akıl doğrultusun-

da yorumlayan

ehl-i sünnet dışı

bâtil bir mezhep

münâfi: zıt, aykırı

nükte: ince mânâlı söz

sâdat: seyitler,

efendiler; Peygamber

Efendimizin

(a.s.m.) soyundan

gelenler

sanemperestlik:

puta tapıcılık

tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar

olan şerif-i Mekke, Ehl-i Sünnet ve Cemaatten iken zaaf gösterip İngiliz siyasetinin Haremeyn-i Şerifeyne müstebidâne girmesine meydan verdi. Nass-ı âyetle küffârın girmesini kabul etmeyen Haremeyn-i Şerifeyni, İngiliz siyasetinin, âlem-i İslâmı aldatacak bir sûrette, merkez-i siyâsiyesi hükmüne getirmesine yol verdiğiinden, ehl-i bid'attan olan Vehhâbiler, hariçten medâr-ı istinad aramayarak, filcümle nimmüstakil bir siyaset-i İslâmiye takip ettiklerinden, şu cihette haklı olarak o gibi Ehl-i Sünnete galebe ettiler denilebilir.

âlem-i İslâm: İslâm dünyası

cihet: yön, taraf

ehl-i bid'a: dinin aslında olmadığı halde, sonradan çıkarılan zararlı âdet ve uygulamaları dine mal etmeye çalışanlar

Ehl-i Sünnet ve Cemaat: Hz. Peygamberin (a.s.m.) Sünnetine ve Ashâbının yoluna bağlı olan ve onların izlediği dinî yol ve metodu be-

nimseyenler

filcümle: sözün kıyası, sonunda

Haremeyn-i Şerifeyn: iki harem bölgesi; Mekke ve Medine'nin çevresinde belirli alana kadar olan yerlere verilen isim

küffar: kâfirler, inkârcılar

medâr-ı istinad: dayanak noktası

merkez-i siyâsiye: siyaset merkezi

müstebidâne: zor-baca, diktatörce

nass-ı âyet: âyetin hükmü

nimmüstakil: yarı bağımsız, yarı hür

siyaset-i İslâmiye: İslâm siyaseti, idaresi

suret: şekil, biçim
şerif-i Mekke: Mekke emiri

Vehhâbiler: 18. yüzyılda Arap Yarımadası'nda kurulan ve bugün de devam eden Vehhabilik mezhebine bağlı olanlar

zaaf: zayıflık

DÖRDÜNCÜ NÜKTE:

Esbap tahtında vücuda gelen hâdiseler, o esbâbın hâlis malı değil. Belki asıl o hâdisenin hakiki sahibi kaderdir. Kader ise hikmet-i İlâhiye ile hükmeder. Öyleyse, bu Vehhâbi hâdisesine yalnız Vehhâbilerin Ehl-i Sünnete karşı müfritâne bir tecavüzü nazarıyla bakmayacağız. Belki Ehl-i Sünnet, bir sû-i hareketiyle kadere fetvâ vermiş ki, Vehhâbileri Ehl-i Sünnete taslît etmiş. Vehhâbiler zulmeder; çünkü, hem çok müfritâne, hem intikamkârâne, hem Haricîlik nâmına

Ehl-i Sünnet: Hz. Peygamberin (a.s.m.) Sünneti-ne ve Ashâbının yoluna bağlı olan ve onların izlediği dinî yol ve metodu benimseyenler
esbap: sebepler
fetvâ: dinî hüküm, karar
hâlis: saf, katıksız; samimi, içten
Hâricîler: Hz. Ali (r.a.) döneminde ortaya çıkan siyâsî ve itikadî bir mezhep
hikmet-i İlâhiye:

İlâhî hikmet; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, mânâlı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
intikamkârâne: intikam besleyerek
kader/kader-i İlâhî: Allah'ın meydana gelecek hadiseleri olmadan önce bilmesi, takdir etmesi, plânlaması
müfritâne: çok aşırıya kaçarak
nâmına: adına
nazar: bakış, düşünce

nükte: ince mânâlı söz
sû-i hareket: yanlış hareket
taslît etmek: başa belâ etmek, satıştırmak
tecavüz: haddi aşma, ileri gitme
Vehhâbiler: 18. yüzyılda Arap Yarımadası'nda kurulan ve bugün de devam eden Vehhabilik mezhebine bağlı olanlar
vücuda gelmek: meydana gelmek

ettikleri için, cinâyet ediyorlar. Fakat, kader-i İlâhî, üç sebebe binâen adâlet eder:

Birincisi: Hadis-i sahîh ile sabit olan ziyaret-i kubûr ve makberistana hürmet-i şer'i-ye sû-i istimâl edildi, gayr-i meşrû hâdiseler zuhura geldi. Husûsan evliyâların makberlerine karşı hürmet ise, mânâ-yı harfî cihetiyle kalmadı, mânâ-yı ismî derecesine çıktı. Yani, sırf Cenâb-ı Hak hesabına makbul bir abdi olduğuna ve şefaatine ve mâ-

abd: köle, kul
binâen: dayanarak
Cenâb-ı Hak: Hak-
 kın ta kendisi olan
 şeref ve yücelik
 sahibi Allah
cihet: yön, taraf
evliyâ: velîler; Al-
 lah'ın sevgili kul-
 ları
gayr-i meşrû: he-
 lâl olmayan, dine
 aykırı
hadis-i sahih: sa-
 hih hadis; Pey-
 gamber Efendimi-
 ze (a.s.m.) ait ol-
 duğu kesin bilinen
 ve doğru sened
 ve güçlü râvîlerle
 rivâyet edilen ha-
 dis

husûsan: özellikle
hürmet-i şer'îye:
 şeriata olan hür-
 met, dinî saygı
**kader/kader-i İlâ-
 hî:** Allah'ın mey-
 dana gelecek ha-
 diseleri olmadan
 önce bilmesi, tak-
 dir etmesi, plânla-
 ması
makber: mezar
makberistan: me-
 zarlık
makbul: kabul edi-
 len
mânâ-yı harfî: bir-
 şeyin kendisini
 değil de san'atkâ-
 rını, ustasını, sa-
 hibini bilip tanıtan
 mâna

mânâ-yı ismî: bir-
 şeyin sahibine
 değil de, bizzat
 kendisine bakan
 ve kendisini tanı-
 tan mânâsı
sû-i istimâl: kötü-
 ye kullanma
şefaât: günahları-
 mızın bağışlan-
 ması için, peygam-
 berlerin ve Allah
 katında makbul
 kişilerin, Allah'ın
 izniyle af vesilesi
 olması
ziyaret-i kubûr:
 kabir ziyareti
zuhura gelme:
 meydana gelme,
 ortaya çıkma

nevî duasına mazhar olmak için olan meşrû hürmetten ziyade; o kabir sahibini âdetâ sahib-i tasarruf ve kendi kendine medet verecek bir kudret sahibi tasavvur edip, âmiyâne, câhilâne takdis edildi. Hattâ o dereceye varmış ki, namaz kılmayanlar, o mâruf ve meşhur türbelere kurban kesip, ona yalvarıyordu. İşte bu müfritâne hâl, kadere fetvâ verdi ki, o muharribi onlara musallat etsin. Fakat, o muharrib dahi, onları tâdil etmek ve ifratlarını kırmak lâzım gelirken, öyle yapmayıp, bilâkis o da tefrit edip köküyle kesmeye başladı. Elbette,

âmiyâne: bilmeyerek

bilâkis: aksine, tersine

cahilâne: cahilce, bilgisizce

fetvâ: dinî hüküm, karar

hâl: davranış

ifrat: aşırılık, ileri gitme

kudret: güç, iktidar

maruf: bilinen

mazhar: erişme, nail olma

medet verme: yardım etme

meşrû: dine uygun

muharrib: tahrip eden, yıkan

musallat etme: sataştırma, belâ etme

müfritâne: çok aşırıya kaçarak

sahib-i tasarruf: herşeyi dilediği gibi kullanma ve yönetme kabiliyetine sahip olma

tâdil etmek: düzeltmek, ıslah etmek

takdis etmek: kutlamak, her türlü eksiklik ve çirkinlikten pâk ve yüce olduğunu dile getirmek

tasavvur etme: düşünme, zannetme

tefrit: tersine aşırılık, normalden aşağı olma

ziyade: çok, fazla

الظَّالِمُ سَيْفُ اللَّهِ يَنْتَقِمُ بِهِ ثُمَّ يَنْتَقِمُ مِنْهُ¹ kaidesi-
ne mazhar olur. Onlar da sonra cezasını
bulurlar.

İkincisi: Şu asırda maddî fikir galebe çal-
mış. Esbâb-ı zâhiriye, hakîki telâkkî ediliyor.
İnsanlar esbâba yapışıyor. Eğer esbâb-ı zâ-
hiriye bir âyine hükmünden çıkıp nazar-ı
dikkati kendisine celbetse, Tevhîd-i hakîki-
ye münâfi olur. İşte, şu gafil maddî asırda-
ki insanlar, mütediyyin de olsa, esbâba
fazla sarılmalarına hikmet-i şer'îye müsaa-
de etmiyor. İşte buna binâen, evliyânın ve
eâzım-ı İslâmiyenin türbelerine birer mu-

¹ Zâlim Allah'ın kılıcıdır; onunla başkalarını cezalandırır,
sonra da onu cezalandırır.

asır: yüzyıl

binaen: dayanarak

celbetme: çekme

eâzım-ı İslâmiye:
İslâmın en büyük-
leri, büyük şahsi-
yetleri

esbâb: sebepler

esbâb-ı zâhiriye:
görünürdeki se-
bepler

evliyâ: velîler; Al-
lah'ın sevgili kul-

ları

gafil: duyarsız,

umursamaz

galebe çalmak: üs-
tün gelmek

hakîki: gerçek

hikmet-i şer'îye:
şeriatin hikmeti

kaide: düstur, pren-
sip

mazhar: erişme,
nail olma

münâfi: aykırı, zıt

müsaade etmek:

izin vermek

mütediyyin: dindar

nazar-ı dikkat: dik-
katli bakışlar

telâkkî edilme: an-
laşılma

tevhîd-i hakîki:

araştırarak, delil-
leriyle Allah'ın var-
lığını ve birliğini
kabul etme

kaddes ziyâretgâh nazarıyla bakmak, o hikmet-i şer'îyeye şu zamanda pek muvafık düşmediğinden, kader-i İlâhî onu tâdil etmek istedi ki, bunları musallat etti.

Üçüncüsü: Şu asırda enâniyet o derece dizgini eline almış ki, çok insanlar birer küçük Firavun ve birer küçük Nemrud hükümüne geçmişler. İşte ehl-i gaflet ve ehl-i dalâlet ve bu mağrur ehl-i enâniyet nazarında kıyâs-ı binnefs olarak, eâzım-ı İslâmiyenin nâmdarlarını, hâşâ enâniyetle ittiham

asır: yüzyıl

eâzım-ı İslâmiye: İslâmın en büyük-leri, büyük şahsiyetleri

ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapmış olanlar, inançsız kimseler

ehl-i enâniyet: bencil kişiler

ehl-i gaflet: âhirete, Allah'ın emir ve yasaklarına karşı duyarsız olan kimseler

enâniyet: benlik, gurur

Firavun: eski Mısır hükümdarları-

na verilen unvan

hâşâ: asla, öyle değil

hikmet-i şer'îye: şeriatin hikmeti

ittiham etme: suçlama

kader-i İlâhî: Allah'ın meydana gelecek hadisele-ri olmadan önce takdir etmesi, plân-laması

kıyâs-ı binnefs: nefsinin misâl alarak, kendi nefesine kıyaslayarak

mukaddes: her türlü çirkinlik ve eksiklikten yüce,

kutsal

musallat etme: sataştırma, belâ etme

muvafık: uygun

nâmdar: şan ve şöhret sahibi

nazar: bakış, düşünce

Nemrud: Hz. İbrahim'in zamanında yaşamış, onunla mücadele etmiş, putperest ve zalim bir hükümdar

tâdil etmek: düzeltmek, ıslah etmek

ziyâretgâh: ziyaret edilen yer

ettiklerinden, hem o ehl-i gaflet ve dalâlet kendileri Allah'ı tanımadıkları için, çok şeylere, çok zâtlara birer nevî rubûbiyet tahayyül ettikleri bir hengâmda ve sanemperestliğin, başka bir nevi olan heykelperestlerin ve sûretperestlerin gayet müthiş bir riyâkârlık mânâsında olan şan ve şeref peşinde koştukları bir zamanda, eâzım-ı İslâmiyenin türbelerine câhilâne ve müfritâne bir sûrette avâmların takdîs derecesinde hürmetleri, elbette hikmet-i şer'îye noktasında kader münâsip görmedi ki; bu muhar-

avâm: sıradan insanlar, halk tabakası

cahilâne: cahilce, bilgisizce

dalâlet: hak yoldan sapkınlık, inançsızlık

eâzım-ı İslâmiye: İslâmın en büyükleri, büyük şahsiyetleri

ehl-i gaflet: âhirette, Allah'ın emir ve yasaklarına karşı duyarsız olan kimseler

hengâm: zaman, ân

heykelperest: heykel düşkünü

hikmet-i şer'îye: şeriatin hikmeti, maksat ve gayesi

kader: Allah'ın meydana gelecek hadiseleri olmadan önce bilmesi, takdir etmesi, plânlanması

müfritâne: çok aşırıya kaçarak

münâsip: uygun, denk

nevî: çeşit, tür

riyâkârlık: gösterişçilik, iki yüzlülük

rububiyet: Cenâb-ı Hakkın herşeyi kuşatan idare ve terbiye ediciliği

sanemperestlik: puta tapmak

suret: biçim, şekil
sûretperest: dış görünüşe, fotoğraflara aşırı önem veren

tahayyül etme: hayal etme

takdîs: kutsamak, Allah'ın her türlü eksiklik ve çirkinlikten yüce olduğunu ilân etme

ripleri Ehl-i Sünnete taslît etti. Onlarla tâdil edecek.

Fakat Vehhâbilerin seyyiât ve tahribâtla-
rıyla beraber, medâr-ı şükran bir cihetleri
var ki, o çok mühimdir. Belki onların tah-
ripkârâne olan seyyiâtlarına mukabil o ci-
hettir ki, onları şimdilik muvaffak ediyor.
O cihet de şudur ki: Namaza çok dikkat
ediyorlar. Şeriatın ahkâmına tatbik-i hare-
kete çalışıyorlar. Başkaları gibi lâkaytlık et-
miyorlar. Güyâ dinin taassubu nâmına te-
câvüz ediyorlar. Başkaları gibi dinin ehem-

ahkâm: hükümler
cihet: şekil, yön,
taraf

Ehl-i Sünnet: Hz.
Peygamberin
(a.s.m.) Sünneti-
ne ve Ashâbının
yoluna bağlı olan
ve onların izlediği
dinî yol ve meto-
du benimseyenler
lâkayt: duyarsız,
ilgisiz

medâr-ı şükran:
teşekkürü gerekti-
ren

muharrip: tahrip
eden, bozan

mukabil: karşılık
muvaffak etmek:
başarıya ulaştır-
mak

nâmına: adına
seyyiât: günahlar,
hatalar, yanlışlar
şeriat: Allah tara-
fından bildirilen
hükümlerin hepsi

taassup: aşırı
bağlılık, taraftarlık
gösterme

tâdil etmek: dü-
zeltmek, ıslah et-
mek

tahribât: tahripler,
yıkıp bozmalar

tahripkârâne: tah-
rip ederek, yıkıcı
taslît etme: musal-
lat etme, sataştır-
ma

tatbik-i hareket:
hareketini birşeye
uydurma, uygun
davranma

tecavüz etme: had-
di aşma, ileri gitme

Vehhâbiler: 18.
yüzyılda Arap Ya-
rımadası'nda ku-
rulan ve bugün de
devam eden Veh-
habilik mezhebine
bağlı olanlar

miyetsizliğine binâen şeâir-i diniyeyi tahrip etmiyorlar. Hem, Vehhâbilik az bir fırka-dır. Koca âlem-i İslâmın havz-ı kebîri içinde ya erir, ya itidâle gelir; çünkü menbâi hâriçte değil ki, âlem-i İslâmı bulandırısın. Menbâi hâriçte olsaydı, çok düşündüre-
cekti...

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ

الْحَكِيمُ¹

¹ “Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın.” Bakara Sûresi, 2:32.

âlem-i İslâm: İslâm dünyası

binâen: dayanarak

fırka: grup

havz-ı kebîr: büyük havuz

itidâle gelme: orta yola gelme, nor-

male dönme

menbâ: kaynak

şeâir-i diniye: İslâmâ sembol olmuş iş ve ibadetler

tahrip: bozma, yıkma

Vehhâbiler: 18.

yüzyılda Arap Yarımadası'nda kurulan ve bugün de devam eden Vehhabilik mezhebine bağlı olanlar

(Sözler, Yirmi Birinci Söz,
İkinci Makam'dan)

ÜÇÜNCÜ VECİH

Budur ki: Eşya mabeynlerinde bazı münasebât-ı hafîye bulunur. Hattâ, hiç ümit etmediğin şeyler içinde münasebet ipleri bulunur. Ya bizzat bulunur; veya senin hayalin, meşgul olduğu san'ata göre o ipleri yapmış, onları birbiriyle bağlamış. Şu sırr-ı münasebettendir ki, bazan bir mukaddes şeyi görmek, bir mülevves şeyi hatıra getirir. Fenn-i beyanda beyan olunduğu gibi, “Hariçte uzaklık sebebi olan zıddiyet ise, hayalde sebep-i kurbiyettir.” Yani, iki zıddın suretlerinin cem'ine vasıta, bir münasebet-i hayalîyedir. Bu münasebetle gelen

beyan: açıklama
cem': bir araya gelme
fenn-i beyan: konuşma bilimi
mabeyn: ara
mukaddes: kutsal
mülevves: kirli, pis

münasebât-ı hafîye: gizli münasebetler
münasebet: ilişki, bağlantı
münasebet-i hayaliye: hayalî münasebet, bağlantı

sebeb-i kurbiyet: yakınlık sebebi
sırr-ı münasebet: münasebet, ilişki sırrı
vecih: yön, taraf
zıddiyet: zıtlık

tahattura “tedâi-yi efkâr” tabir edilir. Meselâ, sen namazda, münacatta, Kâbe karşısında, huzur-u İlâhîde iken, âyâtı tefekkürde olduğun bir halde, şu tedâi-yi efkâr, seni tutup en uzak mâlâyâniyât-ı rezileye sevk eder.

Senin başın böyle bir tedâi-yi efkâra müptelâ ise, sakın telâş etme. Belki intibaha geldiğin anda dön. “Aman, ne kusur ettim!” deyip tetkikle meşgul olup durma; tâ o zayıf münasebet, senin dikkatinle kuvvet peyda etmesin. Zira, teessür gösterdikçe, ehemmiyet verdikçe, senin o zayıf tahatturun melekeye döner, bir maraz-ı hayalî olur. Korkma, maraz-ı kalbî değil. Şu nevi tahattur ise, galiben ihtiyarsızdır. Hususan,

âyât: âyetler
ehemmiyet: önem
galiben: çoğunlukla
hususan: özellikle
huzur-u İlâhî: Allah'ın huzuru
ihtiyar: irade, tercih
intibah: uyanış
mâlâniyât-ı rezili-

ye: kötü ve çirkin şeyler
maraz-ı hayalî: hayalî hastalık
maraz-ı kalbî: kalbî hastalık
münacat: dua, yalvarış
münasebet: ilişki, bağlantı
müptelâ: bağımlı,

tutkun
nevi: çeşit
peyda etme: kazanma
tabir: ifade
tahattur: hatırlama
tedâi-yi efkâr: fikirlerin çağırışını
teessür: üzüntü
tefekkül: düşünme
tetkik: inceleme

hassas asabîlerde daha galiptir. Şeytan şu nevi vesvesenin madenini çok işlettirir.

Şu yaranın merhemi şudur ki:

Tedâi-yi efkâr, galiben ihtiyarsızdır; on-
da mes'uliyet yoktur. Hem tedâide müca-
veret var, temas ve ihtilât yoktur. Onun
için, efkârın keyfiyetleri birbirine sirayet et-
mez, birbirine zarar vermez. Nasıl ki, şey-
tan ile melek-i ilham, kalb taraflarında mü-
caveretleri var. Ve füccar ve ebrârın karâ-
betleri ve bir meskende durmaları zarar ver-
mez. Öyle de, tedâi-yi efkâr saikasıyla, is-
temediğin pis hayalât gelip nezih efkârın
içine girse, zarar vermez-meğer kasten olsa
veya zarar zannıyla onunla ziyade meşgul

asabî: sinirli
ebrâr: iyi kimseler
efkâr: fikirler, dü-
 şünceler
füccar: günahkâr-
 lar
galiben: çoğunluk-
 la
hayalât: hayaller
ihtilât: karışma
ihtiyar: irade, tercih
karâbet: yakınlık

kasten: bilerek ve
 isteyerek
keyfiyet: durum,
 esas
maden: kaynak
melek-i ilham: il-
 ham meleği
mes'uliyet: sorum-
 luluk
mesken: yer, ev
mücaveret: kom-
 şuluk

nevi: çeşit
nezih: temiz, pak
saika: sevk etme
sirayet: bulaşma
tedâi: çağrışım
tedâi-yi efkâr: fi-
 kirlerin çağrışımı
vesvese: şüphe,
 kuruntu
zan: zannetme,
 sanma
ziyade: fazla

olsa. Hem bazan kalb yoruluyor. Fikir, kendini eğlendirmek için rastgele birşeyle meşgul olur. Şeytan fırsat bulur. Pis şeyleri önüne seriyor, sürüyor.

* * *

(Sözler, Yirmi Beşinci Söz,
Birinci Şûle'den)

... Ceziretü'l-Arap ahalisi o asırda ekseriyet-i mutlaka itibarıyla ümmî idi. Ümmîlikleri için, mefahirlerini ve vukuat-ı tarihiyelerini ve mehâsin-i ahlâka yardım edecek durub-u emsallerini, kitabet yerine şiir ve belâğat kaydıyla muhafaza ediyorlardı. Mânidar bir kelâm, şiir ve belâğat cazibesıyla eslâftan ahlâfa hafızalarda kalıp gidiyordu. İşte, şu ihtiyac-ı fitrî neticesi olarak, o kavmin mânevî çarşı-yı ticaretlerinde en ziyade revaç bulan, fesahat ve belâğat metâi

ahlâf: halefler, sonradan gelenler

belâğat: sözün düzgün, kusursuz, halin ve makamın icabına göre yerinde söylenmesi

cazibe: çekim

Ceziretü'l-Arap: Arabistan Yarımadası

çarşı-yı ticaret: ticaret çarşısı

durub-u emsal:

meşhur atasözleri

ekseriyet-i mutlaka: büyük çoğunluk

eslâf: selefler, geçmiştekiler

fesâhat: dilin doğru, düzgün, açık ve akıcı şekilde kullanılması

ihtiyac-ı fitrî: yaratılıştan gelen ihtiyaç

kelâm: söz

kitabet: yazım

mânidar: anlamlı

mefahir: övünülecek şeyler

mehâsin-i ahlak: ahlakî güzellikler

metâ: kıymetli eşya

revaç: kıymet, değer

ümmî: okuma yazma bilmeyen

vukuat-ı tarihiye: tarihî olaylar

ziyade: çok, fazla

idi. Hattâ bir kabilenin beliğ bir edibi, en büyük bir kahraman-ı millîsi gibiydi. En ziyade onunla iftihar ediyorlardı. İşte, İslâmiyetten sonra âlemi zekâlarıyla idare eden o zeki kavim, şu en revaçlı ve medar-ı iftiharları ve ona şiddet-i ihtiyaçla muhtaç olan belâğatte akvâm-ı âlemden en ileride ve en yüksek mertebede idiler. Belâğat o kadar kıymettardı ki, bir edibin bir sözü için iki kavim büyük muharebe ederdi ve bir sözüyle musalâha ediyorlardı. Hattâ, onların içinde, “Muallâkat-ı Seb’a” namıyla, yedi edibin yedi kasidesini altınla Kâbe’nin duvarına yazmışlar, onunla iftihar ediyorlardı.

akvâm-ı âlem: dünyadaki kavimler, milletler

âlem: dünya

belâğat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde ve halin ve makamın ica-bına göre söylenmesi

beliğ: belâğat sahibi

edip: edebiyatçı

iftihar etmek:

övünmek

kahraman-ı millî:

millî kahraman

kaside: şiir

kavim: topluluk

kıymettar: kıymetli

medar-ı iftihar:

övünç kaynağı

mertebe: derece

muallâkat-ı Seb’a:

yedi askı; Kur’ân nazil olmadan önce, meşhur Arap şâirlerinin en be-

ğenilmiş şiirlerinden, Kâbe’nin duvarına asılmış olanları

muharebe: harp, savaş

musalâha etmek: barışmak

nam: ad

revaç: kıymet, değer

şiddet-i ihtiyaç: şiddetli ihtiyaç

ziyade: çok, fazla

İşte böyle bir zamanda, belâgat en revaçlı olduğu bir anda, Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan nüzul etti. Nasıl ki zaman-ı Mûsâ Aleyhisselâm'da sihir ve zaman-ı İsâ Aleyhisselâm'da tıp revaçta idi; mu'cizelerinin mühimmi o cinsten geldi. İşte, o vakit, bülega-yı Arabı, en kısa bir sûresine mukabeleye davet etti

وَأَن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا

بِسُورَةٍ مِّنْ مِّثْلِهِ ۚ¹

fermanıyla onlara meydan okuyor. Hem der ki: “İman getirmezsensiz mel’unsunuz,

¹ “Eğer kulumuz Muhammed’e indirdiğimiz Kur’ân’dan bir şüpheniz varsa, haydi, onun benzeri bir sûre getirin.” Bakara Sûresi, 2:23.

Aleyhisselâm: Allah’ın selâmı onun üzerine olsun

belâgat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde ve halin ve makamın icabına göre söylenmesi

bülega-yı Arab: Arap belâgatçıları, edebiyatçıları
ferman: emir, buy-

ruk

Kur’ân-ı Mu’cizü'l-Beyan: açıklama-

larıyla benzerini yapmakta akılları âciz bırakan Kur’ân
mel’un: lanetlenmiş

mu’cize: bir benzerini yapma konusunda başkalarını âciz bırakan

olağanüstü şey

mukabele: karşılık verme

nüzul etmek: inmek

revaç: değer, kıymet

zaman-ı İsâ: Hz.

İsâ’nın zamanı

zaman-ı Mûsâ: Hz.

Mûsâ’nın zamanı

Cehenneme gireceksiniz.” Damarlarına şiddetle vuruyor. Gururlarını dehşetli surette kırıyor. O kibirli akıllarını istihfaf ediyor. Onları bidayeten idam-ı ebedî ile ve sonra da Cehennemde idam-ı ebedî ile beraber dünyevî idamla da mahkûm ediyor. Der: “Ya muâraza ediniz, yahut can ve malınız helâkettedir.”

İşte, eğer muâraza mümkün olsaydı, acaba hiç mümkün müydü ki, bir iki satırla muâraza edip dâvâsını iptal etmek gibi rahat bir çare varken, en tehlikeli, en müşkülâtli muharebe tariki ihtiyar edilsin? Evet, o zeki kavim, o siyasî millet ki, bir zaman âlemi siyasetle idare ettiği halde, en kısa ve rahat ve hafif bir yolu terk etsin, en tehlikeli ve bütün mal ve canını belâyâ atacak uzun bir yolu ihtiyar etsin, hiç kabil midir?

âlem: dünya
bidayeten: ilk önce
dâvâ: iddia
dehşetli: korkunç
dünyevî: dünyaya ait
helâket: mahvoluş, yok oluş

idam-ı ebedî: sonsuz yok oluş
ihtiyar etmek: seçmek, tercih etmek
istihfaf etmek: küçümsemek
kabil: mümkün
kavim: topluluk
kibir: gurur, ken-

dini büyük görme
muâraza: sözle mücadele
muharebe: harp, savaş
müşkilâtli: zor
suret: şekil, biçim
tarik: yol

Çünkü edipleri birkaç hurufatla muâraza edebilseydi, Kur'ân dâvâsından vazgeçerdi, onlar da maddî ve mânevî helâketten kurtulurlardı. Halbuki muharebe gibi dehşetli, uzun bir yolu ihtiyar ettiler. Demek muâraza-i bilhuruf mümkün değildi, muhaldî. Onun için muharebe-i bissüyufa mecbur oldular.

(...)

Meselâ **وَالْجِبَالِ أَوْتَادًا**¹ yani “Dağları zemininize kazık ve direk yaptım” bir kelâm-dır.

Bir âminin şu kelâmdan hissesi: Zahiren yere çakılmış kazıklar gibi görünen dağları görür, onlardaki menâfiini ve nimetlerini düşünür, Hâlıkına şükreder.

¹ Nebe' Sûresi, 78:7.

âmi: câhil
dâvâ: iddia
edip: edebiyatçı
Hâlık: herşeyin yaratıcısı Allah
hurufat: harfler
ihtiyar etmek: seçmek, tercih etmek
kelâm: ifade, söz

menâfi: menfaatlar, faydalar
muâraza: sözle mücadele
muâraza-i bilhuruf: harflerle mücadele, yazılı ve sözlü mücadele

muhal: imkânsız
muharebe: harp, savaş
muharebe-i bissüyuf: kılıçlarla savaşma, silahlı mücadele
zahiren: görünüşte

Bir şairin bu kelâmdan hissesi: Zemin, bir taban; ve kubbe-i semâ, üstünde konulmuş yeşil ve elektrik lâmbalarıyla süslenmiş bir muhteşem çadır; ufkî bir daire suretinde ve semânın etekleri başında görünen dağları, o çadırın kazıkları misalinde tahayyül eder, Sâni-i Zülcelâline hayretkârâne perestîş eder.

Hayme-nîşin bir edibin bu kelâmdan nasibi: Zeminin yüzünü bir çöl ve sahrâ, dağların silsilelerini pek kesretle ve çok muhtelif bedevî çadırları gibi, güya tabaka-i tûrabiye yüksek direkler üstünde atılmış, o direklerin sivri başları o perde-i tûrabiye yukarıya kaldırmış, birbirine bakar, pek çok muhtelif mahlûkatın meskeni olarak

bedevî: göçebe
hayatı yaşayan
edib: edebiyatçı
hayme-nîşin: göçebe, çölde yaşayan
hayretkârane: hayret ederek
kelâm: ifade, söz
kesret: çokluk
kubbe-i semâ: gökkubbe
mahlûkat: yaratıklar

mesken: ev, mekân
muhtelif: çeşitli, değişik
perde-i tûrabiye: toprak perdesi
perestîş: kulluk, ibadet
sahrâ: çöl, meydan
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz haşmet ve yücelik sahibi olan ve herşeyi

san'atla yaratan Allah
semâ: gök
silsile: zincir
suret: şekil, biçim
tabaka-i tûrabiye: toprak tabakası, katmanı
tahayyül: hayal etme
ufkî: yatay
zemin: yeryüzü

tasavvur eder. O büyük, azametli mahlûk-ları böyle yeryüzünde çadırlar misillü kolayca kuran ve koyan Fâtır-ı Zülcelâline karşı secde-i hayret eder.

* * *

(Sözler, Yirmi Beşinci Söz,
Birinci Zeyl'den)

İkinci Nokta: Kur'ân, bu dünyada, öyle nuranî ve saadetli ve hakikatli bir surette bir tebdil-i hayat-ı içtimaiye ile beraber, insanların hem nefislerinde, hem kalblerinde, hem ruhlarında, hem akıllarında, hem hayat-ı şahsiyelerinde ve hem hayat-ı içtimaiyelerinde, hem hayat-ı siyasiyelerinde

azametli: büyük

Fâtır-ı Zülcelâl:

sonsuz haşmet
sahibi olan ve
herşeyi harika,
üstün san'atıyla
yaratan Allah

hakikat: doğru,
gerçek

hayat-ı içtimaiye:
toplumsal hayat

hayat-ı şahsiye:

şahsi hayat

hayat-ı siyasiye:

siyasî hayat

mahlûk: yaratık

misillü: gibi

nefis: kişinin ken-
disi; maddî lezzet-
leri hisseden güç

nuranî: nurlu, ay-
dınlık

saadet: mutluluk

secde-i hayret:

hayret secdesi

suret: şekil

tasavvur: düşün-
me, hayal etme

**tebdil-i hayat-ı iç-
timaiye:** toplum-
sal hayatın deği-
tirilmesi

öyle bir inkılâp yapmış ve idame etmiş ve idare etmiş ki, on dört asır müddetinde, her dakikada, altı bin altı yüz altmış altı âyetleri kemâl-i ihtiramla, hiç olmazsa yüz milyondan ziyade insanların dilleriyle okunuyor ve insanları terbiye ve nefislerini tezkiye ve kalblerini tasfiye ediyor, ruhlara inkişaf ve terakki ve akıllara istikamet ve nur ve hayata hayat ve saadet veriyor. Elbette böyle bir kitabın misli yoktur, harikadır, fevkalâdedir, mu'cizedir.

Üçüncü Nokta: Kur'ân, o asırdan tâ şimdiye kadar öyle bir belâğat göstermiş ki, Kâbe'nin duvarında altınla yazılan en meşhur ediplerin “Muallâkat-ı Seb'a” nâmıyla

belâğat: sözün düzgün, kusursuz, yerin, halin ve makamın icabına göre söylenmesi

fevkalâde: olağanüstü

idame: devam etme

inkılâp: değişim

inkişaf: açılma, gelişme

istikamet: doğruluk

kemâl-i ihtiram:

tam bir saygı ve hürmet

mu'cize: bir benzerini yapmak konusunda başkalarını âciz bırakan olağanüstülük

Muallâkat-ı Seb'a: yedi askı, Kur'ân nâzil olmadan önce, meşhur Arap şâirlerinin en beğenilmiş şiirlerinin

den, Kâbe'nin duvarına asılmış olanları

nefis: kişinin kendisi; maddî lezzetleri hisseden güç

saadet: mutluluk

tasfiye: saflaştırma

terakki: ilerleme, yükselme

tezkiye: temizleme, arındırma

ziyade: çok, fazla

şöhretşiar kasidelerini o dereceye indirdi ki, Lebid'in kızı, babasının kasidesini Kâbe'den indirirken demiş: “Âyâta karşı bunun kıymeti kalmadı.”

Hem bedevî bir edip ¹ *âye-ti okunurken işittiği vakit secdeye kapanmış. Ona dediler: “Sen Müslüman mı oldun?” O dedi: “Hayır, ben bu âyetin belâğatine secde ettim.”*²

(...)

Hattâ bir adam,

³ *âyetini okudu. Dedi ki: “Bu âyetin harika telâkki edilen belâğatını göremiyorum.”*

¹ “Artık emrolunduğun şeyi açıkla.” Hicr Sûresi, 15:94.

² El-Âlûsî, *Rûhu'l-Meânî* 14:85.

³ “Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ı tesbih eder.” Hadîd Sûresi, 57:1.

âyât: âyetler

bedevî: göçebe

hayatı yaşayan

belâğat: sözün

düzgün, kusursuz,
halin ve makamın
icabına göre ye-

rinde söylenmesi

kaside: şiir

Lebid: İslâm önce-
si cahiliye devrin-
de şiirleriyle meş-
hur bir şair

secde: alın üzeri

yere kapanmak

şöhretşiar: şöhreti

herkesçe bilinen

telâkki edilen: ka-
bul edilen

Ona denildi: “Sen dahi bu seyyah gibi o zamana git, orada dinle.”

O da, kendini Kur’ân’dan evvel orada tahayyül ederken gördü ki, mevcudat-ı âlem perişan, karanlık, câmid ve şuursuz ve vazifesiz olarak, hâli, hadsiz, hudutsuz bir feza da, kararsız fâni bir dünyada bulunuyorlar. Birden, Kur’ân’ın lisanından bu âyeti dinlerken gördü:

Bu âyet, kâinat üstünde, dünyanın yüzünde öyle bir perde açtı ve ışıktandırdı ki, bu ezeli nutuk ve bu sermedî ferman, asırlar sıralarında dizilen zîşuurlara ders verip gösteriyor ki, bu kâinat, bir cami-i kebîr hükümünde, başta semâvât ve arz olarak umum mahlûkatı hayattarâne zikir ve tesbihte ve

arz: yer, dünya
câmid: cansız
camî-i kebîr: büyük cami
ezelî nutuk: Allah’ın ezeli konuşması
fâni: gelip geçici, ölümlü
feza: uzay
hadsiz: sınırsız
hâli: boş, ıssız
hayattarâne: canlı bir şekilde

hudutsuz: sınırsız
kâinat: evren, yaratılmış herşey
lisan: dil
mahlûkat: yaratıklar
mevcudât-ı âlem: kâinattaki varlıklar
semâvât: gökler
sermedî ferman: sürekli, dâimi buyruk
seyyah: gezgin,

yolcu
şuursuz: bilinçsiz
tahayyül: hayal etme
tesbih: Allah’ı her türlü kusurdan yüce tutarak şanına layık ifadelerle anma
umum: bütün, genel
zikir: Allah’ı anmak
zîşuur: şuur sahibi

vazife başında cûş-u huruşla mes'udâne ve memnunâne bir vaziyette bulunuyor, diye müşahede etti. Ve bu âyetin derece-i belâğatini zevk ederek, sair âyetleri buna kıyasla, Kur'ân'ın zemzeme-i belâğati arzın nısfını ve nev-i beşerin humsunu istilâ ederek, haşmet-i saltanatı kemâl-i ihtiramla on dört asır bilâfasıla idame ettiğinin binler hikmetlerinden bir hikmetini anladı.

* * *

arz: yer, dünya
bilâfasıla: fasılasız, aralıksız
cûş u huruş: neşe ve âhenk
derece-i belâğat: belâğat derecesi
haşmet-i saltanat: saltanatın haşmeti, ihtişamı
hikmet: sır, bilinmeyen nokta, sebep; herşeyin be-

lirli gayelere yönelik olarak, mânâlı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hums: beşte bir
idame: devam ettirme
istilâ: kuşatma
kemâl-i ihtiram: tam bir saygı ve hürmet
memnunâne: mem-

nun bir şekilde
mes'udâne: mutlu bir şekilde
müşahade etmek: görmek
nev-i beşer: insanlık
nısfı: yarısı
sair: diğer
zemzeme-i belâğat: belâğat nağmesi

(Sözler, Yirmi Yedinci Söz'den)

Meselâ, bazı gafiller, hutbe gibi bazı şeâ-ir-i İslâmiyeyi Arabîden çıkarıp her milletin lisanıyla söylemeyi iki sebep için istihsan ediyorlar.

Birincisi: “Tâ siyaset-i hazıra avâm-ı Müslimîne de o suretle tefhim edilsin.” Halbuki, siyaset-i hazıra, o kadar çok yalan ve hile ve şeytanet içine girmiş ki, vesvese-i şeyâtîn hükmüne geçmiştir. Halbuki, minber vahy-i İlâhînin tebliğ makamı olduğundan, o vesvese-i siyasiyenin hakkı yoktur ki o makam-ı âliye çıkabilsin.

Arabî: Arapça
avâm-ı Müslimîn:

Müslüman halk
tabakası

gafil: duyarsız, so-
rumsuz, âhiretten
ve Allah'ın emir
ve yasaklarından
habersiz davra-
nan

istihsan: beğen-
me, güzel bulma

lisan: dil

makam-ı âli: yüce
makam

minber: câmide
hutbe okunan yer

siyaset-i hazıra:
günümüz siyaseti

suret: şekil, biçim

şeâir-i İslâmiye:
İslâma sembol ol-
muş iş ve ibâdeti-
ler

şeytanet: şeytan-
lık

tebliğ: bildirme

tefhim: anlatma

vahy-i İlâhî: Allah
tarafından vahiy
ile gelen emir ve
yasaklar

**vesvese-i siyasi-
ye:** siyasî şüphe
ve kuruntular

vesvese-i şeyâtîn:
şeytanların verdiği
şüphe ve kuruntu-
lar

İkinci sebep: “Hutbe, bazı suver-i Kur’â-niyyenin nasihatleri anlaşılacak içindir.” Evet, eğer millet-i İslâm, İslâmiyetin zaruriyâtı ve müselle-mâtı ve malûm olan ahkâmını, ek-seriyet itibarıyla imtisal edip yerine getirseydi, o vakit nazariyât-ı şer’iye ve mesâil-i dakika ve nesâyih-i hafiyyeyi anlamak için, bildiği lisanla hutbe okunması ve suver-i Kur’âniyyenin—eğer mümkün olsaydı—tercümesi **HASIYE** belki müstahsen olurdu. Fakat namaz, zekât, orucun vücubu ve katl, zina

HASIYE İ’câza dair olan Yirmi Beşinci Söz, Kur’ân’ın hakikî tercümesi mümkün olmadığını göstermiştir.

ahkâm: hükümler, kurallar
ekseriyet: çoğunluk
hakikî: gerçek, doğru
haşiye: dipnot, açıklayıcı not
hutbe: İlâhî emir ve yasakları ce-maate açıklamak ve hatırlatmak üzere söylenen söz, hitabe
i’câz: mu’cize oluş
imtisal: uyma
katl: öldürme
Kur’ân-ı Hakîm:

her âyet ve sûre-sinde sayısız hik-met ve faydalar bulunan Kur’ân
lisan: dil
malûm: bilinen
mesâil-i dakika: ince ve hassas meseleler
millet-i İslâm: İslâm milleti, Müslü-manlar
müselle-mât: dinin herkesçe kabul edilmiş esasları
müstahsen: güzel karşılanan, beğen-

nilen
nasihat: öğüt
nazariyât-ı şer’i-ye: dinin teori dü-zeyinde olup ke-sinleşmemiş hu-susları
nesâyih-i hafiye: gizli nasihatler, dersler
suver-i Kur’âniye: Kur’ân’ın sûreleri
vücub: kesinlik, farz olma
zaruriyât: dince yapılması zorunlu olan emirler, işler

ve şarabın haramiyeti gibi malûm olan ahkâm-ı kat'îye-i İslâmiye mühmel kalıyor. Avâm-ı nâs, onların vücubunu ve haramiyetini ders almaya muhtaç değiller. Belki, teşvik ve ihtar ile o ahkâm-ı kudsiyeyi hatırlatıp, İslâmiyet damarını ve iman hissini tahrik etmekle, imtisallerine teşvik ve tezkiye ve ihtara muhtaçtırlar. Halbuki, bir âmi, ne kadar cahil dahi olsa, Kur'ân'dan ve hutbe-i Arabiyeden şu meâl-i icmâliyyeyi anlar ki, “Herkes ve bana malûm olan imanın rükünlerini ve İslâmiyetin umdelerini, hatip ve hafız ihtar ediyor ve ders veriyor, okuyor” der, kalbinde onlara karşı bir iştiyak hasıl olur. Acaba kâinatta hangi tabi-

ahkâm-ı kat'îye-i

İslâmiye: İslâmın kesinleşmiş hüküm ve esasları

ahkâm-ı kudsiye:

kutsal hükümler

âmi: cahil

avâm-ı nâs: sıradan halk tabakası

haramiyet: haramlık, dince yapılmamasına izin verilmeyen

hasıl olma: mey-

dana gelme

hatip: hutbe okuyan

hutbe-i Arabiye:

Arapça hutbe

ihtar: hatırlatma, uyarı

imtisal: uyma

iştiyak: çok kuvvetli arzu ve istek

kâinat: evren, yaratılmış herşey

malûm: bilinen

meâl-i icmâli: kısa

anlam

mühmel: ihmal edilmiş, terk edilmiş

rükün: esas, şart

tahrik etmek: harekete geçirmek

tezkir: hatırlatma, ikaz etme

umde: kural, prensip

vücub: kesinlik, farz olma

rat var ki, Arş-ı Âzamdan gelen Kur'ân-ı Hakîmin i'cazkârâne, müfehhimâne ihtarlarına, tezkirlerine, teşviklerine mukabil gelebilsin?

* * *

Arş-ı Âzam: Allah'ın sınırsız egemenliğinin ve yüceliğinin tecelli ettiği yer

i'cazkârâne: mu'cizeli bir şekilde

ihtar: hatırlatma, uyarı

Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân

mukabil: karşılık

müfehhimâne:

anlatarak

tabirat: tabirler, ifadeler

tezkir: hatırlatma, ikaz etme

(Sözler, Yirmi İkinci Söz,
İkinci Makam'dan)

BİRİNCİ LEM'A

Tevhid iki kısımdır. Meselâ, nasıl ki bir çarşıya ve bir şehre büyük bir zâtın mütenevvi malları gelse, iki çeşitle onun malı olduğu bilinir:

Biri, icmâlî, âmiyânedir ki, “Bu kadar azîm mal, ondan başka kimsenin haddi değil ki sahip olabilsin.” Fakat böyle âmî bir adamın nezaretinde çok hırsızlık olabilir. Parçalarına çok adamlar sahip çıkabilir.

İkinci çeşit odur ki, her denk üzerinde yazıyı okur, her bir top üstünde turrayı tanıır, her bir ilân üstünde mührünü bilir bir surette “Herşey o zâtındır” der. İşte, şu halde her birşey o zâtı mânânen gösterir.

âmî: cahil, sıradan
âmiyâne: âvamca,
bayağıca, taklidî
bir şekilde
azîm: büyük
icmâlî: kısaca

mütenevvi: çeşitli
nezaret: gözetim
tevhid: birleme;
herşeyin bir olan
Allah'a ait olduğu-

nu bilme ve inan-
ma
turra: padişahın
mührü veya im-
zası

Aynen öyle de, tevhid dahi iki çeşittir.

Biri tevhid-i âmî ve zahirîdir ki, “Cenâb-ı Hak birdir; şeriki, naziri yoktur. Bu kâinat onundur.”

İkincisi tevhid-i hakikîdir ki, herşey üstünde sikke-i kudretini ve hâtem-i rububiyetini ve nakş-ı kalemini görmekle, doğrudan doğruya herşeyden Onun nuruna karşı bir pencere açıp, Onun birliğine ve herşey Onun dest-i kudretinden çıktığına ve ulûhiyetinde ve rububiyetinde ve mülkünde hiçbir vechile hiçbir şeriki ve muini ol-

Cenâb-ı Hak: Hak-
kın tâ kendisi olan,
şeref sahibi Allah
dest-i kudret: Al-
lah'ın kudret eli
**hâtem-i rububi-
yet:** Allah'ın rab-
lığının, idare ve
terbiye ediciliği-
nin mührü
kâinat: evren, ya-
ratılmış herşey
muin: yardımcı
mülk: sahip olu-
nan şey, hükme-
dilen yer
nakş-ı kalem: Al-
lah'ın kudret kale-

miyle yapılan na-
kış
nazir: benzer
rububiyet: Rablik;
Allah'ın her bir
varlığa yaratılış
gayelerine ulaş-
maları için muh-
taç olduğu şeyleri
vermesi, onları
terbiye edip idare-
si ve egemenliği
altında bulundur-
ması
sikke-i kudret: Al-
lah'ın güç ve kud-
retinin işareti

şerik: ortak
tevhid: birleme;
herşeyin bir olan
Allah'a ait olduğu-
nu bilme ve inan-
ma
**tevhid-i âmî ve
zahiri:** yüzeysel
ve taklidî bir şekil-
de Allah'ın bir ol-
duğuna inanma
tevhid-i hakikî:
araştırarak, delil-
leriyle Allah'ın bir-
liğini kabul etme
ulûhiyet: ilâhlık
vecih: şekil, tarz

madığına, şuhuda yakın bir yakınle tasdik edip iman getirmektir ve bir nevi huzur-u daimî elde etmektir. Biz dahi, şu Sözde, o halis ve âli tevhid-i hakikîyi gösterecek şuaları zikredeceğiz.

Birinci nükte içinde bir ihtar: Ey esbab-perest gafil! Esbab bir perdedir; çünkü izzet ve azamet öyle ister. Fakat iş gören, kudret-i Samedâniyedir; çünkü tevhid ve celâl öyle ister ve istiklâli iktiza eder. Sultan-ı Ezelînin memurları, saltanat-ı Rubu-

âli: yüce
azamet: büyüklük, yücelik
celâl: haşmet, görkem
esbab: sebepler
esbab-perest: sebeplere taparcasına değer veren
gafil: duyarsız, sorumsuz, âhiretten ve Allah'ın emir ve yasaklarından habersiz davranan
halis: katıksız, saf
huzur-u daimî: sürekli olarak Allah'ın huzurunda bulunduğunun bi-

linci içinde olma
ihtar: hatırlatma, uyarı
iktiza: gerektirme
istiklâl: bağımsızlık
izzet: şeref, yücelik
kudret-i Samedâniye: hiçbir şeye muhtaç olmayan ve herşey Kendisine muhtaç olan Allah'ın sınırsız gücü
nevi: çeşit, tür
nükte: ince anlam-lı söz
Sultan-ı Ezelî: hüküm ve saltanatı-

nın başlangıcı olmayan Allah
şua: ışık, parıltı
şuhud: gözle görme
tasdik: doğruluğunu kabul etme, onaylama
tevhid: birleme; herşeyin bir olan Allah'a ait olduğunu bilme ve inanma
tevhid-i hakikî: araştırarak, delilleriyle Allah'ın birliğini kabul etme
yakin: şüpheyeye bırakmayacak derecede kesinlik

biyetin icraatçıları değillerdir. Belki o saltanatın dellâlarıdır ve o Rububiyetin temâşâger nazırlarıdır. Ve o memurlar, o vasıtalar kudretin izzetini, Rububiyetin haşmetini izhar içindir, tâ umur-u hasise ile kudretin mübaşeretini görünmesin. Acz-âlûd, fakr-pîşe olan insanî bir sultan gibi, acz ve ihtiyaç için memurları şerik-i saltanat ittihaz etmiş değildir.

Demek esbab vaz edilmiş, tâ aklın nazar-ı zahirîsine karşı kudretin izzeti muhafaza edilsin. Zira, âyinenin iki vechi gibi,

acz: âcizlik, güçsüzlük

acz-âlûd: âcizlik, güçsüzlük

âyine: ayna

dellâl: ilân edici, duyurucu

esbab: sebepler

fakr-pîşe: fakirlik, muhtaçlık

haşmet: göz kamaştırıcı büyüklük, görkem

icraatçı: uygulayıcı

ittihaz etmek: edinmek

izhar: gösterme

izzet: şeref, yücelik

kudret: Allah'ın bütün varlığı kuşatan güç ve iktidarı

muhafaza: koruma

mübaşeret: temas

nazar-ı zahirî: dış

ışa dönük bakış

nazır: gözlemci

rububiyet: Rablik;

Allah'ın her bir

varlığa yaratılış

gayelerine ulaş-

maları için muh-

taç olduğu şeyleri

vermesi, onları

terbiye edip idare-

si ve egemenliği

altında bulundurması

saltanat: egemenlik, hâkimiyet

saltanat-ı Rububiyet: Rablik saltanatı; Allah'ın

herşeyi kuşatan

egemenliği

şerik-i saltanat:

saltanata ortak

temâşâger: seyirci

umur-u hasise: al-

çak ve değersiz

işler

vaz edilmek: ko-

nulmak

vech: taraf

herşeyin bir *mülk* ciheti var ki, âyinenin mülevven yüzüne benzer; muhtelif renklere ve hâlâta medar olabilir. Biri *melekût*'tur ki, âyinenin parlak yüzüne benzer. Mülk ve zahir vechinde, kudret-i Samedâniyenin izzetine ve kemâline münâfi hâlât vardır. Esbab, o hâlâta hem merci, hem medar olmak için vaz edilmişler. Fakat melekûtiyet ve hakikat cânibinde herşey şeffaftır, güzeldir, kudretin bizzat mübaşeretine münasiptir, izzetine münâfi değildir. Onun için, esbab sırf zahirîdir; melekûtiyette ve hakikatte tesir-i hakikîleri yoktur.

âyine: ayna
cânib: taraf, yön
esbab: sebepler
hakikat: gerçek, doğru
hâlât: durumlar, haller
izzet: şeref, yücelik
kemâl: kusursuzluk, mükemmellik
kudret: Allah'ın bütün varlığı kuşatan güç ve iktidarı
kudret-i Samedâ-

niye: hiçbir şeye muhtaç olmayan ve herşey Kendisine muhtaç olan Allah'ın sınırsız güç ve iktidarı
medar: sebep, vesile
melekût: iç yüzü
merci: kaynak, başvurulacak yer
muhtelif: çeşitli
mübaşeret: temas
mülevven: renkli
mülk ciheti: dış

yüzü
mülk: sahip olunan şey, hükmedilen yer
münâfi: zıt, aykırı
münasip: uygun
şeffaf: saydam, parlak
tesir-i hakikî: gerçek tesir
vaz edilmek: konulmak
vech: taraf
zahir: görünen
zahirî: dışa dönük

Hem esbab-ı zahiriyenin diğer bir hikmeti şudur ki: Haksız şekvâları ve bâtil itirazları Âdil-i Mutlaka tevcih etmemek için, o şekvâlara, o itirazlara hedef olacak esbab vaz edilmiştir. Çünkü kusur onlardan çıkıyor ve onların kabiliyetsizliğinden ileri geliyor.

Bu sırra bir misal-i lâtif suretinde bir temsil-i mânevî rivâyet ediliyor ki:

Hazret-i Azrâil Aleyhisselâm, Cenâb-ı Hakk demiş ki: “Kabz-ı ervah vazifesinde Senin ibâdın benden şekvâ edecekler, küsecekler.”

Cenâb-ı Hak, lisan-ı hikmetle ona demiş

Âdil-i Mutlak: sinirsiz adâlet sahibi Allah

Aleyhisselâm: Allah'ın selamı onun üzerine olsun

bâtil: gerçek dışı, boş

Cenâb-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan, şeref sahibi Allah

esbab: sebepler

esbab-ı zahiriye: görünürdeki sebepler

Hazret-i Azrail: ölüm meleği, ruhları kabzetmekle görevli melek

hikmet: herşeyin belirli gayelere yönelik olarak, mânâlı, faydalı ve tam yerli yerinde olması

ibâd: kullar

kabz-ı ervah: ruhları teslim alma

lisan-ı hikmet:

hikmet dili

misal-i lâtif: güzel ve hoş bir örnek, suret, şekil

rivâyet: aktarma, anlatma

şekvâ: şikâyet

temsil-i mânevî: mânevi örnek, benzetme

tevcih etme: yöneltme

vaz edilmek: konulmak

ki: “Seninle ibâdımın ortasında musibetler, hastalıklar perdesini bırakacağım—tâ şekvâları onlara gidip senden küsmesinler.”

İşte, bak: Nasıl hastalıklar perdedir; ecelde tevehhüm olunan fenalıklara mercidirler. Ve kabz-ı ervahta hakikat olarak olan hikmet ve güzellik, Azrâil Aleyhisselâmın vazifesine mütealliktir. Öyle de, Hazret-i Azrâil dahi bir perdedir. Kabz-ı ervahta zahiren merhametsiz görünen ve rahmetin kemâline münasip düşmeyen bazı hâlâta merci olmak için, o memuriyete bir nâzır ve kudret-i İlâhiyeye bir perdedir.

Evet, izzet ve azamet ister ki, esbab, per-

Aleyhisselâm: Allah'ın selamı onun üzerine olsun

azamet: büyüklük

ecel: ölüm zamanı

esbab: sebepler

fenalık: kötülük

hakikat: gerçek, doğru

hâlât: durumlar, haller

Hazret-i Azrail: ölüm meleği, ruhları kabzetmekle görevli melek

hikmet: herşeyin belirli gayelere yönelik olarak, mânâlı, faydalı ve tam yerli yerinde olması

ibâd: kullar

izzet: şeref, yücelik

kabz-ı ervah: ruhları teslim alma

kemâl: kusursuzluk, mükemmellik

kudret-i İlâhiye: Allah'ın güç ve ik-

tidarı

merci: kaynak, başvurulacak yer
musibet: belâ, dert, felâket

münasip: uygun
müteallik: ilgili, ait

nazır: gözlemci
rahmet: şefkat, merhamet

şekvâ: şikâyet
tevehhüm olun-

mak: zannedilmek

zahir: görünen

dedâr-ı dest-i kudret ola aklın nazarında.
Tevhid ve celâl ister ki, esbab ellerini çek-
sinler tesir-i hakikîden.

* * *

celâl: haşmet, gör-
kem
esbab: sebepler
nazar: bakış, dik-
kat
perdedâr-ı dest-i

kudret: Allah'ın
kudret elinin
önünde perde
tesir-i hakikî: ger-
çek tesir

tevhid: birleme;
herşeyin bir olan
Allah'a ait olduğu-
nu bilme ve inan-
ma

(Sözler, Yirmi Üçüncü Söz,
Birinci Mebhas'tan)

ÜÇÜNCÜ NOKTA

İman hem nurdur, hem kuvvettir. Evet, hakikî imanı elde eden adam, kâinata meydan okuyabilir ve imanın kuvvetine göre, hâdisâtın tazyikatından kurtulabilir. “*Tevekkeltü alâllah*” der, sefine-i hayatta kemâl-i emniyetle, hâdisâtın dağlarvâri dalgaları içinde seyran eder. Bütün ağırlıklarını Kadîr-i Mutlakın yed-i kudretine emanet eder, rahatla dünyadan geçer, berzahta istirahat eder. Sonra, saadet-i ebediyeye girmek için Cennete uçabilir. Yoksa, tevekkül etmezse,

berzah: kabir âlemi
dağlarvâri: dağlar gibi
hâdisat: olaylar
hakikî: gerçek, doğru
istirahat: dinlenme
Kadîr-i Mutlak: sınırsız güç ve kudret sahibi Allah

kâinat: evren, yaratılmış herşey
kemâl-i emniyet: tam bir emniyet
nur: ışık, aydınlık
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk
sefine-i hayat: hayat gemisi
seyran etmek: seyretnmek

tazyikat: baskılar, sıkıştırmalar
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme
tevekkeltü alâllah: Allah'a tevekkül ettim, dayandım
yed-i kudret: Allah'ın kudret eli

dünyanın ağırlıkları, uçmasına değil, belki esfel-i sâfilîne çeker.

Demek, *iman tevhidî, tevhid teslimî, teslim tevekkül, tevekkül saadet-i dâireyni iktiza eder*. Fakat yanlış anlama. Tevekkül, esbabı bütün bütün reddetmek değildir. Belki, esbabı, dest-i kudretin perdesi bilip riayet ederek; esbaba teşebbüs ise, bir nevi dua-yı fiilî telâkki ederek, müsebbebatı yalnız Cenâb-ı Haktan istemek ve neticeleri Ondan bilmek ve Ona minnettar olmaktan ibarettir.

* * *

Cenâb-ı Hak: Hak-
kın tâ kendisi olan
şeref ve yücelik
sahibi Allah
dest-i kudret: Allah'ın kudret eli
dua-yı fiilî: fiilî dua,
gerekli şartları ve
sebepleri yerine
getirme
esbab: sebepler
esfel-i sâfilîn: aşağı-

ğaların en aşağısı
iktiza: gerektirme
minnettar olmak:
şükran duymak
müsebbebat: sebeplerin sonuçları
nevi: tür, çeşit
riayet etmek: uy-
mak
saadet-i dâireyn:
dünya ve âhiret
mutluluğu

telâkki etmek: kabul etmek
teşebbüs: başvur-
ma
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme
tevhid: birleme;
herşeyin bir olan
Allah'a ait olduğun-
u bilme ve inan-
ma

(Sözler, Yirmi Beşinci Söz,
Birinci Şûle'den)

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ¹ 'de altı cümle var: üçü müsbet, üçü menfi. Altı mertebe-i tevhidi ispat etmekle beraber, şirkin altı envâını reddeder. Her bir cümlesi, öteki cümlelere hem delil olur, hem netice olur. Çünkü her bir cümlenin iki mânâsı var. Bir mânâ ile netice olur, bir mânâ ile de delil olur. Demek, Sûre-i İhlâsta otuz Sûre-i İhlâs kadar, muntazam, birbirini ispat eder delillerden mürekkep sûreler vardır. Meselâ,

قُلْ هُوَ اللَّهُ: لَإِنَّهُ أَحَدٌ * لَإِنَّهُ صَمَدٌ *

لَإِنَّهُ لَمْ يَلِدْ * لَإِنَّهُ لَمْ يُولَدْ *

¹ “De ki: O Allah birdir.” İhlâs Sûresi, 112-1.

envâ: çeşitler

menfi: olumsuz

mertebe-i tevhid:

herşeyin bir olan
Allah'a ait olduğunu anlatan merte-

be, seviye

muntazam: düzen-

li, tertipli

mürekkep: oluş-

muş

müsbet: olumlu

netice: sonuç

Sûre-i İhlâs: Kur'-

ân-ı Kerimin 112.

sûresi olan İhlâs

Sûresi

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ¹ ❁

hem

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ: لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ لَمْ يُولَدْ ❁ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ لَمْ يَلِدْ ❁

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ لَمْ يَلِدْ ❁ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ لَمْ يُولَدْ ❁ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ لَمْ يَلِدْ ❁

hem

هُوَ اللَّهُ فَهُوَ أَحَدٌ ❁ فَهُوَ صَمَدٌ ❁ فَإِذَا لَمْ يَلِدْ ❁ فَإِذَا لَمْ يُولَدْ ❁

لَمْ يُولَدْ ❁ فَإِذَا لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ³ ❁

Daha sen buna göre kıyas et.

* * *

¹ De ki: O Allah'tır. Çünkü O birdir. Çünkü O hiçbir şeye muhtaç değildir ve herşey Ona muhtaçtır. Çünkü O doğurmamıştır. Çünkü O doğurulmamıştır. Çünkü Ona denk olacak hiçbir şey yoktur.

² Hiçbir şey Onun dengi değildir. Çünkü O doğurulmamıştır. Çünkü o doğurmaktan münezzehtir. Çünkü O hiçbir şeye muhtaç değildir ve herşey Ona muhtaçtır. Çünkü O birdir. Çünkü O Allah'tır.

³ O Allah'tır. Öyle ise O birdir. Öyle ise O Sameddir. Öyle ise O doğurmamıştır. Öyle ise O doğurulmamıştır. Öyle ise Onun hiçbir dengi yoktur.

(Sözler, Yirmi Beşinci Söz, Birinci Şûle,
İkinci Şuâ'dan)

Hem meselâ, ¹ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ da bir

sükût var, bir ıtlak var. Neye zafer bulacak-
larını tayin etmemiş, tâ herkes istediğini
içinde bulabilsin. Sözü az söyler, tâ uzun
olsun. Çünkü, bir kısım muhatabın maksat-
dî ateşten kurtulmaktır. Bir kısmı yalnız Cen-
neti düşünür. Bir kısım, saadet-i ebediyeyi
arzu eder. Bir kısım, yalnız rıza-i İlâhîyi ri-
ca eder. Bir kısım, rüyet-i İlâhiyeyi gaye-i
emel bilir. Ve hâkezâ, bunun gibi pek çok
yerlerde, Kur'ân sözü mutlak bırakır, tâ
âmm olsun. Hazfeder, tâ çok mânâları ifa-

¹ “İşte kurtuluşa erenler onlardır.” Bakara Sûresi, 2:5.

âmm: genel
gaye-i emel: eme-
linin gayesi, arzu
edilen hedef
hâkezâ: böylece,
bunun gibi
hazfetmek: kaldır-
mak, aradan çıkar-

karmak
ıtlak: genelleştirme,
sınırlamama
maksat: gaye
mutlak: serbest
bırakılmış, sınırı
belirtilmemiş

rıza-i İlâhî: Allah'ın
rızası
rüyet-i İlâhî: Allah'ın
cemâlini görme
saadet-i ebediye:
sonsuz mutluluk
sükût: sessiz kalma

de etsin. Kısa keser, tâ herkesin hissesi bulunsun. İşte, اَلْمُفْلِحُونَ der, neye felâh bulacaklarını tayin etmiyor. Güya o sükûtla der: “Ey Müslümanlar, müjde size! Ey müttakî, sen Cehennemden felâh bulursun. Ey salih, sen Cennete felâh bulursun. Ey ârif, sen rıza-i İlâhîye nail olursun. Ey âşık, sen rüyete mazhar olursun.” Ve hâkezâ...

İşte, Kur’ân, câmiiyet-i lâfziye cihetiyle, kelâmdan, kelimededen, huruftan ve sükût-tan, her birisinin binler misallerinden yalnız nümune olarak birer misal getirdik. Âyeti ve kıssatı bunlara kıyas edersin.

Hem meselâ,

1 âyeti, o فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ 1

1 “Bil ki, Allah’tan başka ilâh yoktur. Günahın için istiğfar et.” Muhammed Sûresi, 47:19.

ârif: bilgide ileri olan
câmiiyet-i lafziye: sözün kapsamlılığı, çok geniş ve genel mânâları içine alması
cihet: yön
felâh: kurtuluş
hâkezâ: böylece,

bunun gibi
huruf: harfler
kelâm: kelime, ifade
kıssat: kıssalar
mazhar: kavuşma, erişme
müttakî: Allah’tan korkup emir ve ya-

saklarını titizlikle dinleyen
nail olmak: erişmek
nümune: örnek
rıza-i ilahî: Allah’ın rızası
rüyet: Allah’ın cemâlini görme
sükût: sessiz kalma

kadar vücuhu var ve o derece merâtibi var ki, bütün tabakat-ı evliya, bütün sülûklerinde ve mertebelerinde şu âyete ihtiyaçlarını görüp, ondan kendi mertebesine lâayık bir gıda-yı mânevî, bir taze mânâ almışlar. Çünkü *Allah* bir ism-i câmi' olduğundan, Esmâ-i Hüsnâ adedince tevhidler, içinde bulunur.

أَيُّ لَا رَزَاقَ إِلَّا هُوَ ﴿١﴾ لَا خَالِقَ إِلَّا هُوَ ﴿٢﴾

لَا رَحْمَنَ إِلَّا هُوَ ¹ ﴿٣﴾

ve hâkezâ.

* * *

¹ Yani, Ondan başka Rezzâk yoktur. Ondan başka Hâlık yoktur. Ondan başka Rahmân yoktur.

Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın en güzel isimleri

gıda-yı mânevî: mânevî gıda

hâkezâ: böylece, bunun gibi

ism-i câmi': bütün

isimlerin mânâlarını içinde toplayan isim

merâtib: mertebeler

sülûk: mânevî yol alma

tabakat-ı evliya:

velilerin tabakaları, dereceleri

tevhid: birleme; herşeyin bir olan Allah'a ait olduğunu bilme ve inanma

vücu: yönler

(Otuz Üçüncü Söz, On Birinci Pencere)

أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ¹

Bütün ervah ve kulûbun dalâletten neş'et eden ıztırabat ve keşmekeş ve ıztırabattan neş'et eden mânevî elemelerden kurtulmaları, bir tek Hâlıkı tanımakla olur. Bütün mevcudatı bir tek Sânie vermekle necat buluyorlar, bir tek Allah'ın zikriyle mutmain olurlar. Çünkü, hadsiz mevcudat bir tek zâta verilmezse, Yirmi İkinci Sözde kat'î ispat edildiği gibi, o zaman her bir tek şeyi hadsiz esbaba isnad etmek lâzım gelir ki,

¹ “Haberiniz olsun ki, kalbler ancak Allah'ın zikriyle huzura kavuşur.” Ra'd Sûresi, 13:28.

dalâlet: hak yoldan sapkınlık, inançsızlık

elem: acı, keder, sıkıntı

ervah: ruhlar

esbab: sebepler

hadsiz: sayısız

Hâlık: herşeyi yaratan Allah

ıztırabat: ıztıraplar, sıkıntılar

isnad: dayandırma

kat'i: kesin

keşmekeş: karışıklık

kulûb: kalpler

mevcudat: varlıklar

mutmain: gönlü hoş, içi rahat

necat: kurtuluş

neş'et: doğma, ortaya çıkma

Sâni: herşeyi mükemmel ve san'atlı bir şekilde yaratan Allah

zikir: anma

o halde bir tek şeyin vücudu, umum mevcudat kadar müşkül olur.

Çünkü, Allah'a verse, hadsiz eşyayı bir zâta verir. Ona vermezse, her birşeyi hadsiz esbaba vermek lâzım gelir. O vakit, bir meyve, kâinat kadar müşkülât peydâ eder, belki daha ziyade müşkül olur. Çünkü, nasıl bir nefer yüz muhtelif adamın idaresine verilse, yüz müşkülât olur. Ve yüz nefer bir zabitin idaresine verilse, bir nefer hükmünde kolay olur. Öyle de, çok muhtelif esbabin bir tek şeyin icadında ittifakları, yüz derece müşkülâtlı olur. Ve pek çok eşyanın icadı bir tek zâta verilse, yüz derece kolay olur.

İşte, mahiyet-i insaniyedeki merak ve taleb-i hakikat cihetinden gelen nihayetsiz ız-

cihet: yön
esbab: sebepler
hadsiz: sayısız
icad: var etme, yaratma
ittifak: birleşme, birlik
kâinat: evren, yaratılmış herşey
mahiyet-i insani-

ye: insanın yaratılıştan sahip olduğu özellikler
mevcudat: varlıklar
muhtelif: çeşit çeşit
müşkilât: zorluklar, güçlükler
müşkül: zor

nefer: asker, er
nihayetsiz: sonsuz
peydâ: kazanma
taleb-i hakikat: gerçeği isteme
umum: bütün
vücut: varlık
zabit: subay
ziyade: çok, fazla

tıraptan kurtaracak, yalnız tevhid-i Hâlık ve marifet-i İlâhiyedir. Madem küfürde ve şirkte nihayetsiz müşkülât ve ıztırabat var. Elbette o yol muhaldır, hakikati yoktur. Madem tevhidde, mevcudatın yaratılışındaki suhulete ve kesrete ve hüsn-ü san'ata muvafık olarak, nihayetsiz suhulet ve kolaylık var. Elbette o yol vâciptir, hakikattir.¹

İşte, ey bedbaht ehl-i dalâlet! Bak, dalâlet yolu ne kadar karanlıklı ve elemli! Ne zorun var ki oradan gidiyorsun? Hem bak, iman ve tevhid yolu ne kadar kolay ve safâ! Oraya gir, kurtul.

¹ bk. İsrâ Sûresi, 17:42; Enbiyâ Sûresi, 21:21; 99 ; Sâd Sûresi, 38:5.

bedbaht: talihsiz, kötü bahtlı

delâlet: delil olma, işaret etme

ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapmış inançsız kimseler

elem: acı, keder, sıkıntı

hakikat: gerçek, asıl ve esas

hüsn-ü san'at: san'atın güzelliği

ıztırabat: ıztıraplar, sıkıntılar

kesret: çokluk

marifet-i İlâhiye: Allah'ı bilme ve tanıma

mevcudat: varlıklar

muhâl: imkansız

muvafilek: uygun

müşkilât: zorluklar, güçlükler

nihayetsiz: sonsuz

safâli: rahat, huzurlu

suhulet: kolaylık

şirk: Allah'a ortak koşma

tevhid: birleme; her şeyin bir olan Allah'a ait olduğunu bilme ve inanma

tevhid-i Hâlık: sadece bir Yaratıcının olduğuna, baş-

ka yaratıcıların olmadığına inanma

vâcip: zorunlu olma

(Mektubat, Yirminci Mektup'tan)

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ❁

وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ² ❁

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ

الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ

وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ³ ❁

¹ Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

² "Hiçbir şey yoktur ki, Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

³ Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla "Allah'tan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. O birdir; Onun hiçbir şeriki yoktur. Mülk Ona ait, hamd Ona mahsustur. Hayatı veren de Odur, ölümü veren de Odur. O, kendisine asla ölüm ârız olmayan Hayy-ı Ezelîdir. Bütün hayır Onun elindedir. O herşeye hakkıyla kâdirdir. Herşeyin ve herkesin dönüşü de Onadır." *Buharî*, Ezân: 155; *Teheccüd*: 21; *Müslim*, Zikir: 28, 30, 74, 75, 76; *Tirmizî*, *Mevâkıt*: 108; *Hac*: 104; ➔

SABAHA ve akşam namazından sonra tekrarı pek çok fazileti bulunan¹ ve bir rivâyet-i sahîhada İsm-i Âzam mertebesini taşıyan² şu cümle-i tevhidiyenin on bir kelimesi var. Her bir kelimesinde, hem birer müjde ve beşaret, hem birer mertebe-i tevhîd-i rubûbiyet, hem bir İsm-i Âzam noktasında bir kibriyâ-i vahdet ve bir kemâl-i

→ Nesâî, Sehih: 83-86; *İbni Mâce*, Dua: 10, 14, 16; *Ebû Dâvud*, Menâsik: 56; *Dârîmî*, Salât: 88, 90; *Muvatta'*, Hac: 127, 243; Kur'an: 20, 22; *Müsned*, 1:47; 2:5; 3:320; 4:4; 5:191.

¹ bk. *Müsned*, 4:60; 5:415; *Mecmeu'z-Zevâid*, 10:107.

² bk. *İbni Mâce*, Duâ, 9.

beşaret: müjde, sevindirici haber
cümle-i tevhidiye: tevhid cümlesi; herşeyin bir olan Allah'a ait olduğunu bildiren cümle
fazilet: mânevî değer ve üstünlük
İsm-i Âzam: Cenâb-ı Hakkın binbir isminden en büyük ve mânâca diğer isimleri ku-

şatmış olanı
İsm-i Âzam: Cenâb-ı Hakkın binbir isminden en büyük ve mânâca diğer isimleri kuşatmış olanı
kibriyâ-i vahdet: Cenâb-ı Hakkın birliğinin büyüklük ve azameti
mertebe: derece, makam
mertebe-i tevhîd-i

Rububiyet: varlık âleminin terbiye, tedbir ve idaresindeki birlik ve bu birliğin bir olan Allah'tan gelmesini bilme mertebesi
rivâyet-i sahîha: doğruluğu ve Peygamberimize ait olduğu şüphe götürmeyen rivâyet, hadis

vahdâniyet vardır. Bu büyük ve ulvî hakikatlerin izahını sair Sözlere havale edip, bir vaade binaen, şimdilik mücmel bir hülâsa suretinde iki makam, bir mukaddime ile ona bir fihriste yapacağız.

Mukaddime

Kat'iyen bil ki, hilkatın en yüksek gayesi ve fitratın en yüce neticesi, iman-ı billâhtır. Ve insanîyetin en âli mertebesi ve beşerîyetin en büyük makamı, iman-ı billâh içindeki marifetullahtır. Cin ve insin en parlak saadeti ve en tatlı nimeti, o marifetullah

âli: yüksek
beşerîyet: insanlık
binaen: dayana-
 rak
cin ve ins: cinler
 ve insanlar
fitrat: yaratılış
hakikat: gerçek,
 esas
hilkat: yaratılış
hülâsa: özet

iman-ı billâh: Al-
 lah'a iman
insanîyet: insanlık
izah: açıklama
kat'iyen: kesinlikle
**kemâl-i vahdâni-
 yet:** Allah'ın son-
 suz birliği
marifetullah: Al-
 lah'ı tanıma
meretebe: derece,

makam
mukaddime: baş-
 langıç, giriş
mücmel: kısaca,
 özet halinde
saadet: mutluluk
sair: diğer, başka
suret: biçim, şekil
ulvî: yüce, yüksek
vaad: söz verme

içindeki muhabbetullahtır. Ve ruh-u beşer için en hâlis sürur ve kalb-i insan için en sâfi sevinç, o muhabbetullah içindeki lezzet-i ruhaniyedir.

Evet, bütün hakikî saadet ve hâlis sürur ve şirin nimet ve sâfi lezzet, elbette marifetullah ve muhabbetullahtadır. Onlar, onsuz olamaz. Cenâb-ı Hakkı tanıyan ve seven, nihayetsiz saadete, nimete, envâra, esrara, ya bilkuvve veya bilfiil mazhardır. Onu hakikî tanımayan, sevmeyen, nihayetsiz şekavete, âlâma ve evhama mânen ve maddeten müptelâ olur.

âlâm: elemeler, acılar, sıkıntılar

bilfiil: fiilen, uygulamaya konulmuş

bilkuvve: potansiyel olarak

Cenâb-ı Hak: Hakkın ta kendisi olan sonsuz şeref ve yücelik sahibi Allah

envâr: nurlar

esrar: sırlar

evham: vehimler, kuruntular

hakikî: gerçek, asıl

hâlis: katıksız, saf

kalb-i insan: insan kalbi

lezzet-i ruhaniye: ruhen alınan lezzet

mânen: mânevî olarak

marifetullah: Allah'ı tanıma

mazhar: erişme, nail olma

muhabbetullah:

Allah sevgisi

müptelâ: düşkün, bağımlı

nihayetsiz: sonsuz

ruh-u beşer: insan ruhu

saadet: mutluluk

sâfi: temiz, arınmış

sürur: sevinç

şekavet: mutsuzluk

Evet, şu perişan dünyada, âvâre nev-i beşer içinde, semeresiz bir hayatta, sahipsiz, hâmisiz bir surette, âciz, miskin bir insan, bütün dünyanın sultanı da olsa kaç para eder? İşte bu âvâre nev-i beşer içinde, bu perişan, fâni dünyada, insan sahibini tanımazsa, mâlikini bulmazsa, ne kadar biçare sergerdan olduğunu herkes anlar. Eğer sahibini bulsa, mâlikini tanısa, o vakit rahmetine iltica eder, kudretine istinad eder. O vahşetgâh dünya, bir tenezzühgâha döner ve bir ticaretgâh olur.

âciz: güçsüz, savunmasız

âvâre: serseri

biçare: çaresiz

fâni: gelip geçici

hâmi: koruyucu

iltica: sığınma

istinad: dayanma

kudret: ilâhî güç

ve iktidar

mâlik: sahip

miskin: zavallı

nev-i beşer: insanlık

rahmet: ilâhî şefkat ve merhamet

semeresiz: meyvəsiz, sonuçsuz

sergerdan: şaşkın, başıboş

suret: şekil, biçim

tenezzühgâh: gezinti yeri

ticaretgâh: alışveriş yeri

vahşetgâh: ürkütücü yer

Birinci Makam

Şu kelâm-ı tevhidînin on bir kelimesinin her birinde birer müjde var. Ve o müjdede birer şifa ve o şifada birer lezzet-i mâneviye bulunur.

BİRİNCİ KELİME

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ da şöyle bir müjde var ki:

Hadsiz hâcâta müptelâ, nihayetsiz a'dâ-nın hücumuna hedef olan ruh-u insanî şu kelimedede öyle bir nokta-i istimdad bulur ki, bütün hâcâtını temin edecek bir hazine-i rahmet kapısını ona açar. Ve öyle bir nokta-i istinad bulur ki, bütün a'dâsının şerrin-

a'dâ: düşmanlar
hâcât: ihtiyaçlar
hazine-i rahmet:
rahmet hazinesi
kelâm-ı tevhidî:
tevhide ait söz;
herşeyin bir olan
Allah'a ait olduğu-

nu bildiren söz
lezzet-i mânevi-
ye: mânevî lezzet
müptelâ: bağımlı,
düşkün
nihayetsiz: sonsuz
nokta-i istimdad:
medet noktası;

yardım alınan
nokta
nokta-i istinad:
dayanak noktası
ruh-u insanî: insan
ruhu
temin etme: sağ-
lama

den emin edecek bir kudret-i mutlakanın sahibi olan kendi Mâbudunu ve Hâlıkını bildirir ve tanıttırır, sahibini gösterir, mâliki kim olduğunu irâe eder. Ve o irâe ile, kalbi vahşet-i mutlakadan ve ruhu hüzn-ü elîm-den kurtarıp, ebedî bir ferahı, daimî bir süruru temin eder.

İKİNCİ KELİME

وَحْدَهُ Şu kelimedede şifalı, saadetli bir müjde vardır. Şöyle ki:

Kâinatın ekser envâıyla alâkadar ve o alâkadarlık yüzünden perişan ve keşmekeş içinde boğulmak derecesine gelen ruh-u beşer ve kalb-i insan, وَحْدَهُ kelimesinde

alâkadar: alâkalı, ilgili
ebedî: sonsuz
ekser: pek çok
emin: güven, korkusuzluk
envâ: türler
Hâlık: yaratıcı; herşeyi yaratan Allah
hüzn-ü elîm: acı verici hüzn, üzüntü

irâe etmek: göstermek
kâinat: evren, yaratılmış herşey
kalb-i insan: insan kalbi
keşmekeş: karışıklık, kargaşa
kudret-i mutlaka: sınırsız güç
Mâbud: Kendisine kulluk edilen, Allah

mâlik: sahip
ruh-u beşer: insan ruhu
saadetli: mutluluk verici
sürur: sevinç
şer: kötülük
temin etme: sağlama
vahşet-i mutlaka: tam bir yalnızlık ve ürküntü hali

bir melce, bir halâskâr bulur ki, onu bütün o keşmekeşten, o perişaniyetten kurtarır.

Yani, وَحْدَهُ mânen der:

Allah birdir. Başka şeylere müracaat edip yorulma. Onlara tezellül edip minnet çekme. Onlara temelluk edip boyun eğme. Onların arkasına düşüp zahmet çekme. Onlardan korkup titreme. Çünkü Sultan-ı Kâinat birdir. Herşeyin anahtarı Onun yanında, herşeyin dizgini Onun elindedir. Herşey Onun emriyle halledilir. Onu bulsan, her matlubunu buldun; hadsiz minnetlerden, korkulardan kurtuldun.

ÜÇÜNCÜ KELİME

لَا شَرِيكَ لَهُ Yani, nasıl ki ulûhiyetinde ve saltanatında şeriki yoktur; Allah bir olur, mü-

hadsiz: sınırsız
halâskâr: kurtarıcı
keşmekeş: karışıklık, kargaşa
matlub: talep edilen, istek
melce: sığınak
minnet: bir iyilik

karşısında kendisini manevi olarak borçlu hissetme, yük altında kalma
Sultan-ı Kâinat: Kâinatın Sultanı, Allah

şerik: ortak
temelluk: dalkavukluk
tezellül: alçalma, kendisini küçük düşürme
ulûhiyet: ilâhlık

teaddit olamaz. Öyle de, rububiyetinde ve icraatında ve icâdâtında dahi şeriki yoktur.

Bazan olur ki, sultan bir olur, saltanatında şeriki olmaz; fakat icraatında, onun memurları onun şeriki sayılırlar ve onun huzuruna herkesin girmesine mâni olurlar, “Bize de müracaat et” derler. Fakat Ezel-Ebed Sultanı olan Cenâb-ı Hak, saltanatında şeriki olmadığı gibi, icraat-ı rububiyetinde dahi muinlere, şeriklere muhtaç değildir. Emir ve iradesi, havl ve kuvveti olmazsa, hiçbir şey hiçbir şeye müdahale edemez. Doğrudan doğruya herkes Ona müracaat edebilir. Şeriki ve muini olmadığından, o mürâ-

Cenâb-ı Hak: Hak-
kın ta kendisi olan
sonsuz şeref ve
yücelik sahibi Al-
lah

**Ezel-Ebed Sulta-
nı:** başlangıç ve
sonu olmaksızın,
hüküm ve salta-
natı ezelden ebe-
de devam eden
Sultan

havl: güç, kuvvet
icâdât: yaratmalar

icraat-ı rububiyet:
Allah'ın bütün var-
lıkları kuşatan ida-
re ve terbiyesinin
ve egemenliğinin
gereği olan faali-
yetler

irade: dileme, ter-
cih, istek

kudret: güç, ikti-
dar

mâni: engel

muin: yardımcı

müteaddit: birden

fazla, birçok
rububiyet: rablık;
Allah'ın her bir
varlığa yaratılış
gayelerine ulaş-
maları için muh-
taç olduğu şeyleri
vermesi, onları
terbiye edip ida-
resi ve egemenli-
ği altında bulun-
durması
şerik: ortak

caatçı adama “Yasaktır, Onun huzuruna giremezsin” denilmez.

İşte, şu kelime ruh-u beşer için şöyle bir müjde verir ki:

İmanı elde eden ruh-u beşer, mânisiz, müdahalesiz, hâilsiz, mümanaatsız, her halinde, her arzusunda, her anda, her yerde o ezel ve ebed ve hazâin-i rahmet mâliki ve defâin-i saadet sahibi olan Cemîl-i Zülcelâl, Kadîr-i Zülkemâlın huzuruna girip hâcâtını arz edebilir. Ve rahmetini bulup kudretine istinad ederek kemâl-i ferah ve sürru kazanabilir.

Cemîl-i Zülcelâl:
sınırsız heybet ve sonsuz güzellik sahibi olan Allah
defâin-i saadet:
mutluluk definelere
ebed: sonu olmayan, sonsuz
ezel: başlangıcı olmayan, sonsuz
hâcât: ihtiyaçlar

hâil: engel, perde
hazâin-i rahmet mâliki: rahmet hazinelerinin sahibi
istinad: dayanma
Kadîr-i Zülkemâl: sıfatları, isimleri ve bütün işleri mükemmel olan ve kudreti herşeyi kuşatan Allah

kemâl-i ferah ve sürru: tam bir sevinç ve mutluluk
kudret: güç, iktidar
mâni: engel
mümanaat: engel olma
rahmet: şefkat, merhamet
ruh-u beşer: insan ruhu

DÖRDÜNCÜ KELİME

لَهُ الْمُلْكُ Yani, mülk umumen Onundur.

Sen, hem Onun mülküsün, hem memlûküsün, hem mülkünde çalışıyorsun. Şu kelime, şöyle şifalı bir müjde veriyor ve diyor:

Ey insan! Sen kendini, kendine mâlik sayma. Çünkü sen kendini idare edemezsin. O yük ağırdır; kendi başına muhafaza edemezsin, belâlardan sakınıp levazımatını yerine getiremezsin. Öyle ise, beyhude ıztıraba düşüp azap çekme. Mülk başkasınındır. O Mâlik hem Kadîrdir, hem Rahîmdir. Kudretine istinad et; rahmetini ittiham etme. Kederi bırak, keyfini çek. Zahmeti at, safâyı bul.

beyhude: boşuna
istinad: dayanma
ittiham etmek:

suçlamak
Kadîr: kudret sahibi; herşeye gücü yeten, sonsuz güç ve kudret sahibi Allah

keder: sıkıntı, üzüntü

kudret: güç, iktidar

levazımat: gerekli olan şeyler

Mâlik: sahip; herşeyin sahibi olan Allah

memlûk: kul, köle

muhafaza: koruma

mülk: sahip olunan şey, hükmedilen yer

Rahîm: rahmet sa-

hibi; rahmetinin çok özel tecellîleri olan, sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah

rahmet: şefkat, merhamet

safâ: rahat ve huzur

umumen: tamamen

Hem der ki: Mânen sevdiğin ve alâkadar olduğun ve perişanîyetinden müteessir olduğun ve ıslah edemediğin şu kâinat, bir Kadîr-i Rahîmin mülküdür. Mülkü sahibine teslim et. Ona bırak; cefâsını değil, safâsını çek. O hem Hakîmdir, hem Rahîmdir. Mülkünde istediği gibi tasarruf eder, çevirir. Dehşet aldığın zaman, İbrahim Hakkı gibi “Mevlâ görelim neyler / Neylerse güzel eyler” de, pencerelerden seyret, içlerine girme.

BEŞİNCİ KELİME

لَهُ الْحَمْدُ Yani, hamd ve senâ, medih ve minnet Ona mahsustur, Ona lâyıktır. De-

alâkadar: alâkalı, ilgili

cefâ: zorluk

Hakîm: hikmet sahibi; herşeyi hikmetle, belirli gayelere yönelik olarak, mânâlı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratan Allah

hamd: şükür ve övgü

ıslah: düzeltme, iyileştirme

Kadîr-i Rahîm: çok merhametli ve şefkatli olan ve sonsuz güç ve kudret sahibi Allah

kâinat: evren, yaratılmış herşey

mânen: mânevî olarak

medih: övgü, şükür

Mevlâ: efendi, sahip, koruyucu; Allah

minnet: şükür, teşekkür etme

mülk: sahip olunan şey, hükmedilen yer

müteessir olmak: üzölmek, etkilenmek

Rahîm: rahmet sahibi; rahmetinin çok özel tecellîleri olan, sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah

safâ: rahat ve huzur

senâ: övme, yüceltme

mek nimetler Onundur ve Onun hazine-sinden çıkar. Hazine ise daimîdir. İşte şu kelime şöyle müjde verip diyor ki:

Ey insan! Nimetin zevâlinden elem çek-me. Çünkü rahmet hazinesi tükenmez. Ve lezzetin zevâlini düşünüp o elemden feryad etme. Çünkü o nimet meyvesi, bir rahmet-i bânihayenin semeresidir. Ağacı bâki ise, meyve gitse de yerine gelen var. Nimetin lezzeti içinde, o lezzetten yüz derece daha ziyade lezzetli bir iltifat-ı rahmeti hamd ile düşünüp, lezzeti, birden yüz derece yapabi-lirsin. Nasıl ki, bir padişah-ı zîşânın sana hediye ettiği bir elma lezzeti içinde, yüz, belki bin elmanın lezzetinin fevkinde, bir iltifat-ı şahane lezzetini sana ihsas ve ihsan eder. Öyle de, لَهُ الْحَمْدُ kelimesiyle, yani

bâki: kalıcı, devam-lı; sonsuz

elem: acı

fevkinde: üstünde

hamd: şükür ve övgü

ihsan: bağışlama

ihsas: hissettirme

iltifat-ı rahmet:

İlâhî rahmet tara-fından gelen lütuf

iltifat-ı şahane:

yüksek iltifât, pa-dişahın lütufla yaptığı özel mua-mele

padişah-ı zîşân:

şanlı padişah

rahmet: şefkat, merhamet

rahmet-i bâniha-

ye: sonsuz rah-met

semere: meyve

zevâl: yok olup gitme

ziyade: fazla

hamd ve şükürle, yani nimetten in'âmı hissetmekle, yani Mün'imi tanımakla ve in'âmı düşünmekle, yani Onun rahmetinin iltifatını ve şefkatinin teveccühünü ve in'âmının devamını düşünmekle, nimetten bin derece daha leziz, mânevî bir lezzet kapısını sana açar.

ALTINCI KELİME

يُحْيِي Yani, hayatı veren Odur. Ve hayatı rızıkla idame eden de Odur. Ve levazımat-ı hayatı da ihzar eden yine Odur. Ve hayatın âli gayeleri Ona aittir ve mühim neticeleri Ona bakar; yüzde doksan dokuz meyvesi Onundur. İşte şu kelime, şöyle fâni ve âciz beşere nidâ eder, müjde verir ve der:

âciz: güçsüz

âli: yüce, yüksek

beşer: insan

fâni: gelip geçici

hamd: şükür ve övgü

ihzar etmek: hazırlamak

iltifat: lütuf ve iyi-

likle muamele

in'âm: nimetlendirme

levazımat: gerekli olan şeyler

Mün'im: nimet verici; gerçek nimet verici olan ve ya-

rattıklarını sonsuz

bir şekilde nimetlendiren Allah

nidâ etmek: seslenmek

rahmet: şefkat, merhamet

teveccüh: yönelme

Ey insan! Hayatın ağır tekâlifini omuzuna alıp zahmet çekme. Hayatın fenâsını düşünüp hüzne düşme. Yalnız dünyevî, ehemmiyetsiz meyvelerini görüp, dünyaya gelişinden pişmanlık gösterme. Belki, o sefine-i vücudundaki hayat makinesi, Hayy-ı Kayyûma aittir. Masarîf ve levazımatını O tedarik eder. Ve o hayatın pek kesretli gayeleri ve neticeleri var ve Ona aittir. Sen o gemide bir dümenci neferisin. Vazifeni güzel gör, ücretini al, keyfine bak. O hayat sefinesi ne kadar kıymettar olduğunu ve ne kadar güzel faideler verdiğini ve o sefine sahibi Zâtın ne kadar Kerîm ve Rahîm olduğunu düşün, mesrur ol ve şükret. Ve

ehemmiyetsiz:

önemsiz

faide: fayda

fenâ: son bulma,
yok oluş

Hayy-ı Kayyûm:

her an diri olup
her canlıya hayat
veren ve herşeyi
ayakta tutan, Allah

hüzün: üzüntü

Kerîm: ikram sa-

hibi; sonsuz cömertlik ve ikram
sahibi olan Allah

kesretli: çok

kıymettar: kıymetli, değerli

levazımat: gerekli olan şeyler

masarîf: masraflar, giderler

mesrur: sevinçli

nefer: asker, er

Rahîm: rahmet sa-

hibi; rahmetinin çok özel tecellîleri olan, sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah

sefine: gemi

sefine-i vücud: vücud gemisi

tedarik: elde etmek

tekâlif: yükler, vazifeler

anla ki, vazifeni istikametle yaptığın vakit, o sefinenin verdiği bütün netâic, bir cihetle senin defter-i a'mâline geçer, sana bir hayat-ı bâkiyeyi temin eder, seni ebedî ihyâ eder.

YEDİNCİ KELİME

وَيُمِيتُ Yani, mevti veren Odur. Yani, hayat vazifesinden terhis eder, fâni dünyadan yerini tebdil eder, külfet-i hizmetten âzâd eder. Yani, hayat-ı fâniyeden, seni hayat-ı bâkiyeye alır. İşte şu kelime, şöylece fâni cin ve inse bağırır, der ki:

Sizlere müjde! Mevt idam değil, hiçlik değil, fenâ değil, inkıraz değil, sönmek değil, firak-ı ebedî değil, adem değil, tesadüf

adem: yokluk

âzâd: serbest bırakma

cihet: yön, taraf

cin ve ins: cinler ve insanlar

defter-i a'mâl:

amel defteri, yapılan iyilik ve kötülüklerin kaydedildiği defter

ebedî: sonsuz

fâni: gelip geçici

firak-ı ebedî: sonsuz ayrılık

hayat-ı bâkiye: devamlı ve kalıcı hayat

hayat-ı fâniye: gelip geçici hayat

ihyâ etmek: hayat vermek

inkıraz: son bulma

istikamet: doğruluk

külfet-i hizmet: hizmet yükü

mevt: ölüm

netâic: neticeler

sefine: gemi

tebdil: değiştirme

terhis: serbest bırakma

değil, fâilsiz bir in'idam değil. Belki, bir Fâ-il-i Hakîm-i Rahîm tarafından bir terhistir, bir tebdil-i mekândır. Saadet-i ebediye tarafına, vatan-ı aslîlerine bir sevkıyattır. Yüzde doksan dokuz ahababın mecmaı olan âlem-i berzaha bir visal kapısıdır.

SEKİZİNCİ KELİME

وَهُوَ حَى لَا يَمُوتُ Yani, bütün kâinatın mevcudatında görünen ve vesile-i muhabbet olan kemâl ve hüsün ve ihsanın hadsiz bir derece fevkinde bir cemâl ve kemâl ve ihsanın sahibi ve bütün mahbuplara bedel, bir tek cilve-i cemâli kâfi gelen bir Mâ-

ahbab: sevilenler, dostlar

âlem-i berzah: dünya ile âhiret arasındaki kabir âlemi

cemâl: güzelliği

cilve-i cemâl: güzelliğin yansıması

fâil: bir işi yapan; fiilin sahibi

Fâil-i Hakîm-i Rahîm: herşeyi sonsuz hikmet ve rah-

metle yapan Allah

fevkinde: üstünde

hadsiz: sınırsız

hüsün: güzellik

ihsan: bağış, nimet

in'idam: yok oluş

kâinat: evren, yaratılmış herşey

kemâl: mükemmellik, kusursuzluk

mahbup: sevgili

mecma: toplanma yeri

mevcudat: varlık-

lar, var edilenler

saadet-i ebediye:

sonsuz mutluluk

sevkıyat: toplu

halde gönderme

tebdil-i mekân:

mekân değişikliği

terhis: serbest bırakma

vatan-ı aslî: asıl

yurt

vesile-i muhabbet:

sevgi sebebi

visal: kavuşma

bud-u Lemyezel, bir Mahbub-u Lâyezâlin ezeli ve ebedi bir hayat-ı daimesi var ki, şaibe-i zevâl ve fenâdan münezzeh ve avârız-ı naks ve kusurdan müberrâdır. İşte şu kelime, cin ve inse ve bütün zîşuura ve ehl-i muhabbet ve aşka ilân eder ki:

Sizlere müjde! Mahbuplarınızdan nihayetsiz firakların yaralarını tedavi edip merhem süren bir Mahbub-u Bâkî var. Madem O var ve bâkidir; başkaları ne olursa olsun, merak çekmeyiniz. Belki o mahbuplarda sebep-i muhabbetiniz olan hüsün ve ihsan, fazl ve kemâl, o Mahbub-u Bâkînin

avârız-ı naks: noksanlık arızaları

bâkî: ölümsüz, sonsuz

cin ve ins: cinler ve insanlar

ehl-i muhabbet: muhabbet sahipleri, sevgi ehli

ezeli ve ebedi: başlangıcı ve sonu olmayan, sonsuz

fazl: cömertlik, ihsan

firak: ayrılık

hayat-ı daime: sürekli hayat

hüsün: güzellik

ihsan: bağış, nimet

kemâl: mükemmellik, kusursuzluk

Mâbud-u Lemyezel: varlığı asla son bulmayan ve ibadete lâyık tek ilâh olan Allah

Mahbub-u Bâkî: varlığı hiçbir zaman son bulmayan ve herşeyden daha sevgili olan Allah

Mahbub-u Lâyezâli: hiçbir zaman

kaybolup gitmeyecek, yegâne sevgili olan Allah

mahbup: sevgili
müberrâ: fenalık-tan uzak, noksan-sız

münezzeh: arınmış; kusurdan uzak

nihayetsiz: sonsuz
sebeb-i muhabbet: sevgi sebebi

şaibe-i zeval ve fenâ: yok olup gitme ve gelip geçicilik kuşkusu
zîşuur: şuur sahibi

cilve-i cemâl-i bâkisinden çok perdelerden geçip, gayet zayıf bir gölgenin gölgesidir. Onların zevâlleri sizleri incitmesin. Çünkü onlar bir nevi âyinelerdir. Âyinelerin değişmesi, şâşaa-i cemâlin cilvesini tazeleştirir, güzelleştirir. Madem O var, herşey var.

DOKUZUNCU KELİME

بِيَدِهِ الْخَيْرُ Yani, her hayır Onun elindedir. Her yaptığınız hayrat Onun defterine geçer. Her işlediğiniz a'mâl-i salihâ, yanında kaydedilir. İşte, şu kelime, cin ve inse nidâ edip müjde veriyor. Diyor ki:

Ey biçareler! Mezaristana göçtüğünüz zaman, “Eyvah, malımız harap olup sa'yimiz hebâ oldu. Şu güzel ve geniş dünyadan gidip dar bir toprağa girdik” demeyiniz, fer-

a'mâl-i salihâ: Allah için yapılan iyi işler

âyine: ayna

biçare: çaresiz, zavallı

cilve: yansıma

cilve-i cemâl-i bâkî: sonsuz güzelliğin bir yansıması

cin ve ins: cinler ve insanlar

hayrat: hayırlar, iyilikler

hebâ: boş, faydasız

Mahbub-u Bâkî: varlığı hiçbir zaman son bulmayan ve herşeyden

daha sevgili olan Allah

nevi: çeşit

nidâ etmek: seslenmek

sa'y: çalışma

şâşaa-i cemâl: güzelliğin parıltısı, gösterişi

zevâl: yok oluş

yad edip me'yus olmayınız. Çünkü sizin herşeyiniz muhafaza ediliyor. Her ameliniz yazılmıştır. Her hizmetiniz kaydedilmiştir. Hizmetinizin mükâfâtını verecek ve her hayır elinde ve her hayrı yapabilecek bir Zât-ı Zülcelâl sizi celb edip yeraltında muvakkaten durdurur, sonra huzuruna aldırır. Ne mutlu sizlere ki, hizmetinizi ve vazifenizi bitirdiniz. Zahmetiniz bitti; rahata ve rahmette gidiyorsunuz. Hizmet, meşakkat bitti; ücret almaya gidiyorsunuz.

Evet, geçen baharın defter-i a'mâlinin sayfeleri ve hidemâtının sandukçaları olan tohumları, çekirdekleri muhafaza eden ve ikinci baharda gayet şâşaalı, belki yüz derece aslından daha bereketli bir tarzda muhafaza eden, neşreden Kadîr-i Zülcelâl,

celb etmek: çekmek

defter-i a'mâl: amel defteri; yapılan iyi ve kötü işlerin kaydedildiği defter

hidemât: hizmetler

Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz haşmet

ve yücelik sahibi ve kudreti herşeyi kuşatan Allah

me'yus: ümitsiz

meşakkat: zorluk

muhafaza: koruma

muvakkaten: geçici olarak

neşreden: yayan

rahmet: İlâhî şef-

kat ve merhamet

sandukça: küçük sandık

şâşalı: gösterişli, parlak

Zât-ı Zülcelâl: sonsuz haşmet ve yücelik sahibi Zât, Allah

elbette sizin de netâic-i hayatınızı öyle muhafaza ediyor ve hizmetinize pek kesretli bir surette mükâfat verecektir.

ONUNCU KELİME

وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Yani, O Vâhiddir, Ehaddir. Herşeye kâdirdir. Hiçbir şey Ona ağır gelmez. Bir baharı halk etmek, bir çiçek kadar Ona kolaydır. Cenneti halk etmek, bir bahar kadar Ona rahattır. Her günde, her senede, her asırda yeniden yeniye icad ettiği hadsiz masnuatı, nihayetsiz kudretine nihayetsiz lisanlarla şehadet ederler.

İşte şu kelime dahi şöyle müjde eder; der ki:

Ehad: her bir varlık üzerinde birliğin izleri görünen ve bütün kemâl sıfatların sahibi olan bir Allah

icad: var etme, yaratma

kâdir: herşeye gücü yeten

kesretli: çok

kudret: güç, iktidar

masnuat: san'at eserleri

muhafaza: koruma

netâic-i hayat: hayatın neticeleri

nihayetsiz: sonsuz

suret: şekil, biçim

şehadet: şahitlik, tanıklık

Vâhid: Zâtında, sıfatlarında, isimlerinde, işlerinde ve hükümlerinde asla ortağı ve benzeri olmayan ve birliği herşeyi kaplamış olan Allah

Ey insan! Yaptığın hizmet, ettiğin ubûdiyet boşu boşuna gitmez. Bir dâr-ı mükâfat, bir mahall-i saadet senin için ihzar edilmiştir. Senin şu fâni dünyana bedel, bâki bir Cennet seni bekler. İbadet ettiğin ve tanıdığın Hâlık-ı Zülcelâlin vaadine iman ve itimad et. Ona, vaadinde hulf etmek muhaldır. Kudretinde hiçbir cihetle noksaniyet yoktur. İşlerine acz müdahale edemez. Senin küçük bahçeni halk ettiği gibi, Cenneti dahi senin için halk edebilir ve halk etmiş ve sana vaad etmiş. Ve vaad ettiği için, elbette seni onun içine alacak.

Madem bilmüşahede görüyoruz: Her senede, yeryüzünde hayvânat ve nebâtâtın üç yüz binden ziyade envâlarını ve millet-

acz: güçsüzlük, yapamazlık

bâki: kalıcı, sürekli, sonsuz

bilmüşahede: gözle görerek

cihet: yön, taraf

dâr-ı mükâfat: mükâfat yurdu

envâ: türler

fâni: gelip geçici

Hâlık-ı Zülcelâl:

sonsuz haşmet ve yücelik sahibi olan ve herşeyi yoktan yaratan Allah

hayvânat: hayvanlar

hulf: sözünden dönme

ihzar: hazırlama

itimad etmek: güvenmek

kudret: güç, iktidar

mahall-i saadet: mutluluk yeri

muhâl: olması imkânsız şey

nebâtât: bitkiler

ubûdiyet: kulluk

vaad: söz verme

ziyade: fazla

lerini kemâl-i intizam ve mizanla, kemâl-i sür'at ve suhuletle haşredip neşreder. Elbette böyle bir Kadîr-i Zülcelâl, vaadini yerine getirmeye muktedirdir.

Hem madem her senede, öyle bir Kadîr-i Mutlak, haşrin ve Cennetin nümunelerini binler tarzda icad ediyor. Hem madem bütün semâvî fermanlarıyla saadet-i ebediye-i vaad edip Cenneti müjde veriyor. Hem madem bütün icraatı ve şuûnâtı hak ve hakikattir ve sıdk ve ciddiyetledir. Hem madem, âsârının şهادetiyle, bütün kemâlât Onun nihayetsiz kemâline delâlet ve şe-

âsâr: eserler
delâlet: delil olma, işaret etme
ferman: buyruk
hak: doğru
hakikat: gerçek
haşir: öldükten sonra âhirette tekrar diriltilip Allah'ın huzurunda toplanma
haşretme: diriltme
icad: var etme, yaratma
icraat: işler, tasarruflar
Kadîr-i Mutlak: hiçbir kayıt ve şarta

bağlı olmaksızın herşeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz haşmet ve yücelik sahibi ve kudreti herşeyi kuşatan Allah
kemâl: mükemmellik, kusursuzluk
kemâlât: mükemmellikler, kusursuz sıfatlar
kemâl-i intizam ve mizan: mükemmel bir düzen ve ölçü

kemâl-i sür'at ve suhulet: tam bir hız ve kolaylık
muktedir: güç ve iktidar sahibi; gücü yeten
neşretme: yayma
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk
semâvî: vahiyle gelen
sıdk: doğruluk
şهادet: şahitlik, tanıklık
şuûnât: haller, işler, fiiller
vaad: söz verme

hadet eder. Ve hiçbir cihette naks ve kusur Onda yoktur. Hem madem hulfülvaad ve hilâf ve kizb ve aldatmak, en çirkin bir haslet ve naks ve kusurdur. Elbette ve elbette, o Kadîr-i Zülcelâl, O Hakîm-i Zülkemâl, o Rahîm-i Zülcemâl, vaadini yerine getirecek, saadet-i ebediye kapısını açacak, Âdem babanızın vatan-ı aslîsi olan Cennete sizleri, ey ehl-i iman, idhal edecektir.

ON BİRİNCİ KELİME

وَالَيْهِ الْمَصِيرُ Yani, ticaret ve memuriyet için, mühim vazifelerle bu dâr-ı imtihan

Âdem: Cenâb-ı Hakkın yarattığı ilk insan ve insanlara gönderdiği ilk peygamber olan Hz. Âdem (a.s.)
cihet: yön, taraf
dâr-ı imtihan: imtihan yeri
ehl-i iman: mü'minler; Allah'a ve Allah'tan gelen herşeye inanan kimseler
Hakîm-i Zülkemâl: sonsuz mükem-

mellik sahibi olan ve herşeyi hikmetle yaratan
haslet: özellik
hilâf: cayma, vazgeçme, zıt, ters
hulfülvaad: sözünden dönme
idhal etmek: içine almak, dahil etmek, koymak
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz haşmet ve yücelik sahibi ve kudreti herşeyi

kuşatan Allah
kizb: yalan
naks: noksanlık, eksiklik
Rahîm-i Zülcemâl: sonsuz güzellik ve merhamet sahibi olan Allah
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk
şehadet: şahitlik, tanıklık
vaad: söz verme
vatan-ı aslî: asıl yurt

olan dünyaya gönderilen insanlar, ticaretlerini yapıp, vazifelerini bitirip ve hizmetlerini itmam ettikten sonra, yine onları gönderen Hâlık-ı Zülcelâllerine dönecekler ve Mevlâ-yı Kerîmlerine kavuşacaklar. Yani, bu dâr-ı fâniden gidip dâr-ı bâkide huzur-u Kibriyâya müşerref olacaklar. Yani, esbab dağdağasından ve vesâitin karanlık perdelерinden kurtulup, Rabb-i Rahîmlerine, makarr-ı saltanat-ı ebedîsinde perdesiz kavuşacaklar. Doğrudan doğruya, herkes, kendi Hâlıkı ve Mâbudu ve Rabbi ve Seyyidi ve Mâlikî kim olduğunu bilecek ve bulacaklar.

dağdağa: kargaşa

dâr-ı bâkî: sonsuzluk yurdu

dâr-ı fânî: gelip geçici olan dünya yurdu

esbab: sebepler

Hâlık: yaratıcı; herşeyi yaratan Allah

Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz haşmet

ve yücelik sahibi olan ve herşeyi yoktan yaratan Allah

huzur-u Kibriya:

sonsuz büyüklük sahibi olan

Allah'ın huzuru

itmam: tamamlama

Mâbud: Kendisine ibadet edilen, Allah

makarr-ı saltanat-ı

ebedî: sonsuz ilâhî saltanatın merkezi

Mâlik: sahip; herşeyin gerçek sahibi olan Allah

Mevlâ-yı Kerîm: ikramı bol olan dos-

tumuz ve gözetici-miz Allah

müşerref olmak: şereflenmek

Rabb-i Rahîm:

sonsuz şefkat ve merhamet sahibi olan ve her bir varlığı terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulunduran Allah

Seyyid: efendimiz ve sahibimiz olan Allah

vesâit: vasıtalar

İşte, şu kelime, bütün müjdelerin fevkinde şöyle müjde eder ve der ki:

Ey insan! Bilir misin nereye gidiyorsun ve nereye sevk olunuyorsun? Otuz İkinci Sözün âhîrinde denildiği gibi, dünyanın bin sene mes'udâne hayatı, bir saat hayatına mukâbil gelmeyen Cennet hayatının; ve o Cennet hayatının dahi bin senesi, bir saat rüyet-i cemâline mukâbil gelmeyen bir Cemîl-i Zülcelâlin daire-i rahmetine ve mertebe-i huzuruna gidiyorsun. Müptelâ ve meftun ve müştak olduğunuz mecazî mahbuplarda ve bütün mevcudat-ı dünyeviyedeki hüsün ve cemâl, Onun cilve-i cemâlinin ve hüsn-ü esmâsının bir nevi gölgesi; ve bü-

âhir: son

cemâl: güzellik

Cemîl-i Zülcelâl:

sınırsız yücelik ve heybetiyle beraber, sonsuz güzellik sahibi Allah

cilve-i cemâl: İlâhî

güzelliğin yansıması

daire-i rahmet:

rahmet dairesi

hüsn-ü esmâ: İlâ-

hî isimlerin güzelliği

hüsün: güzellik

mahbup: sevgili

mecazî: gerçek olmayan

meftun: düşkün

mertebe-i huzur:

Cenâb-ı Hakkın yüce huzuruna çıkma seviyesi

mes'udâne: mutlu

bir şekilde

mevcudat-ı dün-

yeviye: dünyadaki varlıklar

mukâbil: karşılık

müptelâ: bağımlı, tutkun

müştak: âşık

nevi: tür

rüyet-i cemâl: Rab-

bimizin güzelliğini seyretme

tün Cennet, bütün letâfetiyle, bir cilve-i rahmeti; ve bütün iştîyaklar ve muhabbetler ve incizaplar ve câzibeler, bir lem'a-i muhabbeti olan bir Mâbud-u Lemyezelin, bir Mahbub-u Lâyezâlin daire-i huzuruna gidiyorsunuz. Ve ziyafetgâh-ı ebedîsi olan Cennete çağırılıyorsunuz. Öyle ise, kabir kapısına ağlayarak değil, gülerek giriniz.

Hem şu kelime şöyle müjde veriyor, diyor ki:

Ey insan! Fenâya, ademe, hiçliğe, zulûmata, nisyana, çürümeye, dağılmaya ve kesrette boğulmaya gittiğinizi tevehhüm edip düşünmeyiniz. Siz fenâya değil, bekâya gidiyorsunuz. Ademe değil, vücud-u dai-

adem: yokluk

bekâ: devamlılık, kalıcı olma

câzibe: çekim

cilve-i rahmet: ilâhî rahmetin yansıması

daire-i huzur: huzur dairesi

fenâ: son bulma, yok oluş

incizap: kapılma, çekim

iştîyak: şiddetli ar-

zu ve istek

kesret: çokluk

lem'a-i muhabbet:

ilâhî sevginin parıltısı

letâfet: hoşluk, güzellik

Mâbud-u Lemyezel:

varlığı asla son bulmayan ve ibadete lâyık tek ilâh olan Allah

Mahbub-u Lâyezâlin:

asla kaybo-

lup gitmeyecek

yegâne sevgili olan Allah

muhabbet: sevgi

nisyan: unutulma

tevehhüm: kuruntuya kapılma, evhamlanma

ziyafetgâh-ı ebedî:

sonsuz ziyafet yurdu

zulûmat: karanlıklar

mîye sevk olunuyorsunuz. Zulûmata değil, âlem-i nura giriyorsunuz. Sahip ve Mâlik-i Hakikînin tarafına gidiyorsunuz. Ve Sultan-ı Ezelînin payitahtına dönüyorsunuz. Kesrette boğulmaya değil, vahdet dairesinde teneffüs edeceksiniz. Firaka değil, visale müteveccihsiniz.

âlem-i nur: nur ve
aydınlık âlemi
firak: ayrılık
kesret: çokluk
Mâlik-i Hakikî: her-
şeyin gerçek sa-
hibi olan Allah
müteveccih: yö-

nelmiş, yönelen
payitaht: merkez,
başkent
Sultan-ı Ezeli: hü-
küm ve saltanatı-
nın başlangıcı ol-
mayan Allah
teneffüs: nefes al-

ma
vahdet: birlik
visal: kavuşma
vücut-u daimî:
ölümsüz, devamlı
vücut
zulûmat: karanlık-
lar

İndeksler

- *Konu İndeksi*
- *Esmâ-i İlâhiye İndeksi*
- *Şahıs İndeksi*
- *Mekân İndeksi*

Konu İndeksi

- adalet, 71
akıl, 30, 43
âlem
 âlem-i berzah, 20
 âlem-i misal, 54
 âlem-i şehadet, 18
Alevî, 143
Allahu ekber, 14, 19, 20
amel
 sahife-i amel, 216
anarşi, 111
Arap, 34
Arş, 178
arz
 küreviyeti, 101
 zikir ve ubudiyeti, 20
Asâ-yı Mûsâ mecmuası,
 67
Asr-ı Saadet, 40, 44
Aşere-i Mübeşşere, 127
aşk, 214
avâm, 145, 147
Avrupa
 Avrupa zalimleri, 109
âyine, 155
 âyinenin zevâli, 214–15
azamet, 13, 16, 19, 185
bahar, 216, 217
bâkiyat, 13
banka, 146
bayram, 16
belâ, 207
berzah, 187, 213
bid'at, 148, 151
bolşevizm, 147
câzibe, 223
Cebriye, 150
cemâl, 213–15
Cennet, 187, 191, 192,
 217–24
cihad, 55
Ciharyâr-ı Güzîn, 132
çekirge, 110
çocuklar
 çocuk ölümü, 97–98
dâbbetü'l-arz, 112
dalâlet, 148
Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye,
 57, 58, 60
Deccal, 111
dua, 206
 cevap, 115–19
 ihtiyac-ı fitrî lisanı, 118
 istidat lisanı, 118
duygular, 118
ebabil, 111

228 ■ Haccın Hikmetleri

ecirlik, 144
efkâr, imtizac-ı, 49
Ehl-i Beyt
 Ehl-i Beyt muhabbeti,
 147–51
Ehl-i Sünnet, 141, 151
emir, 118
enâniyet, 158
esaret, 144
esbab, 152–58, 221
Eski Said, 139
esmâ-i İlâhiye, 193, 222
evliya
 muhabbette ifrat, 153–55
fil, vak'a-i, 124
fırak, 41
Fransız İhtilâli, 145
güneşin batıdan doğması,
 112
Halk Partisi, 78
hamd, 18, 208–10
Hanbelî, 143
hapis, 70
Harb-i Umumî, 111, 146
Haricî, 140, 152
hastalık, 185
haşır, 223
havas, 145
hayal, 24, 26, 30
hayatın gayesi, 210–12
heykel, 157
hıfz, 217
hicret, 128
hikmet, 152
Hint, 34
hizbullah, 71
Hulefâ-i Râşidîn, 141
hutbe, 175

huzur-u daimî, 181
hürriyet, 50
ibadet, 114
ifrat, 154
ihlâs, 71, 86
İhlâs, Sûre-i, 189
ihسان, 213, 214
ilim, sıfât-ı, 14–15
iman, 199–201
imtizac-ı efkâr, 49, 52
in'am, 210
inâyet, 119
incizap, 223
insan
 bedeni, 118
 ubudiyeti, 20
irade, 118
irhasat, 134
İslâm âlemi, 53, 110, 116,
 139, 151, 159
 cemahir-i müttefika-i
 İslâmiyet, 36
 esareti, 34–35
İslâmiyet, 137
İsm-i Âzam, 198
istiane, 32, 114
istimdad, 202
iştîyak, 223
ittifak, 137
ittihad, 49
ittihad-ı İslâm, 36, 45, 49
kabir, 223
kader, 54, 71
 adalet ve kader, 152–58
Kafkas, 34
kâinat
 kâinatın ibadeti, 117
 kitab-ı kebir, 37

kalb, 19, 113, 161, 162,
163
Kelime-i Tevhid, 39, 202–3
kemâl, 199, 213, 214,
218–20
keramet, 39, 86, 87
kesret ve vahdet, 223
kıble, istikbal-i, 52–53,
100, 102
kibriyâ, 8, 10, 16, 17, 198,
221
kin, 136
komünizm, 66
kudret, 14, 187, 188, 203,
206, 207, 217–18
Kur'ân, 37
 halk-ı Kur'ân meselesi,
 143
 i'câzı, 28–30, 114
Kurban Bayramı, 12
lâtife-i Rabbâniye, 26
mahbub-u mecazi, 222
mâlikîyet ve serbestiyet
devri, 144
mânâ-yı harfî, 153
mânâ-yı ismî, 153
mânâ-yı işarî, 105, 108,
109
marifet, 49, 52
marifetullah, 196, 199
 burhanları, 38
mazi ve müstakbel, 39
medeniyet, 106
Medresetü'z-Zehrâ, 58, 59
melek-i ilham, 162
melekût, 182–83
memlûkiyet devri, 144
merak, 195

mezhep, 147
 bâtıl mezhepler, 148
milliyet, 50, 147
Muallâkat-ı Seb'a, 165
muammâ-yı hilkat, 41
mucize, 38
muhabbet, 213, 214, 222–
23
muhabbetullah, 200
musibet, 185
 musibet ve mâsumlar,
 109
Mutezile, 150
mûbalâğa, 80
mücâzefe, 80
mülk, 182–83, 207–8
namaz, 15, 23, 24, 80
 bayram namazı, 11, 18,
 19
 cemaatle namaz, 11, 115
 husuf ve kûsuf namazı,
 11
 tesbihatı, 15
nimet, 208–10
niyet, 55
nun-u na'büdü, 22–32,
113–19
Osmanlı, 50
ölüm, 212–13
örümcek, 130–31
rahmet, 98, 216, 222, 223
rıza, 191–92
Risale-i Nur
 cemiyetçilik ve Risale-i
 Nur, 69–71
 daireler, 72
 hizmet kerametleri, 93

230 ■ Haccın Hikmetleri

komünizm ve Risale-i

Nur, 63

tesanüd, 71

tevafukat, 92

riyâ, 157

rububiyet, 9–10, 13, 117,

181–82, 198, 204–6

ruhların kabzı, 185

Rus, 65, 73

rüyet-i İlâhiye, 222

saadet-i ebediye, 14, 18,

213, 219, 220

sadakat, 86

Sahabe, 149

salihat, 13

saltanat, 182, 204–6

sanem, 150, 157

sefahet, 110, 112

sınıflar, 146

sigara, 43

sihir, 166

siyaset ve yalan, 175

sosyalizm, 146

sûretperestlik, 157

Süfyan, 111

şan ve şeref, 157

şeâir, 12, 175

şefaât, 153

şekvâ, 184–85

Şeyheyn, 149

şeytan, 162, 163

Şîî, 141, 142

şuûnât, 219

şükür, 18

taassup, 158

Tatar, 34

tefrit, 154

tekbir, 7–9, 7–9, 7–9

tenezzüh, 214, 218

tergib ve terhib, 81

tesbihat, 25, 42

tesir-i hakikî, 183

tevekkül, 211–12

tevhid, 155, 190

tevhid mertebeleri, 197–

201

tılsım-ı kâinat, 41

tıp, 166

türbe, 153–58

ubudiyet, 21

uhuvvet, 70

ulûhiyet, 204

vahdâniyet, 199, 203–4

vahdet, 198, 224

vahşet ve bedevîlik devri,
144

Vehhabî, 159

vezâif-i eşya, 25

yalan, 175

Ye'cüc ve Me'cüc, 111

Yeni Said, 139

zaruriyât-ı diniye, 176

zekât, 55

zeval, 41

zikir, 19, 20, 38, 42, 194

zulüm, 136, 137

Esmâ-i İlâhiye İndeksi

- Âdil-i Mutlak, 184
 Âlemlerin Rabbi, 28
 Allah, 129, 157, 193,
 194, 204
 Âmir-i Mutlak, 31
 Cemîl-i Zülcelâl, 206,
 222
 Cenâb-ı Erhamürrâhi-
 mîn, 68
 Cenâb-ı Hak, 14, 16,
 72, 153, 180, 184,
 188, 200, 205
 Ehad, 217
 Erhamürrâhimîn, 98
 Ezel-Ebed Sultanı, 205
 Fâil-i Hakîm-i Rahîm,
 213
 Fâtır-ı Zülcelâl, 170
 Ganiyy-i Mutlak, 32
 Hakîm, 208
 Hakîm-i Zülkemâl, 220
 Hâlık, 30, 118, 119,
 168, 194, 196, 203,
 221
 Hâlık-ı Zülcelâl, 218,
 221
 Hayy-ı Kayyûm, 211
 Kadîr, 207
 Kadîr-i Mutlak, 32, 187,
 219
 Kadîr-i Rahîm, 208
 Kadîr-i Zülcelâl, 216,
 219, 220
 Kadîr-i Zülkemâl, 206
 Kerîm, 211
 Kerîm-i Mutlak, 32
 Mâbud, 30, 203, 221
 Mâbud-u Bilhak, 31
 Mâbud-u Cemîl-i Zül-
 celâl, 7
 Mâbud-u Lemyezel,
 214, 223
 Mâbud-u Zülcelâl, 117
 Mahbub-u Bâkî, 214
 Mahbub-u Lâyezâl,
 214, 223
 Mâlik, 207, 221
 Mevlâ, 208
 Mevlâ-yı Kerîm, 221
 Mün'im, 210
 Müsteân, 30
 Mütellim-i Ezelî, 29
 Rab, 9, 37, 221
 Rabb-i Rahîm, 221
 Rabbü'l-Arz ve Rabbü'l-
 Âlemîn, 13, 17
 Rahîm, 207, 208, 211
 Rahîm-i Zülcemâl, 220
 Sâniî, 194
 Sâni-i Zülcelâl, 169
 Seyyid, 221
 Sultan-ı Ezelî, 181, 224
 Sultan-ı Kâinat, 204
 Vâhid, 217
 Zât-ı Celîl-i Zülcemâl, 7
 Zât-ı Zülcelâl, 21, 216
 Zülcelâl, 21

Şahıs İndeksi

- Abdullah ibni Abbas,
125
Abdullah ibni Amr ibni'l-
Âs, 133
Abdurrahman (Birader-
zâde), 98
Âdem (a.s.), 220
Ahmed İbni Hanbel,
143
Aişe (r.a.), 94
Ali (r.a.), 94, 132, 139,
142
Amr ibni Şuayb, 133
Azrâil (a.s.), 184, 185
Bahîra-i Râhip, 121
Bartınlı Seyyid, 67
Bediüzzaman Said Nursî
Eski Said, 139
maişet ve iktisat, 57
Yeni Said, 139
Bismarck, 73
Câbir bin Abdullah, 94,
95
Cebrâil (Cibril) (a.s.),
127
Celîl ibni Veheb, 131
Davud (a.s.), 135
Ebrehe, 111, 120, 123,
124
Ebu Abdurrahmani'l-Ye-
mânî, 96
Ebu Bekir (r.a.) (Sıd-
dık-ı Ekber), 128,
130, 142
Ebu Hüreyre, 127
Ebu Talib, 133
Enes bin Mâlik, 127
Firavun, 110, 156
Fuad (Biraderzade),
97, 98
Hacı Seyyid, 67
Hafız Ali, 59
Hafız Mustafa, 59, 62,
63, 75, 76
Hâlid bin Velid, 141
Halime-i Sa'diye, 121
Hamza, 126
Hıfzı, 67
Hüsrev (Altınbaşak,
Ahmed Hüsrev),
67, 78
İbni Hümam, 99
İbni Mes'ud (Abdullah),
125
İbnü'l-Kayyim-i Cevzî,
142
İbnü't-Teymiye, 142
İbrahim Hakkı (Erzu-
rumlu), 208
İmam-ı Şafiî, 99, 100
İsâ (a.s.), 166
Kisrâ, 121
Lebid, 172
Muhammed (a.s.m.)
ahlâkı, 42-43
inkılâbı, 43-44
Muhyiddin-i Arabî, 142
Mûsâ (a.s.), 166
Müseylime-i Kezzâb,
140

Nemrud, 156
 Nuh Bey (Hacı), 86, 87,
 89, 91, 92
 Nursî, Abdülmecid, 98
 Osman (r.a.), 128, 132
 Ömer (r.a.), 128, 132,
 141

Said ibni Zeyd, 127
 Sungur, Mustafa, 79
 Süfyan, 111
 Tâus-u Yemenî, 96
 Übeyy ibni Halef, 130

Mekân İndeksi

Afrika, 34
 Afyon, 63, 76
 Ankara, 77
 Arabistan, 35
 Arabistan (Ceziretü'l-
 Arab), 36, 40, 42,
 44, 47, 50, 122,
 164
 Avrupa, 110
 Barla, 56
 Bayezid, 115
 Bayezid Camii, 23, 115
 Cava, 35
 Cebel-i Arefe, 19, 133
 Cezayir, 134
 Denizli, 62, 63, 75, 76,
 77
 Fars, 121
 Habeş, 123
 Halep, 65, 78
 Haremeyn-i Şerifeyn,
 151
 Hindistan, 35, 62, 63,
 75, 76
 Hira Dağı, 129, 130,
 132

Hücre-i Saâdet, 89
 İstanbul, 23, 58, 62, 75,
 115
 Kâbe, 19, 23, 24, 46,
 50, 52, 54, 85, 103,
 106, 107, 108, 110,
 116, 120, 122, 123,
 124, 125, 127, 136,
 137, 161, 165, 171,
 172
 Kafkas, 34
 Keşmir, 62, 76
 Medine, 27, 38, 62, 63,
 65, 67, 75, 76, 78,
 89, 91, 135, 136
 Mekke, 19, 38, 46, 50,
 65, 67, 78, 94, 108,
 116, 122, 123, 125,
 128, 131, 151
 Mısır, 65, 78
 Necid, 139, 141
 Nehrivan, 140
 Ravza-i Mutahhara, 67,
 87, 89, 92
 Rusya, 146
 Sebîr, 129

234 ■ Haccın Hikmetleri

Şam, 61, 65, 78

Tatar, 34

Uhud Dağı, 128, 137

Van, 90

Zilhicaz, 133

Risale-i Nur Külliyyatının Şeması:

Risale-i Nur (SÖZLER)

(Malûmdur ki, Risale-i Nur, başta otuz üç adet Sözlerdir ve “Sözler” namıyla yâd edilir.)

- 10. Söz (Haşir Risalesi)
- 33. Söz (**MEKTUBAT** • 33 Pencere)
(Otuz Üçüncü Söz müstakil değil, belki otuz üç adet Mektubattan ibarettir. Ve “Mektubat” namıyla zikredilir.)
- 27. Mektup (Lâhikalar)
 - **BARLA LÂHİKASI**
 - **KASTAMONU LÂHİKASI**
 - **EMİRDAĞ LÂHİKASI**
- 30. Mektup (İŞÂRÂTÜ’L-İ’CÂZ)
- 31. Mektup (**LEM’ALAR**)
(Otuz Birinci Mektup müstakil değil, belki otuz bir adet Lem’alardan mürekkeptir ve “Lem’alar” adıyla müştehirdir.)
- 15. Lem’a (Fihrist Risalesi)
- 31. Lem’a (**ŞUALAR**)
(Otuz Birinci Lem’a dahi müstakil olmamış; o da otuz bir adet Şuâlardan mürekkeptir ve “Şualar” adıyla anılır.)
- 7. Şua (Ayetü’l-Kübra Risalesi)
- 10. Şua (Fihrist Risalesi)
- 33. Lem’a (**MESNEVÎ-İ NURİYE**)

Açıklama:

Malûmdur ki, Risale-i Nur, başta otuz üç adet Sözlerdir ve “Sözler” nâmıyla yâd edilir. Fakat, Otuz Üçüncü Söz müstakil değil, belki otuz üç adet Mektubattan ibarettir. Sonra Otuz Birinci Mektup dahi müstakil değil, belki otuz bir adet Lem’alardan mürekkeptir ve “Lem’alar” adıyla müştehirdir. Sonra Otuz Birinci Lem’a dahi müstakil olmamış; o da inşaallah otuz bir adet Şuâlardan mürekkep olacak. El-Âyetü’l-Kübrâ Yedinci ve bu risale Sekizinci Şuâlardır. Demek Sözlerin hâtimesi Otuz İkinci Sözdür (bk. Sekizinci Şua, Birinci Remiz).

Said Nursî

Yayinevinin Açıklaması:

Divan-ı Harb-i Örfî, Münazarat, Hutbe-i Şamiye, Hutuvât-ı Sitte, Muhakemat, Sünuhat, Tuluât, İşârât ve Rumûz adlı eserleri, Bediüzzaman Hazretleri *Risale-i Nur Külliyyatından* önce, telif etmiştir. Divan-ı Harb-i Örfî ve Hutbe-i Şamiye Üstad Hazretleri zamanında bizzat kendi tashihlerinden geçtikten sonra, neşredilmiş; Münazarat ise, yine Üstad tarafından gözden geçirilmiş, ancak daha sonra hizmetkârları neşretmiştir. Muhakemat, Sünuhat, Hutuvat-ı Sitte, Tuluât, İşârât ve Rumûz gibi eserler de Nur talebeleri tarafından basılmıştır.

Bunların yanında bizzat Bediüzzaman Said Nursî tarafından veya tensipleriyle yer yer ilâveler de yapılarak *Risale-i Nur*'-dan derlenen eserler ise şunlardır: Sikke-i Tasdik-i Gaybî, Tarihçe-i Hayat, Asâ-yı Mûsâ, Küçük Sözler, Haşır Risalesi, Gençlik Rehberi, Yirmi Üçüncü Söz, Otuz Üç Pencere, Nur Âleminin bir Anahtarı,

Uhuvvet Risalesi, Ramazan İktisat-Şükür Risalesi, İhlâs Risaleleri, Tabiat Risalesi, Hanımlar Rehberi, Hastalar Risalesi, Zühretü'n-Nur, Ayetü'l-Kübra, Meyve Risalesi, El-Hüccetü'z-Zehra, Hakikat Nurları, İman Hakikatleri, Miftahü'l-İman, Sirâcü'n-Nûr, Tılsımlar Mecmuası, Nur Çeşmesi, Zülfikar Mecmuası, Fihrist Risalesi, Müdafaat, Tiryak.

Ayrıca, İman ve Küfür Muvazeneleri, Sünnet-i Seniyye Risalesi, Beyanat ve Tenvirler, Hizmet Rehberi ve Lâtif Nükte-ler Risale-i Nur nâşirleri tarafından tanzim edilerek neşredilmiştir.

Bu eserlerden ayrı olarak mantıkla alâkalı olan Kızıl Âcâz ile Ta'likât da Arapça Külliyyat içinde yer almaktadır.

Söz Basım Yayın

